

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כו:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה מח

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

ליקוטי

מז מזח

מוהר"ן תנינא כז.

והלך לבטח עד שעבר על כולם. [א] ומה יבין המשכיל הנמשל מאליו על כל המניעות וההסתרות ופיתוים שהם בחי' חומות שיש על אוצר של יראת שמים [ב] שבאמת אינם כלום. והעיקר לב חזק ואמין ואז אין לו שום מניעה ובפרט המניעות בגשמייות כגון מחמת מומן או שמונע אותו אשתו ובניו וחוננו או אביו ואמו וכו' וכיוצא, הם כולם במילים ומבוטלים למי שלבו חזק ואמין להשי'. וגם אפי' גבורה של הגבורים הוא רק מחזק ואומץ הלב [ג] שיש לו לב חזק ביותר לרוץ בקשרי המלחמה כמובא בספרים [ד]:

מזה [ה] **סכנה** גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואומנות יתירה שיוכל לשקול בפלס דבריו באופן שלא ישמע כ"א וא' מהשומעין כי אם מה שצריך לו לא יותר [ו]. ואעפ"י שהכל שומעין כל התורה שאומר, עכ"ז לא ישמע כ"א רק מה שצריך לבד. וכמובא על פ' [ז] **וישמע יתרו**, והלא כל העולם שמעו אלא יתרו שמע וכו' (וזהו יתרו סח) כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה שנכנס באוזניו ושמיעת כל העולם אינו נחשב שמיעה כלל [ח]. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחי' זו אסור לו לומר תורה. כי כ"א וא' כשבא אל הצדיק לשמוע תורה בא עמו גם הרע שלו דהיינו הקליפות הנכראים ע"י עבירות ח"ו, והם הדוחקים את העולם ועושים בלכול ודוחק גדול בשעת אמירת התורה, כי הרע הנ"ל של כ"א רוצה לבלבל. וזה שארז"ל (ברכות ו.) האי דוחקא דכלה מינייהו [י], היינו מהרע של כ"א וא' שהם הקליפות כנ"ל. ואלו הקליפות רוצים ג"כ לינק מה התורה ויניקתם הוא רק מהמותרות דהיינו מה שא' שומע יותר ולמעלה ממוחו והבנתו זה בחי' מותרות ומשם יניקתם וזה בחי' רוי תורה שנמסר להיצונים [יא] כי יניקתם רק מבחי' רוי תורה דהיינו ממה שהוא למעלה ממוח האדם כל אחד לפי הבנתו. על כן צריך החכם האומר תורה שיהי' לו אומנות הנ"ל שלא ישמע שום אחד מהשומעין מה שאינו לפי מוחו והבנתו שאינו שייך לו כנ"ל, כדי שלא ליתן להם יניקה ח"ו [יב]. ודע שיש קליפה דקה שסמוכה להקדושה שזאת הקליפה הדקה יכולה לינק אפי' מגוף התורה בעצמה אפי' אם אין בה מותרות. והתיקון לזה כשמדברים מישועת ישראל שאז בורחת אותו הקליפה הדקה [יג]. וזה בחי' מה שארז"ל (זבחים קטז) שיתרו בא והלך לו קודם מתן תורה, כי יתרו הוא בחי' הקליפה הדקה שבורחת כששומעת ישועות ישראל [יד]. והצדיק האמת יש לו אימה גדולה כשאומר תורה יותר מאימת ר"ה ויה"כ [טו].

מזה [טז] **כשאדם** נכנס בעבודת ה' אזי הדרך שמראין לו התרחקות. ונדמה לו שמרחיקין אותו מלמעלה ואין מניחין אותו כלל ליכנס לעבודת ה'. ובאמת כל ההתרחקות הוא רק כולו התקרבות. וצריך התחזקות גדול מאוד מאד"ל לבלי ליפול בדעתו ח"ו כשרואה שעוברים כמה וכמה ימים ושנים שהוא מתייגע ביגיעות גדולות בשביל עבודת ה' ועדיין הוא רחוק

מאד ולא התחיל כלל ליכנס לשערי הקדושה. כי רואה עצמו שהוא מלא עדיין עוביות וגשמייות והרהורים ובלבולים גדולים, וכל מה שהוא רוצה לעשות בעבודת ה' איזה דבר שבקדושה אין מניחין אותו. ונדמה לו כאלו אין השי' מסתכל עליו כלל ואין רוצה כלל בעבודתו, מחמת שהוא רואה שהוא צועק בכל פעם ומתחנן ומתנפל לפניו ית' שיעורוה בעבודתו ואעפ"כ עדיין הוא רחוק מאוד, מאד ע"כ נדמה לו כאלו אין השי' מסתכל עליו כלל ואין פונה אליו כלל, כי הוא ית' אין רוצה בו כלל. הן על כל אלה וכיוצא בזה, צריך התחזקות גדול לחזק עצמו מאד מאד ולבלי להסתכל על כל זה כלל. כי באמת כל ההתרחקות הוא רק כולו התקרבות כנ"ל. וכל הנ"ל עבר על כל הצדיקים כאשר שמענו מפייהם בפירוש שנדמה להם שהשי' אין מסתכל ופונה אליהם כלל מחמת שראו שזה זמן רב שהם מבקשים ויגיעים ועושים ועובדים עבודת השי' ועדיין הם רחוקים מאד מאד, ואלו לא היו מחזקים עצמן מאד לבלי להסתכל על זה, היו נשאים במקומם הראשון ולא היו זוכים למה שזכו. והכלל אהובי אחי חזק ואמין מאד, ואחוז עצמך בכל הכחות לישאר קיים בעבודתך, ואל תחוש ואל תסתכל כלל על כל הנ"ל, או כיוצא בזה. ואם אתה רחוק מאד מאד ממנו ית' ונדמה לך שאתה פוגם בכל שעה ממש נגדו ית', עכ"ז כנגד זה תדע, שאיש כזה שהוא מוגשם כ"כ, כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן גשמייותו ופונה להשי', היא גדולה ויקרה מאד מאד ואפילו נקודה קטנה מאד שהוא נעתק מגשמייותו אליו יתברך, הוא רץ בזה כמה וכמה אלפים פרסאות בעולמות עליונים, כאשר תבין היטיב מן המעשה של הצדיק שהתגבר עליו מאד העצבות וכו' כמובא אצלנו [א]. ועל זה ישמח מאד, ויחזק עצמו בשמחה תמיד, כי עצבות מוסיק מאד מאד [ב]. ודע שתיכף כשאדם רוצה ליכנס בעבודתו ית' אזי תיכף היא עבירה גדולה [ג] כשיש לו עצבות ח"ו, כי עצבות היא ס"א (זהו נח ע"א). והשי' שונא אותה :

וצריך להיות עקשן גדול בעבודת ה', לבלי להניח את מקומו, דהיינו מעט מקצת עבודתו שהתחיל, אף אם יעבור עליו מה [ד]. וזכור דבר זה היטב כי תצטרך לזה מאד כשתתחיל קצת בעבודת ה'. כי צריך עקשנות גדול מאד מאד להיות חזק ואמין לאחוז עצמו לעמוד על עמדו, אף אם מפילין אותו ח"ו בכל פעם. כי לפעמים יש שמפילין אחד מעבודת ה' כידוע [ה], אעפ"כ עליו לעשות את שלו, לעשות מה שיוכל בעבודת ה' ואל יניח עצמו ליפול לגמרי ח"ו. כי כל אלו הנפילות והירידות והבלבולים וכיוצא בזה צריכים בהכרח לעבור בהם קודם שנכנסין בשערי הקדושה, וגם הצדיקים האמתיים עברו בכל זה. ודע שיש אחד שכבר הוא אצל הפתח של הקדושה והוא חוזר לאחוריו מחמת הביבלולים הנ"ל, או שאזי כשהוא סמוך אצל הפתח, אז

תורה אור
שמות יתרו יח (א) וישמע
יתרו כהן מדין חתן משה את
כל אשר צשה אלהים למשה
ולישאל עמו כי הוציא יקוק
את ישראל מצרים:

^א ראה אמונה בדיעה רוחנית אות ז' ח' למה צריך חומות

^ב חיי מוהר"ן רצד רצה

^ג הכוונה לפסקי מחזק הגוף דלא בו תלוי הגבורה וזה שאמרו גבור כחאי אע"פ שיש חזקים ממנו אלא שהוא לא ילא מחאף אלא ענין ט"ז לוחי סימן א' א. וזהו אלוהי גבור הטובש את יצרו וזהינו הטובש את פחד לינו כי הלא הוא כלל

^ד * עיין לעיל תורה רמט ותורה מנ תנינא ועיין טור א"ח סימן א'

^ה בתקפא נרשם כאן בסעות סימן ג'

^ו לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו.

^ז עיין לעיל תורה ס' אות ז' ותורה קלד ותורה נט (אות ה' ד"ה וכל זה). ועיין שער מאמרי רשב"י משפטים דף ק: שצדיק שנשמתו מבחי' אור המקיף יכול לומר סודות שרק הראוי יבין, הובא בנן יהודיע בבורות נז:

^ח שמות יח א'

^ט עיין ספר המדות ערך לימוד ח"ב אות ט אס נתבטל רצון התלמיד מפני רצון הרב או נתבטל הרגשותיו סימן ששמע. ע"ש. והרמז לזה שציון שם שמות רבה כט ד' (ובביאור בספר המדות המבואר)

^י פרש"י - פעמים שבני אדם יושבים ורוחים ביום השבת שבאין לשמוע דרשה, ודומה להם כיושבים הדוקים.

^{יא} עיין זוהר פנחס רמד. ואיראד וזוטא זוהר האזינו רצד: ופע"ח חצות פ"ג. ובאר היטב סוף הלכות תענית. בחורבן הבית נמסרו רוי התורה להיצונים, בית עולמים (לרבי יצחק חבר)-על האיראד רבא זוהר נשא דף קכה. ד"ה ר"ש פתח.

^{יב} ועיין ספר המדות לימוד ח"ב אות י' שעי' שאינו שומע אלא השייך לנשמתו ע"י בורחת הקליפה, ע"ש.

^{יג} עיין ספר המדות הנ"ל ובמ"ט ציון לשמות רבה פרשה כט פסקא ה'

^{יד} אע"פ שכל כנלל ששמע וקועות וקראל משה רבנו סיפר לו קועות מסוג אחר. והעבר ככ אע"פ שהיו רק לכו ולא שמוע כמבואר בפסוק כהן שמוע יח כז.

^{טו} עוד עיין גם לעיל תורה קלד (קס מנכר מהפגס שפגס הרב וכלן על יניקת החיטוים)

^{טז} בתקפא נרשם כאן בסעות סימן נא

^{יז} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו. ועיין מכתבי מוהר"ן אות יא (יב) (ובגלל טעות הנ"ל נרשם שם סימן נא גב במקום טח טט) שתורה זו ושל אחריה נקראו בין קצת אנ"ש אגרת כי נכתבו כמו אגרת הנכתב להבירו ותלמידו ואין אתה צריך אגרת טובה יותר מהם.

^{יח} מתרצו - מאד

^{יט} בתולד - עבודת

^כ בתולד ומתורצו - היטב

^{כא} הסיפור בסוף ספרי מעשיות, ועיין חיי מוהר"ן סימן סה, ושיש"ק ח"ב של, ולעיל תורה צב

^{כב} עיין תורה קפט ושיחות הר"ן קסט ולעיל תורה כג אות ה'

^{כג} ועיין חת"ס תורת משה עה"ת כי תצא (דף מב. ד"ה כי) שהעצלות והעצבות בזה הוא עוון פלילי

^{כד} עיין שיש"ק ח"א קפא

^{כה} או לנסותו אם יתחזק או להורות תשובה לרבים עיין ע"ז ד' סוף ע"ב ועיין לקמן מעשה בבעש"ט על הים ובורד המלך עה"פ גרשניו היום מהסתפה בנהלת ה' כמבואר בשיש"ק ח"ב רפד וח"ו תקלו (מה שכתב שם על זול ל"ע כי בכתובות קי: ובמלכשים מבואר רק שגרשניו מהלכין וזה נחשב כענינו עכ"ז כי הלא כחול' כמי שאין לו אלוה) (נס לרבינו היה נסיון רמז בחוריה לנו גם עיין ח"י"מ סי' קמה וסימן ללג ובשכחי הר"ן טז)

מתגבר עליו חס"א והבעל דבר מאד מאד ר"ל בהתגברות גדול ונורא מאד מאד ר"ל ואין מניחין אותו ליכנס לתוך הפתח, ומחמת זה הוא חוזר לאחור ח"ו. כי כן דרך הבעל דבר והס"א, כשרואה שהאדם סמוך סמוך ממש לשערי הקדושה וכמעט שיכנס, אזי הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד מאד ר"ל [כ]. ע"כ צריך אז התחזקות גדול נגדו. ושמענו מצדיק אמיתי שאמר, שאלו ה' אומר לו אחד יהי מי שיהי, בעת שעסק בעבודת ה' בתחילתו, אחי חזק ואחוז עצמך, הייתי רץ ומודרו מאד בעבודתו ית', כי גם עליו עבר כל הנ"ל ולא ה' שומע שום התחזקות משום אדם. ע"כ מי שרוצה ליכנס בעבודת ה' יזכור זאת היטב. וחזק עצמך מאד, ועשה מה שתוכל בעבודת ה', וברבות הימים והשנים תכנס לבטח בעזרתו ית' לתוך שערי הקדושה, כי הש"י מלא רחמים ורוצה בעבודתך מאד. ודע שכל התנועות וההתקנות שאתה ניתק ונתת ככל פעם איזה מעט מן גשמייות לעבודתו ית', כולם מתקבצים ומתחברים ומתקשרים ובאים לעזרתך בעת הצורך, דהיינו כשיש ח"ו איזה דוחק ועת צרה ח"ו [כ]. ודע שהאדם צריך לעבור על גשר צר מאד מאד [כ], והכלל והעיקר שלא יתפחד כלל [כ].

ודע שיש אילן שגדילים עליו עלים שכל עלה צריך להיות גדל מאה שנים והוא נמצא בפרדסים של השרים, וקורין אותו בלשונם (מאה שנים) ומסתמא כשגדל מאה שנים בוודאי עובר עליו מה שעובר, ואח"כ בסוף המאה שנים, הוא יורה בקול גדול כמו קני שריפה שקורין (אורמאטי). והבן הנמשל היטב [כ].

וראוי לילך עם מה שנאמר במאמר אומרה לאלקי בעודי (בליקוטי הראשון בסיומן רפ"ב), דהיינו לבקש ולחפש למצוא בעצמו איזה זכות ואיזה נקודה טובה. ובה המעט טוב שמוצא בעצמו ישמח ויחזק עצמו ואל יניח את מקומו, אף אם נפל למה שנפל ר"ל, אעפ"כ יחזק עצמו במעט דמעט טוב שמוצא בעצמו עדיין, עד אשר יזכה לשוב עי"ז להש"י, וכל הודונות יהיו נעשין זכיות (עין יומא פו:). ומה עשה הכעש"ט וצ"ל על הים כשהסיתו הבעל דבר לעבור על דת ח"ו"א [כ]. וזוהי תבין עד היכן אתה צריך להתחזק, ולבלי לייאש עצמך ח"ו [כ], אף אם יהי' מה שיהי'. והעיקר להיות בשמחה תמיד [כ]. וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפי' ע"י מילי דשמונת [כ] לעשות עצמו כשומח ולעשות עניני שמות וצחוק או קפיצות וריקודים, כדי לבא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:

מט"ו [כ] **לפי** גדולות הש"י ועוצם רוממותו ית', בתנועה קלה בעלמא ובהסתכלות בעלמא שאינו כראוי לפי כבודו ית' ה' ראוי לבוא על האדם מה שראוי ח"ו ח"ו, אך הש"י מלא רחמים וכל העולם מלא רחמנות [כ] והוא רוצה מאד בהעזתו. ע"כ צריך לחזק עצמו מאד בעבודתו בכל מה שיוכל, אף אם

הוא כמו שהוא. ויסמוך על רחמיו המרובים מאד בלי שיעור, כי בוודאי לא יעזוב אותו אף אם עבר מה שעבר. העבר אין [כ], והעיקר מכאן ולהבא לא יעשה עוד ויהיה שב ואל תעשה עכ"פ, הן במחשבה והן במעשה [כ]. כי גם המחשבה של אנשים כאלו היא ג"כ עשיה, כי גם בעולם העשי' יש מחשבה [כ], וצריך להיות שב ואל תעשה, במעשה ובמחשבה כנ"ל. ומה שנעשה עמו ממילא אל יהוש ואל יסתכל על זה כלל [כ].

ודע שעיקר התשובה השלימה היא כשאדם עובר באלו המקומות ממש [כ] שהיה מקודם התשובה כל אחד לפי מה שעבר עליו בימים הקודמים, וכשעובר באלו המקומות והענינים שהי' מתחילה ממש, ועכשיו פונה עורף מהם וכופה יצרו לבלי לעשות עוד מה שעשה, זהו עיקר התשובה השלימה, ורק זה נקרא תשובה [כ].

והוא מעלה גדולה כשיש עדיין יצה"ר להאדם, כי אז יכול לעבוד אותו ית' עם היצה"ר דייקא [כ], דהיינו ליקח כל ההתלהבות וההמיונות ולהכניסו בתוך עבודת ה' דהיינו להתפלל ולהתחנן בחמימות והתלהבות הלב וכיצא. ואם אין יצה"ר להאדם אין עבודתו שלימה כלל. והעיקר לעצור ולעכב החמימות בעת התאוות, ולהניחו בעת התפילה והעבודה, שם יניח חמימותו והתלהבותו לתוך העבודה כנ"ל. ואפי' מי שאינו איש כשר נזדמן לו לפעמים שמתפלל בהתלהבות, וזה בא כ"כ מחמימות היצה"ר שיש לו, רק שהוא אינו מקבל על זה שכר. אבל מי שרוצה להתנהג בכשרות הוא מעלה גדולה כשיש לו עדיין יצה"ר כנ"ל :

נ [כ] **המחשבה** ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה וכמבואר במקום אחר שא"א שיהיו שני מחשבות ביחד כלל [כ], ואפי' אם לפעמים הולכת מחשבתו ופורחת ומשוטטת בדברים אחרים וזרים, הוא ביד האדם לחזור ולהטותה בע"כ אל הדרך הישר לחשוב מה שראוי [כ] והוא ממש כמו סוס שפונה מן הדרך וסר לדרך אחר שתופסין אותו באפסר [כ] וכיוצא ומחזירין אותו בע"כ אל הדרך הישר, כמו כן במחשבה ממש שיכולין לתפסה בע"כ להשיבה אל הדרך הראוי [כ].

נא [כ] **היצה"ר** נוקש באדם בכל פעם ומעוררו למה שמעוררו. ואף אם אין האדם שומע לו ופונה עורף ממנו, אף על פי כן הוא נוקש בו עוד פעם שני ושלישי ורביעי ויותר. אבל אם האדם הוא חזק בדעתו ועקשן נגד היצה"ר ואינו פונה אליו כלל אזי היצה"ר מסתלק והולך לו. וכן בתפילה בענין המחשבות הבאים לבלבל הוא ממש כנ"ל שהמחשב' באה כמה פעמים פעם אחר פעם לבלבל וצריך להיות חזק לבללי להסתכל עלי' כלל בשום אופן, ואזי תסתלק. ועיין במקום אחר מזה [כ].

נב [כ] **מה** שקשה קשיות על הצדיקים זהו מוכרח להיות. כי הצדיקים מתדמים ליוצרים כמבוא [כ], וכמו שקשה

ל חבל שקורין על פי הבהמה (בטרטורא שבת ה' א')

א עיין חיי מוהר"ן סימן מד, שיחות הר"ן סימן סג ולקו"ה בנחה ז' ב', טובא בשיש"ק ח"א ל'.

ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

ג עיין לעיל סוף תורה עב ותורה' א' אות ז' ושיחות הר"ן אות יב כי קטש עיין חיי מוהר"ן תקלז

ד לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

ה דומין לבוראן עיין בראשית רבה ס' ח' ובטבריה רבה' ה' א' אסתר רבה' ג' ויעוד. ועיין ב"ר מו' ה' האבות הן המרכבה. ובתיב ויקרא יט קדושים יהיו כי קדוש אני. ובתיב דברים כח' ה' והלכת בדרכיו. שבת קלז: ואנוהו הוי דוטה לו. ועיין רמב"ם דעות א' ו' ורמב"ם ספר המצוות מצוה ח' צונו להדמות לו. ובספרי עקב בט מ' הוא וכו' אף אתה. ועיין סוטה יד. ע"ה' אחרי ה' תלכו.

ממשע שאלה המשובע שלמה וי"ע) ואילקא בספריים שלם ומה יחנן לו הקב"ה תשובה המשקל ממש לכל חסור להכניס עצמו לנסיון אמנם עיין בעש"ט ע"ה' בדלוקים חות קנו העלה מקור החיים שם חות קלח כשם האור חי ששע מוהשע"ט שצדיקים גדולים יהיו ללס ועי"ש שאלקו כחשבות המשקל ממש הקש שאלו חומה כשעשה מן חסר תשובה נשענה הענינה. ועיין ספר הלכות מלכים-כ' א' תשובה המשקל ש' לוד בלשון לחן חסר הכסור בלשון) י' דהיינו תשובה המשקל ועיין יומא פו: ועי' לק"ה פורים א' ג', ברכת השחר ה' מה, ותפילת המנחה ו' ח', ופסח ג' ג'. ועיין ארחות צדיקים שער כו שער התשובה.

א (אורי הכוונה לידת כמו כן בדפד"ר ותולד ותולדו-ג"כ

ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

ג עיין לעיל תורה רלג ועיין ספר הברית ח"ב אמר יד פקד טו

ד כי הרבה בני העוורים נלכדו בזה שבאים למה שבאים, רחמנא לצלן, מחמת שגריה להם כאלו אין מחשבתם בידם ח"ו. עיין לק"ה תפילין ו' לב.

י לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

י עיין תורה סד ע"פ" ע"ה שאת כל העולם ברא כדי שתתגלה מדת רחמנותו. עוד עיין לק"ה התחזקות אות לו מה שהוסיף כאן מוהר"ן.

י עיין פלא יועץ ערך דאגה ולק"ה ברכת ההודאה ו' סב

כ לק"ה קדושים ג' ג', טובא בשיש"ק ח"ג יד.

כ עיין יומא ע"ד: טוב בראה עינים באשה וכו'. ונראה כוונתו למחשבה כהתפעלות הלב ע"י המחשבה לחפיו מן שאלת ממנוה לשלל

כ כי אילקו החומה ומחשבו כדים לפשע שאלה טומאה טומאה מנגול קודם יט כי שהכניסה חושי ולא יזוט אורו חס מכלן ולהבא יחזק כי וכמלכות כיעכסע לאלקא ככאצולו (ספר הלכות מלכים-א' סי' א' ולקוטי תורה שם ולקוטי ה"ס סנהדרין וף ט' מהרי"ם) סה"ס שמת יוסף ואלקא שטיפס תפסה כגדו שאלו טיפסו לנעם נשמו והקב"ה תפסו כנצחו הוא ולם קח היה חוזר כי כשפלות כשפלות הש"י לנעם היה מתקן הכל

כ עיין תורה כו בחלק ראשון ובהערה שם שאפשר לקיים תשובת המשקל בהרהור (ואלן

צ"ע שאת הנסיון של רבינו הרמב"ם בתורה רנו העלים מוהר"ן אכל כאן על הבעש"ט לא העלים)

י עיין שיש"ק ח"ו תקלו, עיין גתיב מצוותיך (לקמבר-רב) גתיב אמנה שבי"ל א' אות ט' ע"ש גרסוה לנסיעת הבעש"ט לא"י כשבתו כמעט טבעה וטברו צערו איבד כל מדרגותיו ונע' אליו חס"ט ואמר לו מה שאמר וכו' ע"ש.

י (בטהדות תשנב), ובספרו זקן ביתו על אבות פ"א ט"ג אופן ל' חוסף עוד.

י עיין קיצור ליקוטי מוהר"ן של מוהר"ן אות' י' שכתב כאן כבר מבואר שאין שום יאוש בעולם כלל וכו' ועי"ש גראה שם הנאמר שם שייך לתורה עת תנינא ומוהר"ן שייך זאת לבאן. ועיין קיצור לק"ה השם שהמסדר השמים את כל האות הוו לגמרי. ועיין תורה עת תנינא מה שכתבנו בענין היאוש.

י ועיין שער הכוונות הקדמה לברכת השחר ד"ה אסור לאדם שכתב - כדמיון העבר המשמש את רבו שיהיה יתירה, ואם משמש בעצבות עבודתו נמאסת לפניו.

י עיין לעיל תורה כד תנינא ובהערה שם

י בתקפא חסותן כאן בשעור נב וכו"ל

א בתקפא בכוחות כתוב בשעור נב ונ' ג' נה

ב עיין הקדמה לספרי נעשיות ושם נעשה א' מהשני למלך כ"פ דייקא בסוף השנה נכשל. ובלק"ה תפילין ה' כט אין גבור כמתיאסא.

ג נראה שמוהר"ן הקפיד שלא לסיים תיבה באותיות י-ה לכן כאן אע"פ שנשארו ריוח גדול אחרי התיבה לא השלים אותה. וכן נמצא בכמה תורות אבל לעומת זה נמצא גם כמה מקומות שולא הקפיד בזה. (כגון תורה מ' תנינא דף כו. ובדף כ' וכן בח"א תורה ע' דף צא:)

ד עיין לק"ה תפילין ו' לה.

ה והאמת היא הגשר ועל ידה עוברים את הגשר עיין לק"ה תפילין ו' טא

ו עיין התחזקות באמנה לק"ה ג' ג' ג' ג'.

ז כן נמצא גם בדפד"ר

ח כן נמצא גם בדפד"ר

ט עיין שיחות הר"ן סימן רמד

י נוסף בתקפא

י כן גרסא בדפד"ר ותקפא ותולדו. ומתולדו תוקן כשהסיתו הבעל דבר וכו' (במהדורות שחר הנחל הישנים החזיר לנוסח הישן ובחדשים חזר בו ותיקן לנוסח תולדו וכן גרסת הקרן הירושקין) (וצ"ע גם על דוד המלך נאמר כמעט נסיו רגלי וכן גרשוני מהסתפח וכו' ודרשו חז"ל כ"ל. גם

מאמר הנכנס בעבודת השם מראים לו התרחקות

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע.

פתיחה

תורה זו היא איגרת חיזוק להנכנס בעבודת ה' להדריכו כיצד להתחזק אע"פ שנדמה לו שלא רוצים תשובתו וגם דוחים ומפילים אותו ולנחם אותו שאדרבה הריחוק הוא ההתקרבות והכשלון הוא הצלחה, ושיתכן שכל חייו יראו לו רק ריחוק ולא יתגלה לו מה פעל אלא בעוה"ב. ובכלליות היא שש הודעות איזה מניעות מחכות לו – א' – שמיד כשנכנס בעבודת ה' מראים לו כאילו לא רוצים כלל את תשובתו. ב' – וגם אם מחזיק מעמד שנים רבות מדמה בלבו שלא פעל כלום. ג' – שגם ינסו להפיל אותו ולדחות אותו ממה שכבר אוחז. ד' – וכשיהיה סמוך לפתח התשובה יתגבר היצה"ר עליו מאד. ה' – וכשיהיה בתוך הפתח שוב יתחדש עליו היצה"ר בבלבולים. ו' – ואפילו אחרי שכבר זכה לתשובה שלמה לא מתייחס ממנו וימצא עת להפילו מכל המדרגות ולסלק ממנו המוחין בניסיון להפילו לשמד ממש. וצריך לזכור תמיד שההתרחקות היא בעצמה התקרבות. ושאינן כח לס"מ אלא רק להפחיד כדי לייאש ולהפיל לעצבות, לכן העיקר להיזהר מעצבות ולהיות עקשן גדול.

שיחות

...בחינת מה ששמעתי מפי אדונינו מורנו ורבינו זכרוננו לברכה: שכל מה שהאדם מנתק עצמו ממחשבות רעות למחשבות טובות, וכל העתקה והזוהר והתנועה שהאדם מזיו ומניע ומעתיק עצמו מרע לטוב, הכל מתקבץ בעת ההצרה והדחוק ועוזר להאדם וכו', כמבאר בדבריו זכרוננו לברכה (ליקוטי תנינא סימן מ"ח): (ליקו"ה או"ח ח"א, הל' תפילין ו, לה, עיי"ש).

...כמו שהזהיר הוא זכרוננו לברכה, ואמר, שצריך האדם להיות עקשן גדול בעבודת ה', כמובא בספריו הקדושים. וזה הענין של העקשנות הוא התחזקות נפלא לבלי לפל בשום אופן בעולם, כאשר שמעתי מפמה כשרים, שעקר התחזקותם היה על ידי זה: (ליקו"ה יור"ד ח"א, הל' בב"ח ד, כט).

שים לבך היטב לכל הדברים הנאמרים בליקוטי תנינא בסימן נ"א נ"ב (כיום סימנים: מ"ח, מ"ט). ותסתכל ותתבונן היטב בכל דבור ודבור הנאמר שם, כי הם דברי אלהים חיים, ומחייין את הנפש מאד מאד. ושיחות אלו שבסימנים הקדושים נקראו בין קצת אנשי-שלומונו "אגרות", כי הם מודרין כמו אגרת הנכתב לחברו ותלמידו: (על"ת מכתב (יא) יב, מובא בשיש"ק ח"א, סעיף קל"ו).

בשבעות שנת תקפ"א דבר מוהר"ן זכרוננו לברכה מהדפסת הספרים, שעמד הדפוס באמצע הספר, ואמר שכל התחלות קשות כידוע (מכילתא פרשת יתרו); ואמר בשם רבינו זכרוננו לברכה בספרו הקדוש בליקוטי מוהר"ן תנינא (ח"ב סימן מ"ח) ודף לט עמוד ד (דפוס תקע"א, המלקט) בדיבור המתחיל: "צריך להיות עקשן גדול" – שדרך הבעל-דבר בשרואה אדם סמוך ממש לשערי הקדושה, וכמעט שיכנס, אז הוא מתפשט עליו בהתגברות גדולה מאד וכו', ואמר: שמוכח מזה שהסוף קשה יותר מההתחלה. ואמר: שכמה בני-אדם בשלומד איזה מסכת, קשה לו מאד בהתחלתו, וכשמתחיל אז הוא לומד בסדר בלי שום מניעה, ולסוף המסכת אינו יכול לגמרה, כי הסוף קשה יותר, וצריך לשאור איזה דף כי קשה לגמרה. ואמר דאיתא בגמרא (ירושלמי פסחים י, ה): 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', ומדאמרו אומרים לו גמור, בודאי הגמור קשה מאד שצריכים לומר לו גמור. ואמר: אף-על-פי שהסוף קשה מאד, די בזה על-כל-פנים שהדפסתי עד כאן, ועל השאר ד' יגמור בעדי, כי על זה התפלל דוד המלך עליו השלום: "ד' יגמור בעדי" (תהלים קלח, ז), כי הגמור קשה מאד כנזכר-לעיל, וצריך על זה סיעתא דשמיא, והבן. ואמר: שראה באיזה ספר בהקדמתו, כל מה שאדם עושה – העקר על התכלית הוא צופה ומביט. למשל: בשאדם בונה ביתו, אזי בהתחלתו אין לו שום תכלית מזה, וכשיבנהו הבית עד גמירא, אזי הוא התכלית; וכן בהדפסת ספרים – בהתחלה אין לו שום תכלית מזה; בשאגמור את ספרי עד גמירא, ואדפיס אותו לגמרי – אז יהיה מזה תכלית העקר, אבל אף-על-פי-כן די לי על-כל-פנים במה שכתבתי עד כאן, כי בדבר שבקדושה אינו כמו שבשאר דברים כמו הבית כנזכר-לעיל – בשלא יבנה את הבית לגמרי, אפלו באמצע, אין מזה שום תכלית, אבל בדבר שבקדושה אינו כן, שכל מה שיעשה בקדושה יש מזה תכלית גדול מאד, וזה שאמר דוד המלך עליו השלום: "לכל תכלה ראיתי קץ, רחבה מצותך מאד" (שם קיט, צו); פירוש: לכל תכלה – היינו כל הדברים שבעולם צריכין להביט על הקץ, כי הלא זה אין לו מזה שום תכלית, אבל הדבר שבקדושה אינו צריך לראות על הקץ דייקא, כי אפלו כל מה שעושה אפלו כל שהוא יש מזה תכלית גדול, וזה פירוש "מצותך רחבה מאד", והבן, עד כאן לשון הספר הקדוש. ואמר: שאף-על-פי שהסוף קשה עלי מאד, מפל מקום אני מזה עצמי בזה, כי אני מאמין באמונה שלמה שאפלו בהדפסת דף אחד נעשה מזה תקון בכל העולמות, ומכל שכן שהדפסתי חצי הספר – בודאי נעשה מזה תכלית גדול, ובודאי יעזור לי השם-יתברך להדפיסו לגמרי, ואז בודאי יהיה עקר התכלית מזה, אף-על-פי שלא הדפסתי אלא חצי הספר, גם מזה נעשה תכלית גדול, ועל זה סיים: "ד' יגמור בעדי" וכו'; (אמונת אומן בתחילתו; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף קפ"א).

בענין המובא בליקוטי-מוהר"ן (חלק ב' סימן מח), שנאמר שם בזה-הלשון: "ומה עשה הבעל-שם-טוב כשהיה על הים וכו'?" היה זה נסיון שהפילו אותו בבחינה הנאמרת אצל דוד המלך: "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלקים אחרים" (שמואל א, כו, יט): (שיש"ק ח"ב, סעיף רפ"ו).

בליקוטי מוהר"ן (ח"ב סימן מ"ח), אומר רבינו זכרוננו-לברכה, וזה לשונו: ומה עשה הבעל-שם-טוב על הים כשהסיתו הבעל דבר לעבר על דת, עד כאן. מספר שהיה זה נסיון של שמד שעמד בו הבעל שם טוב, בנסיון הקשה שהיה בבחינה הנאמרת אצל דוד "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלקים אחרים" (שמואל א, כו, יט) רחמנא-ליצלן, ואף-על-פי-כן לא נפל ברוחו להתיאש חס-ושלום: (שיש"ק ח"ו, סעיף תקל"ו).

העץ שגדל מאה שנה

אנשי-שלומו היו מבארים על הנאמר בליקוטי מוהר"ן (חלק ב' סימן מ"ח) מענין העץ שחי מאה שנה וכו' ולבסוף יורה וכו' ענין שם, שידוע שבחורף האחרון לחיי עץ זה הרי הוא יבש מאד עד שאין להאמין שיחזור לחייתו וכו' כלל וכלל, ואף-על-פי-כן לבסוף יורה בחזק את יריתו, שכל זה לרמוז להאדם, שהוא "עץ השדה", שבכל מה שעובר עליו יהיה מה שהיה יעמוד על עמדו לבלי להתיאש ולפלל מעבודת ה' יתברך, ויאמין שאצור ואגור עמו עדן כח רב על אף כל מה שעבר עליו, ועוד כחו במתניו לעשות נחת רוח ליוצרו: (שיש"ק ח"ד, סעיף נז).

שמעתי מאחד מחשובי אנשים איש כשר וירא שמים ועובד את השם באמת, שאמר לו רבנו זכרוננו לברכה, שיש בני אדם עובדי ה' שאין השם יתברך מראה להם מה שפעלו כל ימי חייהם. רק אחר מותם בעולם הבא, אז יראו מה שפעלו. והבנתי שרבנו זכרוננו לברכה אמר לו דבר זה לענין התחזקות לבד יפל בדעתו מה שכבר עסק בעבודת השם, ועדין אינו רואה בעצמו שום פעולה. כי יש שאינו יכול לראות כל ימי חייו מה שפעל כי אם לאחר כך כנזכר לעיל: (שיחות הר"ן אות רמד)

התחלת התעוררותו של רבי מענדל ליטוואק זכרוננו-לברכה להתקרב לדרך רבנו, היתה בהתעמקו במשל המובא בליקוטי-מוהר"ן (בסוף תורה מ"ח חלק ב'), מהעץ הגדל מאה שנה וכו', כי בא אליו מתנגד אחד, ואמר לו בהלצה: ראה מה כתוב בספר? והשתומם באמת רבי מענדל, אולם נענה ואמר: מענין הדבר לראות מה כתוב בו עוד, לפניה ולאחריה, ואכן התעמק והביט בעין האמת בדברי רבנו, ונתעורר מזה להתקרב אל דרך רבנו: (שיש"ק ח"ד, סעיף ש"א).

שמחה אפילו ע"י מלאת דשטותא

עקר השמחה אי אפשר להיות, כי אם על ידי מילי דשטותא, כמו ששמעתי מפיו זכרוננו-לברכה שנאמר בזה הלשון: "סע האט א פנים אז מע קען מער ניט פרייליך זיין נאר מיט נאריש מאכן זיך" (= יש לזה פנים שאי-אפשר יותר לשמוח כי-אם על-ידי שעושה עצמו כשוטה - מילי דשטותא), וכן דבר עוד מזה כמה פעמים, וזהו הענין מה שהיו נוהגין כל הצדיקים הגדולים המפורסמים שהיו בימינו, שעל-פי רוב היו להם אנשים שהיו כמו בדרגות, והיו עושים לפניהם כל מיני צחוק ושטות כמפורסם, והכל בשביל שמחה, כי אין דבר מזיק לעבודת-השם כמו העצבות (- ליקו"ה אורח ח"א הל' נפלת אפים ד, ה; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף י"א; וע"ע בהל' תפילין ג, לה; והודאה ג, יד, ט"ל, ו-נ"ו; וע"ת ד, יא).

גם כמה פעמים צריכין לשמח את עצמו על-ידי מילי דשטותא, מלי דבדיחותא, ומרובי צרות האדם שסובל כל אחד בגוף ונפש וממוץ, על כן על-פי רב אין יכולין לשמח את עצמו כי אם על-ידי מילי דשטותא, לעשות עצמו כשוטה כדי לבוא לשמחה ואמר המעתיק, עין בזה בגמרא (כתובות דף י"א): "אנהיה ליה שטותי לסבא". ופרש רש"י: "שהיה מתנהג כשוטה לשמח חתן וכלה". ובגמרא ערובין (נ"ד ע"ב) פרש"י (דבור המתחיל: "באהבתה תשגה תמיד"): "בשביל אהבתה תעשה עצמך שוטה ופתי וכו'". וישמחו כל חוסי כח לעולם ירגנו וכו' ויעלצו כח אהבי שמך". נמצא שמחה בהשם היא מענין אהבתו יתברך כמובא בספרים הקדושים שכל החיות בגוף ונפש תלוי בזה. וגם למעלה נעשה מזה יחוד גדול על-ידי שמקשר האדם השמחה למחו ודעתו, ואז המוח משהיר, ויש לו ישוב הדעת. וזהו בחינת "בדיחא דעתה" (שבת ע"ז). שהוא דבר גדול. ויזכנו השם יתברך לזה תמיד אמר כן יהי רצון. ויעין בגמרא (תענית כ"ב): שהגיד אליהו זכרוננו-לברכה לרב ברוקא על שני אחים שהם בני עולם-הבא, ושאל אותם מה מעשיהם, ואמרו לו שהם שמחים ומשמחים בני אדם מעצבותם, וגם שעושים שלום בין שנים שמתקוטטים זה עם זה, על-ידי שמטריחים את עצמם במלי דבדיחותא לעשות שלום ביניהם. ופרש רש"י: "דהבאת שלום בין אדם לחברו, הוא אחד מהדברים שאדם אוכל פרוחיהם בעולם הזה והקרון קנימת לו לעולם הבא": (- קיצור ליקו"מ ח"ב סי' י, ס"ו).

ועל-פי-רב צריכין לשמח את עצמו במלי דשטותא, לעשות עניני צחוק, ומלתא דבדיחותא, כדי לשמח את עצמו כמה דאפשר, ועל-פי-רב אי אפשר לשמח את עצמו כי-אם על-ידי זה, כי המרה שחורה והעצבות מתגבר על האדם יותר מן הכל, וקשה לשברה יותר מכל המדות, ומזקת להאדם מאד יותר מהכל, וכל עקר התרחקות כל אדם מהשם-יתברך היא רק מחמת עצבות ומרה שחורה; על-כן צריכין לראות לשמח את עצמו בכל הכחות, בכל מה דאפשר, אפלו בעת שצר להאדם ודחוק לו מאד בגשמיות וברוחניות, הן בפרנסת הנפש הן בפרנסת הגוף, אף-על-פי-כן צריך לראות לבטח בהשם תמיד, שסוף כל סוף לא יעזב השם אותו לנצח, חלילה, ולשמח את עצמו בכל מה דאפשר; מכל-שכן כשהשם יתברך מרחיב לו בעת צרתו ודחוקו ויש לו איזה נוחה בעלמא, בודאי צריך להיות בשמחה תמיד ולהגדיל השמחה ביותר. והבן דברים אלו, כי דברי רבנו זכרוננו-לברכה הם עמקים מאד, ועקר העמקות הוא להבין הדברים לקנינם בפשיטות גמור: (- חיי מוהר"ן, סעיף תקצ"ג; עוד מענין מילי דשטותא בחיי"מ ראה בסעיף רמ"ג).

עד כאן השיחות

ליקוטי הלכות

אין הלכה הבניה על תורה זו אבל יש כמה ענינים שנתבארו בהלכות אחרות ראה בפנים.

הקדמה

תורה זו כינו אנ"ש¹ איגרת התחזקות, כיון שנקט בה לשון שאדם מחזק את חברו "אהובי אחי חזק ואמץ מאד ואחוז עצמך בכל הכוחות וכו'", מה שלא מצינו בשום תורה אחרת בספרו. והיא הדרכה כיצד להתחזק בכל מה שעובר על האדם שרוצה לעבוד את ה' ואומרים לו המתן שנים רבות.

נראה לחלק את התורה הזו ל"א מהלכים

- א. שתחילה מבאר שמיד כשנכנס אדם בעבודת ה' מראים לו התרחקות
- ב. ואח"כ מדבר ממה שמעלימים ממנו את מה שפעל ונדמה לו שלא רוצים עבודתו וצריך או להיזהר מאד מעצבות כי היא סט"א, והקב"ה שונא אותה. ובאמת בהעלם הוא עובר מרחקים גדולים למעלה. והעצה לזה להתחזק באמונה
- ג. ואח"כ מוסיף שזה יכול להמשך שנים רבות ועל כן העצה לזה היא להיות עקשן גדול. דהיינו להחליט שמה שיעבור עלי איני זו מהרצון וההמתנה והשתדלות בעיקר בתפילה לזכות לתשובה שלימה
- ד. ואח"כ מוסיף עוד תדע שלא רק שלא יראו לך הצלחה אלא עוד גם יפילו אותך ממדרגות שכבר שנים אחזת בהן כדי לנסות אותך אם באמת אתה רוצה לזכות לתשובה שלימה או שיש לך סיבות אחרות שאינן לשם שמים בלבד.
- ה. ואח"כ עוד מוסיף שבה בעצמו יש שמפילים את האדם כשהוא כבר סמוך לפתח התשובה הסט"א מתגברת עליו (בתאוות רעות) בבחי' אין גבור כמתיישא
- ו. ויש מי שכבר הוא בתוך פתח התשובה ואז מפילים אותו בבלבולים להפיל אותו ביאוש ועצבות
- ז. ולסיכום מבאר שכל עבודת ה' גשר צר מאד שצריך לעבור עליו ועצה לזה היא שלא להתפחד אלא להאמין שה' אתי (ובלק"ה מבאר שהגשר הוא מדת האמת מדתו של יעקב אבינו)
- ח. אח"כ מספר משל מאילן שגדל מאה שנים ולא רואים עליו שום דבר מיוחד, ורק אחרי מאה שנים פתאם הוא יורה בקול גדול ונורא, ואז מתגלה שאינו דומה כלל לשאר אילנות. והמשל הוא למי שעומד בכל הניסיונות הנ"ל שנים רבות אפילו מאה שנה בסופו בוודאי יזכה לתשובה שלימה.
- ט. עוד מוסיף בעניין שדיבר בתחילת התורה שצריך להזהר מעצבות, שכדי לעמוד בכל הניסיונות הנ"ל צריך להיות בשמחה ועצה לזה היא לחפש בעצמו נקודות טובות כמבואר בתורה רפ"ב בסוף חלק ראשון.
- י. עוד מוסיף שאפילו הבעש"ט כשכבר היה צדיק גדול ומפרסם במדרגה נפלאה מאד לא התיישב הס"מ ממנו ומצא שעת הדחק לסלק ממנו את כל המוחין ולנסות להפילו לשמד ממש.
- יא. ומסיים רבנו את התורה בעניין הראשון הנ"ל שהעיקר לא ליפול לעצבות לכן צריך לשמח עצמו בכל דרך אפילו במילתא דשטותא.

*

רבנו מדבר כאן בעיקר על ההתרחקות שמראים לאדם שרוצה להכנס בעבודת ה', וכבר דיבר מזה בכמה תורות, וצריך להבין מה המיוחד כאן שלא נתבאר בשאר מקומות. בכמה תורות רבנו מדבר על המניעות בעבודת ה', שהן משמים לטובה, ונדמה שהם ריחוק ובאמת הן קרובים² כגון תורה רסא³ שהתרחקות היא תחילת התקרבות, ותורה עד/י⁴ שמיד כשאדם רוצה להצדיק עצמו מלמטה

² עלים לתרופה – מכתב יב – ולא תפל בדעתך משום דבר שבעולם, כי כל מה שעובר עליך, כאלה וכאלה ויותר מזה עבר על כל היראים והפשישים שנכנסו בעבודת ה', ואם לא היו מחזקים עצמן בכל עת היו חס ושלום נשארים במקומם הראשון חס ושלום, וכמבאר כל זה בלקוטי תנינא בסימן (נ"א נ"ב) (מח מט), שים לבך היטב לכל הדברים הנאמרים שם ותסתכל ותתבונן היטב כל דבור ודבור הנאמר שם כי הם דברי אלקים חיים ומחיים את הנפש מאד מאד. ושיחות אלו שבסימנים הקדושים נקראו בין קצת אנשי שלומנו אגרת פי הם מדברים כמו אגרת הנכתב לחברו ותלמידו, ואין אתה צריך אגרת טובה יותר מהם.

³ עיין סוף תורה סב ובמשיבת נפש ח"א אות מז מה ובח"ב אות ו' ח' יד' ועוד הרבה, ועיין שבחי הר"ן אות ו' ושיחות הר"ן אות נא. (יד רנט רס) ובחיי מוהר"ן אות תלו.

⁴ תורה רסא – כשנפול אדם ממדרגתו ידע ששמן השמים הוא, כי התרחקות תחלת התקרבות, על כן נפל שיתעורר יותר להתקרב להשם יתברך, ועצתו שיתחיל מחדש לכנס בעבודת ה'. כאלו לא התחיל עדין כלל מעולם. וזה כלל גדול בעבודת ה' שצריך ממש בכל יום להתחיל מחדש: (ועי' ענין זה עוד בכמה מקומות בספרי רבנו, וזכרנו לברכה. כמה צריך האדם להתחזק בעבודת ה'. ולכלי לכל משום דבר שבעולם, רק להתחיל בכל פעם מחדש, עין היטב בענין זה, ויערב לך לעד):

⁵ תורה עד ודף צו. – כי יש שני מיני דינים, כי יש דינא דמסאבא, בחינת נחש הטיל והמא בחיה. ויש דינא קדישא, בחינת: "את אשר יאהב ה' יוביח". וזהו בחינת התרחקות שהוא תחילת התקרבות, כמו שאמרנו חכמינו, וזכרנו לברכה, (תענית ח) 'כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקים עליו את הדין מלמעלה' (פרש"י מדקדקים עליו אפילו כחוט השערה). דהיינו, כשאדם רוצה להצדיק את עצמו ולהתקרב להשם יתברך, אזי מצדיקים עליו את הדין, דהיינו שנמשכים עליו דינים ויסורים: ואלו הדינים והיסורים הם נראים כהתרחקות, כאלו רוצים להרחיקו מעבודתו, חס ושלום. ובאמת זה ההתרחקות הוא עקר ההתקרבות, כי אלו הדינים וההתרחקות הם לטובתו, בחינת "את אשר יאהב ה' יוביח". כדי שיעמד בנסייון הזה, ויתגבר ויתאמץ להתקרב יותר. (ועי' במקום אחר (תורה סו אות ד). שהמניעות הם

אליו וזהו דביקות וחבור גמור. ודומה לזה בלק"ה^י שמעשה המצווה על זה נאמר "מי הקדימני ואשלם" אבל הרצון והכסופים הם עיקר הדבר שבו מתפאר הקב"ה עי"ש.
כי עצם הפניה אליו ית' על כל חסרון שיש לאדם הוא התקרבות^י.
להבדיל מהנחש שנתקלל "ועפר תאכל כל ימי חיך" (בראשית ג' יד) והקשו מה הקללה בכך שמאכלו מצוי לו תמיד בכל מקום^י, ותרצו שכך אמר לו הקב"ה איני רוצה שום קשר איתך, על כן עפר המצוי לך תמיד יהיה מאכלך כדי שלעולם לא תצטרך לפנות אלי לבקש מזון. נמצא שהחסרונות של האדם הם בעצמם יוצרים קשר עם הקב"ה, והכי נמי הריחוק ההוא התקרבות, כי הכסופים להתקרב הם יותר קשר עם הקב"ה מהקשר שיש לו כשהוא קרוב כנ"ל. גם מבואר בספרים שהחמדה והחשק והרגשת חסרון הן חיות האדם^י, ובלא זה מר לו מאד.

ואמנם ההתרחקות היא גם לצורך התקרבות, כי אין שמחה בדבר התמידי, אלא במתחדש אחרי שהיה חסר, כי אין הנאה אלא בהשלמת חסרון^י.

מוהר"ן בלק"ה גיטין^י מבאר ענין ההתרחקות שהיא התקרבות בענין גט, שזה ענין הספר כריתות שכדי להפריד בין בני הזוג עולה לשרש ששם הם מחוברים, ועל כן הרבה פעמים דייקא ע"י שבאים לעשות גט

^י "לק"ה ברכת המזון ד' כ' (עפ"י תורה טו) והענין כי עקר קדשת איש הישראלי ועקר עבודתו הוא רק הרצון והכסופין דקדשה, כמבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה בכמה מקומות וכמו שאמר הוא זכרוננו לברכה שלעבד את ה' אין מי שיתפאר בזה שיוכל לעבדו יתברך. ואפלו מלאך ואפלו שרף אינו יכול להתפאר בזה שיוכל לעבדו יתברך רק העקר הוא הרצון והכסופין שצריך להתגבר שיהיה לו תמיד רצונות חזקים וכסופין גדולים לעבודת ה' יתברך וכו'. (כמבאר שיהיה זאת קצת בסוף ספורי מעשיות, עין שם) ויותר מזה שמענו מפיו זכרוננו לברכה בעצמו מגדל מעלת הרצון דקדשה שהוא עקר עבודת ה'. וכל העבודות תורה ותפלה ומצוות ומעשים טובים כלם כלולים בזה. ואי אפשר לכות לשום דבר שבקדשה כי אם על ידי זה, על ידי רצון וחשק והשתוקקות וכסופין וגעגועים חזקים ולא ירפה את הרצון בשום אופן, רק כל מה שהמניעה מתגברת ביותר יראה לגבר את עצמו בחשק וכסופין וגעגועים ורצונות חזקים ביותר ויותר וכן לעולם עד שיזכה לגמר להוציא מכח אל הפעל את המצוה או הדבר שבקדשה שהוא רוצה. וכן אחר כך בשאר עבודות ודברים שבקדשה שירצה אחר כך עוד לעשות. יתגבר גם כן ברצונות חזקים. וכל מה שהמניעות והעובדים והבלבולים מתגברים יותר. יתגבר את עצמו ברצונות חזקים יותר עד שיצא מכח אל הפעל ויזכה גם לאותה המצוה והעבודה וכן לעולם, כמבאר בהתורה ויהי נא פי שנים (בסמ"ן טו) שהמניעה היא רק בשביל החשק. ואם יתגבר שיהיה לו חשק גדול כפי המניעה, בודאי ישבר המניעה. נמצא, שעקר ההתרחקות להתגבר על המונעים מהקדשה הוא רק הרצון והחשק. וזהו עקר ההתפארות מה שח' יתברך מתפאר עם כל אחד מישראל. שעקר ההתפארות מהעזות והעקשנות שלהם. שעל ידי זה עקר קבלת התורה. שהיא כלל ההתפארות כנ"ל. ועקר העזות והעקשנות הוא בהרצון שצריך האדם שרוצה לכנס בעבודת ה' שיהיה עקשן גדול ברצון לכל יעזב ולא ירפה את הרצון משום מניעה בעולם. וזה עקר העקשנות דקדשה. וזה עקר התפארותו יתברך מה שהוא יתברך מתפאר בעבודת ישראל, כי באמת עקר ההתפארות הוא רק מה שח' יתברך מתפאר עם הרצון והחשק והכסופין דקדשה של כל אחד מישראל. מה שכל אחד מישראל לבו בוער תמיד ברצון חזק לזכות לעבודת ה' באמת. וזה עקר התפארותו יתברך שמו, כי העבודה בעצמה אינה יקרה כל כך, כי הכל מאתו יתברך, כמו שכתוב, מי הקדימני ואשלם וכו'.

^{יא} ראה מה שכתבנו בזה בתורה ב' בענין החרב פפיות שהמדרגה הגבוהה ביותר שזוכים ע"י תיקון הברית היא שגם ההלל וגם הבקשה שתייהם רק היכי תמצי להיות בקשר עם הקב"ה.

^{יב} כך מקשים אבל האמת מבואר במדרש שאפילו את זה לא פירגנו לו. ראה רד"ק (בראשית ג' יד) ואם תאמר הרי קללתו ברכה נחשבת לו שפרנסתו מזדמנת לו בכל מקום, אמרו רז"ל (ב"ר כ, ה) אמר ר' חילפאי לא עפר מכל צד אלא בוקע ויורד עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה ושומט גידין ואוכל, הנה לפי דבריהם כי גם העפר אינו אוכל כי אם ביגיעה רבה. ומה שאמר כל ימי חיך, להורות כי גם לימות המשיח יאכל עפר כמו שאמר "ונחש עפר לחמו" (ישעיה סה, כה), ופירש כל ימי חיך כל ימי עד כלומר כל זמן שמין הנחש על האדמה:

^{יג} ראה פרדס יוסף (בראשית ג' יד) [ועט] ועפר תאכל כל ימי חיך (ג, יד). לכאורה קשה, אם זה טבעו הוא כבשר וירקות, א"כ הקללה לברכה יחשב כי יש לו תמיד מן המוכן ואינו צריך לחפש כמו שאר בעלי חיים. אך זה טעות, אם רגש החמדה ילקח ממנו חייו עליו למעמסה, וחכמי הטבע המציאו שזאת הסבה שארסו ממית, שכל ימי חייו בכעס ועי"ז זורק מרה וממית, כי רגש תשוקה וחמדה רגש הכרחי טוב לקיומו של עולם: וזה פירוש בורא נפשות רבות וחסרונן, כי יש ברכה בזה שאדם מרגיש שחסר לו, ואוי לאדם שאינו מרגיש בחסרון, וגם יוכל אדם לחמוד אם רק יוכל להגיע לזה. וזה פירוש [דברים ד, ל"ט] בשמים ממעל, שבעניני שמים עליך להביט ממעל ממי שגדול ממך ותתקנא בו, ועל הארץ מתחת תביט מתחת באנשים עניים ממך: וראיתי בשם החידושי הרי"מ ז"ל, דהקללה היה דלא יהיה להנחש שום חיבור עם הקדושה, כמו שנאמר [תהילים ק"ד, כ"א] הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם, והקב"ה אמר להנחש הא לך מאכלך והלוח מאתי, ואין לך עמי שום התחנות וקישור: עכ"ל הפרדס יוסף.

^{יד} ראה מכתב מאלהיו (דסלר) כרך ג' עמ' 180 שמבאר את הענין הזה.

^{טו} לק"ה גיטין ג' אות ד' – וזהו (הושע ב) "והיה מספר בני ישראל כחול הים וכו', והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי". ופירש רש"י, מה ענין נחמה וצרה סמוכים זה לזה? אלא, משל למלך שהיה לו פסע עם אשתו ושלח אחר הסופר לכתב לה גט, בתוך כך נתפס עם אשתו, אמר שיצא חלוק אי אפשר צא וכפל לה כתבתה וכו', הינו כנ"ל. כי עקר הגט שהוא ספר פרישות נמשך על ידי שחזורין ונכללין בשכל העליון, ושם מבטלין הקשר שביניהם כנ"ל. אבל תכף בשעולין לשם, נמתקין כל הצמצומים וכל הדינים שבעולם, ועל כן שכיח הרבה פעמים שהאיש מתקוטט עם אשתו פעמים עד שבאים אל הרב לכתב לה גט, ואז דייקא מתרצים ומתפסים, וזהו מבחינה הנ"ל, כי תכף בשנתעורר בחינת גט, שצריכין להמשיך הפריד, בטול הקשר משכל העליון הכולל הנ"ל, אבל שם נמתק הכל.... אלא בני אדם אין יכולים לקבל משה כי אם הארה בעלמא. ועל כן על פי רב נגמר הגט, כי אין להם כח להמתיק המחלוקת שביניהם רק, אדרבא, עולין לשם לבטל הקשר בשרשו, שהוא בחינת הגט כנ"ל, אבל השם יתברך הוא חפץ חסד, וכבר בחר בנו מכל העמים במעמד הר סיני שנקרא "יום חתנתו", כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, "ביום חתנתו", זה מתן תורה. וכבר נשבע לאבותינו ולנו שלא לרחקנו לעולם, כמו שכתוב, "אם תפרו את בריתי היום וכו' גם בריתי תפר וכו'". וכמו שכתוב, "ואף גם זאת בהיותם בארץ אביהם לא

חוזרים ומתפייסים. נמצא שדייקא הפירוד גורם חיבור, והריחוק גורם התקרבות. וזה בחי' מה שהנביאים היו אומרים לשונות של פירוד בין הקב"ה לישראל, כדי שעי"ז דייקא יחזור החיבור בבחי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי. ועי"ש שלנו היא הארה חלשה אבל להקב"ה היא הארה חזקה. משמע שהנביא אומר זאת כדי להחזיר את הקב"ה אלינו ולא כדי להשיב אותנו אל הקב"ה, שהרי לנו היא הארה חלשה. לכן לכאורה אין בזה ביאור ענין ההתרחקות היא התקרבות המבואר אצלנו לעניין מה שהקב"ה מרחק את הנכנס בעבודת ה', לכן נראה לבאר כנ"ל עפ"י מהר"ל.

קשיות

א. מראים לו התרחקות ונדמה לו שמרחיקין אותו – צ"ע הרי מראים לו, ומדוע זה רק נדמה לו? נראה פשוט שכיון שהריחוק הוא באמת קירוב נמצא שהריחוק הוא רק דמיון. (אמנם כבר למדנו בכמה תורות קטו קמא, ומו תנינא ועוד, שבאמת שבכל המניעות מסתתר הקב"ה ואין מניעות שהן למעלה מכוחו להתגבר עליהן ועיקר המניעות הן מניעות המח)

ב. ונדמה לו שמרחיקין אותו מלמעלה וכו' – צ"ע לשון ונדמה (בו' המוסיף) משמע שזה עוד עניין ובאמת לכאורה הוא פירוש למה שאמר לפני כן

ג. ובאמת כל ההתרחקות הוא רק כולו התקרבות – צ"ע לכאורה צריך לומר כל ההתרחקות ולא כל ההתרחקות. משמע שאין הכוונה לאת אשר יאהב ה' יוכיח אלא בפשוטו שההתרחקות היא בעצמה התקרבות

ד. צ"ע כיצד יתכן לומר שהתרחקות היא התקרבות – נראה כיון שההתרחקות רק על ידה שייך כסופים וגעגועים שהיא עבודה עם הרבה יותר קשר להקב"ה מעבודה שעושה כשזוכה להתקרב שהיא כבר עבודה של שכר ובלא כסופים שהרי כבר קיבל מבוקשו.

ה. כשנכנס בעבודת ה' מראין לו התרחקות – ראה פל"ח שמות רבה כו"ט¹⁰ שכך גם הצדיק נוהג אבל נזהר שלא להראות לו מיד התרחקות כי יוכל להתרחק לגמרי. וצ"ע א"כ מדוע הקב"ה לא נוהג כך אלא מיד מראה התרחקות? ראה גם תורה ע"ד שבשארם מצדיק עצמו מצדיקים עליו מלמעלה. אבל עיין תורה ו' שבאמת הקב"ה קודם שאדם שב, כשרק מזמן עצמו לשוב, אזי מראים לו התקרבות נפלאה, ורק כשמתחיל לשוב אזי מראה לו התרחקות, וכבר נשאר בו רשימו מההתקרבות הנ"ל, שמכוחה יש לו כח לעמוד בהרחקה. אבל הצדיק באמת צריך להזהר כנ"ל.

עד כאן ההקדמה

מאסתיס וכו'. וכן הרבה הבטחות שהבטיח לנו שאנחנו עם סגלתו לעולם ועד, וכמו שכתוב, "איה ספר פריתות אמכם אשר שלחתי" וכו'. על פן מה שהשם יתברך מזכיר לפעמים לשונות של התרחקות, חס ושלום, אין פגנתו כי אם בשביל התקרבות כמשל המלך הנ"ל שקרא לסופר לכתב גט וכו', ואחר כך הוסיף לה כתבתה על ידי זה דיקא, כי על ידי זה דיקא שקרא לסופר לכתב גט להרחיקה, חס ושלום, וההתרחקות לבטל הקשר שיש ביניהם מכך אי אפשר כי אם בשעולין עד בחינת חכמה עלאה שכל הכולל שאי אפשר לבטל הקשר כי אם שם בשרשו העליון כנ"ל..... וזהו בחינת התרחקות תכלית התקרבות המובא בדברי רבנו זכרנו לברכה, כי דיקא על ידי שהזכיר בחינת התרחקות שצריך להמשיך בטול הקשר, חס ושלום, משרשו העליון מבחינת חכמה עלאה, תכף נכמרו רחמיו ונמשך משם המתקה גדולה, ונמתק הכל וכו'. וזהו "והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי". 'במקום' דיקא, כי דיקא במקום ההתרחקות בחינת גט חס ושלום, שרצה לכתב במקום הזה דיקא יתהפך וימתק הכל ויאמר להם בני אל חי, כי משם דיקא נמשך כל ההמתקות שבעולם וכו'.

¹⁰ פרפראות לחכמה על הש"ס (לשוריער רב) – שמות רבה כו – "ויאמר אל משה אני חותנך חתרו בא אליך" רבי אליעזר אומר הקב"ה אמר לו צא וכו' אני הוא שאני מקרב, אני הוא שאני מרחק, שנאמר "האלהי מקרוב אני נאם ה'", אני הוא שקרבותי ליתרו ולא רחמתי, אדם זה שבא אצלי לא בא אלא לשם שטים, ולא בא אלא להתגיייר, אך אתה קרבתו אל תרחיקו, מיד "ויצא משה לקראת חותנו". ע"כ לשון המדרש – היינו על פי המבואר בדבריו ז"ל בכמה מקומות (סימנים עד, רסא ובליקוטי תנינא סימן מח) שלפעמים ההתרחקות הוא תכלית ההתקרבות וכו'. וזהו שאמר אני הוא שאני מקרב אני הוא שאני מרחק, היינו שגם ההרחקה היא גם כן ממני, ובה עצמה מלושב גם כן אלקותו יתברך, כי גם ההרחקה היא רק בשביל ההתקרבות. וזה שלמד דבר זה ממה שנאמר (ירמיהו כג כג) "האלהי מקרוב אני ולא אלהי מרחוק" היינו כנ"ל. וזה שסיים אני הוא שקרבותי ליתרו ולא רחמתי וכו' אף אתה קרבתו ואל תרחיקו, כי בוודאי יש בענין זה לימוד גדול, כי גם הצדיק מראה לפעמים איזה התרחקות למקורביו, ובאמת הוא רק בשביל התקרבות וכמבואר בדבריו ז"ל (לק"ה גרים ג' יא), אך אף על פי כן צריך ליהרר במי שבא להתקרב לשם שמים שלא להראות לו מיד איזה התרחקות, כי יוכל להתרחק לגמרי חס ושלום על ידי זה, מאחר שהוא עדיין כהתחלת ההתקרבות.

תורה מחי' יח

כשאדם נכנס בעבודת ה' אזי הדרך שמראין לו התרחקות. ונדמה לו שמרחיקין אותו

מלמעלה ואין מניחין אותו כלל ליכנס לעבודת ה', כאן לא מבאר רבנו כיצד מראים לו התרחקות בתחילה כשנכנס בעבודת ה'. אבל מבואר בתורה ו', שבאמת כדי שהריחוק יגרום התגברות החשק ולא שיתרחק לגמרי, לכן קודם שנכנס בעבודת ה' כשרק מִזְמָן עצמו לשוב אזי מראים לאדם קירוב גדול מאד לזמן קצר ומכאן הרשימו שנשאר בו/י^ט יש בו חשק וכח לעמוד בכל הנסיונות והבזיונות והרבה המתנה שיביאו עליו לבחון אותו אם באמת הוא ראוי, דהיינו שמי שאע"פ שזכה שהאמת תאיר לו באור גדול בתחילה לא עומד בנסיון מגלה שבאמת אינו ראוי לבוא לפני המלך. וכן בתורה עד עפ"י תענית ח' מבאר שכשאדם רוצה להצדיק עצמו דהיינו להכנס בעבודת ה' אזי מלמעלה מצדיקים עליו את הדין דהיינו שמדקדקים ודנים האם הוא ראוי לזה, ושולחים לו נסיונות כדי לבחון אותו אם ראוי.

ובאמת כל ההתרחקות הוא רק כולו התקרבות. משמע ההתרחקות בעצמה היא ההתקרבות ולא ההרחקות שמרחיקין אותו שהן רק דמיון. ומשמע שההתרחקות אינו רק צורך התקרבות אלא ההתקרבות עצמה.^כ וצ"ע. ונ"ל כוונתו שההתקרבות היא מה שכוסף ומבקש ומתאמץ ולא כמו שנדמה לאדם שכשיקבל מבוקשו זו ההתקרבות, כי יותר יש קשר בין האדם להקב"ה כשהוא נכסף ומשתוקק לבוא אליו ממה שיש כשמגיע אליו. וכמו שכתב המהר"ל/כ"א^כ בעניין השכר פסיעות, שידוע כי המתנועע אל דבר הוא דביקות גמור עם המתנועע יותר ממי שהוא קרוב לו כבר.

וצריך התחזקות גדול מאוד מאד^{כב} כי לא רק כשנכנס בעבודת ה' מראים לו התרחקות, אלא גם אחרי שנים של יגיעה בעבודת ה', לא מראים לו מה פעל, אלא להפך נדמה לו שנשאר כמו שהיה בהתחלה, לכן צריך התחזקות גדול מאד מאד לבלי ליפול בדעתו ח"ו כשרואה שעוברים כמה וכמה ימים ושנים שהוא מתייגע ביגיעות גדולות בשביל עבודת^{כג} ה' ועדיין הוא רחוק מאד ולא התחיל כלל ליכנס לשערי הקדושה כגון אכילה מעט ובקדושה, ותפלה בכוונה, והתבודדות בדבורים שגורים בפיו, וביטול התאוה ושמירת עינים ועין טובה ולב טוב ושמירת המחשבה וכו' וכו'.

^ט בחקפא נרשם כאן בשטות טיפון נא

^כ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו. ועיין מכתבי מוהר"ן אות יא (יב) (ובגלל טעות הג"ל נרשם שם סימן נא נב במקום מה מט) שתורה זו ושל אחריה נקראו בין קצת אנ"ש אגרת כי נכתבו כמו אגרת הנכתב לחבירו ותלמידו ואין אתה צריך אגרת טובה יותר מהם.

^{כט} **ושם ביארנו** שזה בחי' המבואר בכהאריז"ל ההוא רוח דשביק האיש באשתו ביחוד ראשון, כדאיתא בגמ' שא"א שתתעבר בו, אבל על ידו כורתת ברית, הפירוש כנ"ל שכל המיין נוקבין שעל ידם כל ההולדות שתוליד, הם מכא ההוא רוחא, דהיינו הרשימו שנשאר בה מהיחוד הראשון, שעל ידו מתקיים בה ואל אישך תשוקתך. ועניין זה נעשה בכל פעם שאדם מזמן עצמו לשוב אליו ית' כמבואר שם. והוא סוד ליל הסדר של פסח (לק"ה ר"ח ג' ג') שאז מאיר אור גדול שמכוחו ישראל מתקנים כל מדותיהם בימי הספירה עד מתן תורה.

^כ **ענין כעין** זה בתורה יב תנינא שלשון רבנו הוא ירידה תכלית העליה, ולא כמו בשאר ספרים ירידה צורך עליה. וראה לעיל פל"ח על שמות רבה כז שנקט בלשון רבנו שלפעמים ההתרחקות הוא תכלית ההתקרבות.

^{כא} **עיין מוהר"ל** בספרו נתיבות עולם נתיב העבודה פרק ה' בדין שכר פסיעות – ולפיכך כאשר הולך לבית הכנסת הוא נמשך אל השם יתברך להיות לו דביקות בו יתברך. וידוע כי המתנועע אל דבר הוא דביקות גמור עם המתנועע יותר ממי שהוא קרוב לו כבר, כי המתנועע אל דבר הרי אינו עמו ועם כל זה הוא הולך אליו וזהו דביקות וחבור גמור, ודבר זה בארנו למעלה גם כן.

וענין בזה עוד מה שכתב המוהר"ל בדרך החיים על אבות פ"ד משנה יח – ולפיכך יפה שעה אחת בעולם הזה בתשובה ומעשים טובים אשר הם אפשריים בעולם הזה בפרט מכל חיי העולם הבא. ופירוש זה מה שאמר מכל חיי עולם הבא ומה ענינים ביחוד, יש לך לדעת איך התשובה ומעשים טובים הם יפים מכל חיי העולם הבא והוא דבר עמוק, וזה כי מצד התשובה ומעשים טובים אשר הם בעולם הזה האדם מתעלה מן עולם הזה הגשמי להיות אל הש"י, והנה מתנועע האדם אל הש"י כאשר האדם הוא בעל תשובה ואשר הוא מתנועע אל דבר הוא נחשב עמו לגמרי ביותר, כי המתנועע אל הדבר הוא מצד הדבר שאליו הוא מתנועע כאלו הוא דבר אחד עם מי שאליו התנועה. וכבר רמזו חכמי אמת דברים אלו בפרק כל כתבי (שבת ק"ח, ב') אמר ר' יוסי יהא חלקי עם המתים בדרך מצוה עד כאן, ולמה אמר עם המתים בדרך מצוה ולא עם עושי מצוה. אבל המתים בדרך מצוה הנה הוא מתנועע אל הש"י נחשב שהוא עם הש"י כי התנועה אל הדבר כאלו הוא אחד עמו, מה שאין כך מי שעשה כבר המצוה וקנה אותה הרי קנה המדריגה שיש לעושי מצוה אבל לא יאמר בזה שהוא מתעלה להתדבק בו יתברך לגמרי, אבל כאשר הוא מת בדרך מצוה והיה מתעלה להתדבק בו ומתוך זה הרי הוא מת הרי מתדבק עם הש"י. וכך הוא הדבר הזה בעצמו גם כן כי בעולם הזה שיש תשובה ומעשים טובים והאדם עושה המצוה תמיד לשוב אל הש"י, דבר זה נחשב יותר דבק עם הש"י מצד זה מכל חיי עולם הבא, שהדבר הזה מה שיש לו חיי עולם הבא כבר הגיע למדרגתו אשר ראוי לו בעולם הבא, ואינו דבר זה כמו שהוא בעל תשובה ומעשים טובים שהוא שב אל הש"י שמצד שהוא מתעלה אל הש"י הוא עם הש"י לגמרי. וזהו מה שאמרנו למעלה ושוב יום אחד לפני מיתתך, כי ראוי שתהא המיתה מתוך התשובה. ויש לך להבין הדברים האלו מאוד, איך התשובה ומעשים טובים שהאדם מתעלה אל הש"י הוא יותר מן חיי עולם הבא שכבר קנה לו המדריגה, כמו שיותר נחשב מי שמת בדרך מצוה ולא עשה המצוה ממי שכבר עשה המצוה ותכף מת. והנה מה שאמר יפה שעה אחת בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, אין הפירוש מן כל חיי עולם הבא היינו מן תענוג עולם הבא שאין הדבר כך כלל, אבל הפירוש יפה מעלת עולם התשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל מעלת חיי עולם הבא:

^{ככ} מתוצו - מאוד

^{ככ} בתולד - עבודת

כי רואה עצמו שהוא מלא עדיין עוביות וגשמיות והרהורים רעים ובלבולים גדולים, וכל מה שהוא רוצה לעשות בעבודת ה' איזה דבר שבקדושה אין מניחין אותו. ונדמה לו כאלו אין הש"י מסתכל עליו כלל ואין רוצה כלל בעבודתו, ^(כד) מחמת שהוא רואה שהוא צועק בכל פעם ומתחנן ומתנפל לפניו ית' שיעזרהו בעבודתו ואעפ"כ עדיין הוא רחוק מאד, מאד ע"כ נדמה לו כאלו אין הש"י מסתכל עליו כלל ואין פונה אליו כלל, כי הוא ית' אין רוצה בו כלל. וכל זה עבר הרבה גם על רבנו כמבואר בשבחי הר"ן ^(כה) הן על כל אלה וכיוצא בזה, צריך התחזקות גדול לחזק עצמו מאד מאד ולבלי להסתכל על כל זה כלל. כי באמת כל ההתרחקות הוא רק כולו התקרבות כנ"ל שבעבודת הכסופים לזכות לכל הטוב הנ"ל היא יקרה מאד ופועלת בהעלם הרבה יותר ממה שהיה פועל אם היה זוכה לצאת מכל התאוות ומדות רעות, כי ניסיון הגאווה היה בוודאי מפילו הרבה בלא שירגיש.

וכל הנ"ל עבר על כל הצדיקים ^(כו) כאשר שמענו מפייהם בפירוש שנדמה להם שהש"י אין מסתכל ופונה אליהם כלל מחמת שראו שזה זמן רב שהם מבקשים ויגיעים ועושים ועובדים עבודת הש"י ועדיין הם רחוקים מאד מאד, ואלו לא היו מחזקים עצמן מאד לבלי להסתכל על זה, היו נשארים במקומם הראשון ולא היו זוכים למה שזכו.

והכלל אהובי אחי חזק ואמץ מאד, ואחוז עצמך בכל הכחות לישראל קיים בעבודתך, ואל תחוש ואל תסתכל כלל על כל הנ"ל, או כיוצא בזה.

עד כאן דיבר מהתחזקות שצריך לא להתייאש מהחוסר הצלחה. ועתה יבאר באמת החוסר הצלחה היא דמיון כי באמת רק למטה לא ניכר המרחק העצום שהוא מתקדם בכל יום, אבל למעלה הוא עובר מרחקים עצומים של הצלחה.

ואם אתה רחוק מאד מאד ממנו ית' ונדמה לך שאתה פוגם בכל שעה ממש נגדו ית', בפניות והרהורים ומעשים רעים, עד שנדמה לך שאפילו התורה שלך הולכת לקליפות ^(כז), עכ"ז – עם כל זה כנגד זה כיון שאתה רוצה לשוב, ע"ז מתקיים חיל בלע ויקאנו, ^(כח) ואדרבה תדע, שדווקא איש כזה

^{כד} שיחות מוהר"ן – סוף אות יב – על כן על האדם לעשות את שלו תמיד, ליגע עצמו בעבודת ה' בכל מה שיוכל. ואת כל אשר תמצא ידך לעשות עשה, אף על פי שקשה עליו מאד ונדמה לו שאין מניחין אותו כלל ומרחיקין אותו מאד מאד ואינו זוכה לעשות כראוי שום דבר שבקדושה וכו'. אף על פי כן עליו לעשות מה שיוכל וה' הטוב בעיניו יעשה:

^{כה} ראה שבחי מוהר"ן – אות יב (מה שסיפר רבנו על עצמו שעבר עליו בימי קטנותו) ואף על פי כן היה נדמה לו תמיד שאין מסתכלין עליו כלל ואין שומעין לו כלל רק אדרבא, נדמה לו שמרחיקין אותו מעבודתו יתברך בכל מיני הרחקות וכאלו אין רוצין בו כלל וכלל. כי היה רואה שחולפין ועוברין כמה וכמה ימים ושנים ועדין הוא רחוק מהשם יתברך ולא זכה עדין לשום התקרבות, על כן נדמה בעיניו שאין שומעין דבריו כלל ואין מסתכלין עליו כלל רק אדרבא, מרחיקין אותו בכל מיני התרחקות מעבודתו יתברך. אך אף על פי כן היה מחזק עצמו מאד ולא הניח את מקומו. וכמה פעמים היה שזיה נופל בדעתו מחמת זה שראה שהוא מתפלל ומעטיר ומפציר כל כך שיתקרב לעבודת השם יתברך ואין מסתכלין עליו כלל, ומחמת זה נפל לפעמים בדעתו ולא היה מדבר עוד כל כך בינו לבין קונו איזה ימים. אחר כך נזכר בעצמו והתביש בעצמו על שהרהר אחר מדותיו יתברך, כי באמת בודאי השם יתברך חנון ורחום וכו' ובודאי הוא רוצה לקרבו וכו' וחזר ונתחזק בדעתו, והתחיל שוב להעטיר ולדבר לפני השם יתברך כנ"ל. וכן היה כמה פעמים (יד):

^{כו} כנ"ל בשבחי הר"ן אות יב שכל זה עבר על רבנו. וראה חיי מוהר"ן אות שעא שגם על מוהר"ן עבר ורבנו חיזק אותו – (לג) אָמַר לִי הַאֲתָה תִּהְיֶה בְּמֶרֶץ שְׁחוּרָה. אַתָּה מְחַיֵּב לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה תָּמִיד (בְּפִרְשׁוֹ אָמַר לִי בֵּן) (דו) זְאֵלְסֵט נָאךְ זִיין אִין דְּעַר מֶרֶץ שְׁחוּרָה, דו בִּיסֵט מְחַיֵּב מְשִׁנָּה פִּרְיִילִיךְ צו זִיין). גַּם אָמַר לִי (דו) זְאֵלְסֵט זִיךְ לֵאזֵן אַרָאפּ וְאִרָפּוֹן (תִּרְשָׁה לְהַפִּיל אֶת עֲצָמְךָ) (בְּתַמְחִיד) גַּם אָמַר לִי (סע) וְעַתָּה זִיךְ נָאךְ טָאן בְּרוּדֶער הַאֲלֵט זִיךְ (אֲחִי עוֹד יַעֲבֹר אַחוֹז עֲצָמְךָ). גַּם אָמַר לִי ה' עֲמָךְ וְכו' (שְׂרַעַק זִיךְ נִיט) (אֵל תִּפְחֹד) (מֶה שְׁאָמַר לִר' נָתָן כֶּכֶר טוֹב לוֹ כֹּל כֵּךְ שְׂרִשְׁאֵי לְהִיּוֹת בְּמֶרֶץ שְׁחוּרָה רַחֲמָנָא לְעָלָן שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי יִצְחָק לִיב זְכָרְנוֹ לְבִרְכָה מְטַעֲפִילִק שְׁשִׁמַּע מִפִּי הַקָּדוֹשׁ שְׁאֵם הִיָּה מְסַפֵּר עֲמֹ הַחֲצִי שִׁיחוֹת מִמֶּה שְׁסִפֵּר עִם רַבִּי נָתָן וְרַבִּי נִפְתָּלִי לֹא הִיָּה לִךְ קִיּוֹם כֹּלָל וְגַם כֹּל הָעוֹלָם כֹּלָל לֹא הִיָּה לוֹ קִיּוֹם): וְרָאָה בְּעֵלִים לְתַרְוּפָה מִכְתָּב תַּכְד – וְתִדַּע וְתִאֲמִין שְׁכָל מֶה שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ כֶּכֶר עָבַר עַל כְּמָה וְכְמָה צְדִיקִים גְּדוֹלִים וְכְשָׁרִים כְּאֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקָּדוֹשׁ מַעֲשִׂיּוֹת נִרְאֹת בְּעֵינֵי זֶה שְׂאֵי אֲפֻשֶׁר לְבָאֲרָם עַל פְּנֵי הַשָּׁדָה. וְגַם עֲתָה עוֹבְרִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִזֶּה עַל כְּמָה וְכְמָה,

^{כז} אע"פ שאמרו הלומד ואינו מקיים מוסיף כח בקליפות ותורה שלומד חוטפת הסט"א זה דווקא המזלזל במצות ואין בו יראת שמים, אבל המתחרט ורוצה לשוב כל דבר של קדושה שעושה גורם לסט"א להקיא מה שבלעה, ראה ש"ע הרב יו"ת ת"ת פ"ד סוף הלכה ג'. אף שמוסיף כח בקליפות לפי שעה מכל מקום כשיחזור אח"כ בתשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כמ"ש כי לא ידח ממנו נידח אזי מוציא מהקליפה כל התורה והמצות וחוזרים לקדושה בחזרתו ולפיכך אין לו למנוע מלעסוק לעולם:

^{כח} כמבואר בספר הליקוטים (להארי"ל) פרשת תצא – פרק כא עה"פ "ושבית שביו", היינו כי המצות שעושה החוטא, והתורה שעוסק בה, מוריד שפע ואור מלמעלה. אמנם אותו השפע הקליפה חוטפתו, כי אמרה איש זה שעשה מצות אלו, עבדי הוא ומאנשי עצתי, ומה שקנה עבד קנה רבו. נמצא, שאותו השפע של החוטא חוטפו החיצונים, וזה בלתי רצון השי"ת. וז"ס משה (תהלים י) ולרשע אמר אלהים

שהוא מגושם כ"כ-כל כך, כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן גשמיותו ופונה להש"י, היא גדולה ויקרה מאד מאד במבואר בכמה תורות/כט¹ ובלק"ה/ל² שעיקר הכבוד הוא מהרחוקים דייקא, והמגושמים שמתקרבים. ועוד כיון שעיקר עבודתו היא להעלות ניצוצות קדושים שנפלו לקליפות בשבירה, על כן דייקא הרחוקים שנפלו למקומות הנמוכים, בכל תנועה של התקרבות הם מעלים ניצוצות שצדיק לא יכול להעלות/לא³, ואפילו נקודה קטנה מאד שהוא נעתק מגשמיותו אליו **יתברך**, כאן בעולם העשיה הגשמי והחשוך, כיון שמתגבר על גשמיותו וכל המניעות, על כן אדם בעוה"ז ששב, כל מעשה קטן שנעתק ושב אליו ית' הוא הרבה יותר יקר וחשוב בעיניו ית'/כט⁴ אפילו מעבודת המלאכים כיון שאין להם יצה"ר ולא מניעות, כי אע"פ שהיא בשלימות הרבה יותר, אבל אין ממנה כל כך כבוד, כי הם בחי' שהקב"ה מכבד את עצמו, ואפילו צדיק גדול כיון שהוא דבוק בו וסמוך אליו ית', יש בעבודתו בחי' שהקב"ה מכבד את עצמו ביחס לעבודת איש מגושם ורחוק. ודייקא אדם קרוץ מחומר וכלל שהוא יותר מגושם ויש לו יותר מניעות ומתגבר עליהן במסירות נפש כדי להמליך את הקב"ה **הוא רץ בזה כמה וכמה אלפים פרסאות בעולמות עליונים**, אע"פ שיש לו ית' שם מלאכים ושרפים לרוב, **כאשר תבין היטיבלי מן המעשה של הצדיק שהתגבר עליו מאד העצבות וכו' כמובא אצלינו [לד'/לה]**.

מה לך לספר חוקי וגו', וכי הקב"ה מונע הקורא בתורה. אמנם הענין הוא, שכל עוד שעומד בחטאו, כל אותה תורה שלו והמצות שעושה נהנים מהם החיצונים כנו"ל, אבל כששב בתשובה שלימה, מוציא בלעו של הקליפה מפיו, בסוד (איוב כ' ט"ו) חיל בלע ויקיאנו. וזהו פירוש תשובה, שתשוב המצוה והתורה לאיתנה למקומה הראשון.

כט ראה ריש תורה י', ובתורה יד אות ב', ובתורה נט אות א', ותורה ד' תנינא אות ד'

ל ראה לק"ה כבוד אב ואם הלכה ב' אות א' - כי בשאין אתערותא דלתתא חס ושלום, א"י הוא בחינת דין חס ושלום, כידוע וכמבאר בזהר הקדוש. אף בתחלת בריאת העולם שלא היה באפשר שיהיה אתערותא דלתתא ברא את העולם בחדו ששתף מדת הרחמים וכו', כמו שאמרו רבותינו וכוונם לברכה. ועקר העולם פלו היה תלוי באדם הראשון בהולדה שלו, כי אדם הראשון בעצמו נברא בלי אתערותא דלתתא ומאחר שהוא בעצמו נברא בלי אתערותא דלתתא. נמצא, שאין הכבוד בשלמות על ידו, כי עקר הכבוד הוא בחינת אתערותא דלתתא. ועל כן עקר שלמות הכבוד כשהוא עולה מן התחתונים הרחוקים ממנו יתברך. ועל כן עקר כבודו יתברך תלוי בעולם השפל הגשמי הזה, כי כל מה שהעולמות נשתלשלו בהשתלשלות יותר ונתרחקו, כביכול, יותר מראשית הבריאה, כשעובדים אותו יתברך ומגדלים כבודו יתברך אלו העולמות הרחוקים, כביכול, ממנו יתברך, זהו עקר כבודו יתברך, כי עקר הכבוד הוא מהרחוקים. וכמוכן כל זה בדברי רבנו זכרוננו לברכה הריני פקרת משכבו, בכמה מקומות. כי הקרובים אליו יתברך הם בבחינת אחדות עמו והעבודה שלהם אינה נחשבת עבודה, כי זה נחשב פאלו הוא יתברך, כביכול, עובד את עצמו. ועקר העבודה והכבוד כשהרחוקים ממנו יתברך עובדים אותו ומגדלים כבודו יתברך, אשר בשביל זה נשתלשלה הבריאה בכמה מיני השתלשלות עד העולם השפל הזה אשר כל הכבוד של ה' יתברך תלוי בזה העולם כנ"ל.

לא וכמוכן כל זה בדיעבד, אבל בודאי שאסור לרדת בכוונה לקליפות כדי להעלות ניצוצות, שזו הטעות של השבתאים, וכבר אמרו חז"ל (יומא פה:) כל האומר אחטא ואשוב אין מספיק בידו לעשות תשובה, ובודאי יפול יותר. אבל בדיעבד בודאי זה יכול להעשות רק ע"י הרחוקים דייקא כמבואר בלק"ה שותפים ה' אות ט' - כי זהו בחינת קטרת שנעשה בתוך ההיכל שמבקר הניצוצות מעמקי עמקי הקלפות, וזכין על ידם לעלות למעלה ולכלל באין סוף, כי לית קרפנא חביבא קמה קדשא בריה הוא כמו קטרת, כי זה עקר תענוגיו ושעשועיו יתברך כשמעלין הניצוצות הקדושות מעמקי הקלפות. ועל כן יכול להיות שהאדם כשנתרחק ביותר ואף על פי כן הוא ממשיך את עצמו לה' יתברך בכל פעם שיעשה נחת רוח לה' יתברך יותר מצדיק גדול מאחר שהוא במקומות הרחוקים מאד וכשהוא ממשיך את עצמו משם לה' יתברך, א"י בכל תנועה ותנועה ובכל המשכה והמשכה הוא גורם שעשועים גדולים לה' יתברך. (וכמבאר מזה במקום אחר ואם יהיה חזק בדתו למשך את עצמו תמיד לה' יתברך יהיה איך שיהיה סוף כל סוף יחמל עליו ה' יתברך ויכנס על ידי זה דיקא לפניו לתוך בית הקדש, כי כל זה הוא בחינת קטרת שהיה בהם גם חלבה שהביב מאד לפני ה' יתברך וכו"ל: עכ"ל.

לב פי ה' יתברך חפץ דיקא בעבודת התחתונים גושי עפר חסרי דעת. (לק"ה ברכת ראה ה' טז)

כט בתולד ומחצו - הריב

יז הסיפור בסוף ספורי מעשיות, ועיין חיי מוהר"ן סימן סה ושיש"ק ח"ב של, ולעיל תורה צב

לה שיחות שאחר ספורי המעשיות - ידוע שעצבות היא מדה מגונה מאד, וצריך להתרחק ממנה מאד. וראוי להיות ולהרים עצמו. כי ידע שכל תנועה והעתקה שאדם מניע ומעתיק עצמו כשנכנס לעבודת השם, היא יקרה מאד בעיני השם. אפלו הוא מניע עצמו רק כחוט השערה. כי מחמת שהאדם הוא בגוף, בעולם העשיה, קשה מאד עליו כל תנועה והעתקה. על כן היא יקרה מאד בעיני השם:

ומעשה היה בצדיק אחד, שנפל עליו עצבות וכבדות גדול. והעצבות והכבדות כשמתגברת על הצדיק, היא קשה מאד עליו, כי עליו מתחזקת יותר ויותר. עד שנפל עליו עצלות וכבדות כל כך עד שלא היה אפשר לו כלל לזוז ממקומו ממש. מחמת גדל הכבדות והעצבות שהתגבר עליו מאד. ורצה לשמח עצמו ולהרים עצמו, ולא היה אפשר לו בשום דבר לשמח ולהרים עצמו. כי בכל דבר שרצה לשמח עצמו מצא לו הבעל דבר בתוכו עצבות. עד שלא היה אפשר לו בשום דבר לשמח את עצמו. כי בכל שמחה שרצה לשמח ולהרים עצמו, מצא לו עצבות בתוכה. והתחיל לשמח עצמו בשמחת "שלא עשני גוי":

וזה בודאי שמחה גדולה שאין לה שעור. כי אין לשער ההפרש וההבדל, אלא אלפי אלפים הבדלות, שיש בין קדושת ישראל, הפחות שבפחותים, לבין זוהמת טומאת העובדי כוכבים וכשיזכר היטב חסד השם יתברך עליו, שלא עשהו גוי, בודאי ראוי שתגדל שמחתו מאד. והיא שמחה שאין עליה עצבות. כי בשלמא כשמשמח עצמו בדבר שעשהו הוא עצמו, על זה אפשר למצא עצבות על כל שמחה. כי ימצא לו חסרונות בכל דבר כדי שלא להניחו להרים ולשמח עצמו. אבל בזה, שלא עשני גוי, שהוא רק מהשם יתברך, שהשם יתברך עשה כך וחמל עליו ולא עשהו גוי, איך אפשר למצא חסרון בזה השמחה מאחר שהוא רק מעשה השם יתברך. כי בודאי איך שיהיה. על כל פנים הוא הפרש גדול בינו לבין עובדי כוכבים, אשר אין שעור וערך:

ועל זה ישמח מאד, כמו שרואים בחוש, שהשמש שהיא אחד ממשרתי המלך בשמים, רצה מיליוני קילו-מטר סביב העולם החשוך שלנו, בזמן שכאן הוא רגע אחד, הרי שרגע של התגברות בעולם הזה הוא מתורגם למיליוני ק"מ אפילו רק אצל השמש, וכל שכן משרתיו הרחוקים יותר, וכל שכן בעולמות הגבוהים יותר. **ויחזק עצמו בשמחה תמיד**, עכ"פ בברוך שלא עשני גוי מגושם וטמא, שרחוק מכל הכבוד שמים הזה. **כי עצבות מזיק מאד מאד** [ל"ו/ל"ז] כי היא נשיכת הנחש ומביא לעצלות וכבדות רוגז ויאוש, שהן קרקע להתגברות כל התאוות ומדות רעות.

והצדיק הנ"ל התחיל לשמח עצמו בזה. והתחיל לשמח ולהרים עצמו מעט מעט. ובכל פעם הרים ושמח עצמו ביותר, עד שבא לשמחה גדולה כל כך, עד שהגיע להשמחה שהיה למשה רבנו, עליו השלום, בעת שעלה לקבל הלוחות. ובתוך שהרים ושמח עצמו, פרח בעולמות כמה וכמה אלפים פרסאות. ובתוך כך הביט בעצמו והנה הוא רחוק מאד ממקום שהיה בתחלה. והיה לו צער גדול: כי היה סבור שיפל לאיזה מקום אחר, ויהיה תמיהה גדולה עליו שנעלם פתאם. והצדיק חפץ תמיד להיות הצנע לכת. והשמחה התחילה לפסק. כי השמחה יש לה גבול. שמתחלת עצמה ומסימת עצמה. וכשהתחילה השמחה לפסק פסקה מעט מעט, ונשפל מעט מעט. וכשחזר וירד ונשפל ממקום שפרח לשם בשעת השמחה, לא חזר תחלה למקומו הראשון שפרח משם, בדרך פריחתו. רק שירד מיד למטה במקום שפרח לשם. ועל כן היה פליאה גדולה על שמצא את עצמו אחר שירד, למטה במקומו הראשון. והבן היטב. עד שחזר למקום שהיה בתחלה והביט בעצמו, וראה שהוא ממש במקום שהיה בתחלה. ולא נעתק ממקומו כלל, רק אפשר כחוט השערה שאי אפשר לאדם לשער, רק השם יתברך. והיה תמיהה גדולה בעיני הצדיק שפרח כל כך בעולמות, וכאן למטה לא נעתק כלל. והראו לו, שכל כך יקר בעיני השם יתברך תנועה והעתקה קטנה שאדם מעתיק עצמו בזה העולם, אפלו פחות מחוט השערה, עד שאין כדאי נגד זה כמה וכמה אלפים עולמות ופרסאות:

ולבהין זה. כי ידוע שהעולם הגשמי הזה הוא רק נקודת המרכז בתוך הגלגלים, כמבאר לבעלי תכונה. ומכל שכן נגד עולמות עליונים בודאי אינה נחשבת כל הארץ יותר מנקודה. וידוע שכל הקוים שתמשך מנקודת המרכז, הנה הם אצל הנקודה סמוכים כל הקוים זה לזה. וכל מה שמתרחקים מהנקודה הם מתרחקים זה מזה יותר. וכן כשיתרחקו הקוים הרבה מאד מהנקודה, יתרחקו גם כן הקוים זה מזה מאד, אף שלמטה אצל הנקודה הם סמוכים זה לזה. כזה:

נמצא, אם ישער בדעתו קוים נמשכים מהארץ התחתונה, אפלו רק עד הגלגלים. נמצא אפלו אם אינו הולך ממקומו, רק כמלא החוט, אף על פי כן במקום הגלגלים נתרחק ממקום שהיה נגד ראשו תחלה, נתרחק עתה כמה וכמה אלפים פרסאות. לפי ערך גדל הגלגל העליון נגד הארץ התחתונה כידוע. כי שם קבועים כוכבים אין מספר, וכל כוכב הוא בערך גדל זה העולם ויותר. מכל שכן וכל שכן כשישער בדעתו הקוים נמשכים עד עולמות עליונים, אשר כל הגלגלים נגדם אינם נחשבים כלום. נמצא שאין שיעור להרחוק שנתרחק שם בעולמות עליונים, על ידי הרחוק כל שהוא, אפלו פחות מחוט השערה שנתרחק והלך ממקום שהיה בתחלה. כי אף שבכאן בהארץ התחתונה לא נתרחק, והלך רק פחות מחוט השערה, שבעיניו לא נתרחק כלום. כי זה אי אפשר לשער, רק השם יתברך. עם כל זה, שם בעולמות עליונים נתרחק כמה וכמה אלפים עולמות ופרסאות. מכל שכן וכל שכן כשאדם הולך פרסה או כמה פרסאות בעבודת השם. עין לא ראתה וכו':

חיי מוהר"ן - אות סה (ו) שמעתי מאיש אחד מאנשי שלומנו שאמר ששמע מפי רבנו זכרוננו לברכה המעשה מענין הצדיק שנפל פעם אחת לעצבות גדול, שהחזיק את עצמו עם מה שזכר עצמו גדל החסד של השם יתברך שלא עשני גוי, שנדפס כבר בספורי מעשיות עין שם, שנכתבה כפי מה ששמעתי בעצמי מפיו הקדוש זכרוננו לברכה בעצמו, ואמר האיש הנ"ל שהוא שמע מעשה זאת מפי רבנו זכרוננו לברכה בסגנון אחר קצת: ואמר שספר רבנו זכרוננו לברכה שהיה צדיק אחד גדול במעלה שהיה ממארי דחשבנא, שהיה מחשב עצמו בכל יום אם עשה עבודת ה' בשלמות באותו היום כפי דרכו תמיד, וחשב הדברים שהוא צריך לעשות באותו היום, ומצא שלא יצא ידי חובתו בשלמות באותו היום. כגון שהיה צריך לילך אנה ואנה בתוך הבית כן וכך פעמים כפי מה שהיה צריך כפי השגתו הגבוהה ובאותו היום לא הלך כל כך בבית כראוי לו, ועל ידי זה נפל בדעתו מאד עד שלא היה אפשר לו להחיות את עצמו עד שהחזיק עצמו במה שזכה שלא עשני גוי: וגם בספור המעשה היה קצת שגוי ואינו זוכר יותר, ומזה הענין תבין מעלת הפלגת אותו הצדיק כמה היה גדול במעלתו שהיה לו עבודה גבוהה במה שהלך אנה ואנה בתוך הבית עד שעל ידי שמעט לפי דעתו בעבודה זאת, הצטער כל כך עד שכמעט לא היה יכול להחיות את עצמו לולא שהזכיר את עצמו שלא עשני גוי, ראה והבין והבט עבודת הצדיקים וצערם על מעוטם בעבודתם עד היכן עד היכן מגיע, אשרי להם:

שיח שרפי קודש חלק ב' אות של - המעשה על הצדיק שנפל לעצבות וכו' שספר רבנו, ונדפסה בשיחות שאחר הספורי מעשיות, עין שם, אמר רבי גדליהו אהרן קניג זכרוננו לברכה, ששמע מרבי אברהם שטרנהרץ, שהיה רבי מנדלי מפרעמישלאן, תלמיד הבעל שם טוב.

¹⁰ עיין תורה קפט ושיחות הר"ן קפט ולעיל תורה כג אות ה'

לו תורה קפט - צריך לזהר מאד מעצבות ועצלות, כי עקר נשיכת הנחש הוא עצבות ועצלות בבחינת (ישעיה ס"ה): "ונחש עפר לחמו", עפר היא בחינת עצבות ועצלות שהם באים מיסוד העפר, כמובא בספרים:

תורה כג אות ה' - ועל כן אלו המשקעים בממון, כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה שחורה ביותר. כי הממון והעשירות שלו הוא בבחינת: "בעצבון תאכלנה", שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה, אנפין חשוכין, מיתה כנ"ל. ועל כן כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה שחורה וכו' כנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (אבות פרק ב'): 'מרב נכסים מרבה דאגה'. כי בודאי הוא מרבה דאגה ועצבות על ידי רבוי הנכסים והעשירות. כי הנכסים שלו הם בעצמו בחינת עצבות כנ"ל, ועל כן כל מה שמתרבה יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל. ועל כן הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחיייו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות, כי ידוע לחכמי הרופאים. והממון והעשירות הוא מרבה דאגה ועצבות כנ"ל, על כן הוא מפסיד ומכלה חיו. כי הוא מקשר בפנים דסטרן אחר, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחינת מיתה, הפך אור פני מלך חיים כנ"ל. ועל כן הממון ממית אותו, כי הוא בבחינת מיתה שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחינת תאות ממון כנ"ל:

ודע שתיכף כשאדם רוצה ליכנסו/ל^ח בעבודתו ית' אזי תיכף היא עבירה גדולה [לט] כשיש לו עצבות ח"ו, כי איך רוצה לבוא לפני המלך ולעבדו בפנים חשוכות, שנראה כאילו קשה עליו העבודה וזועף על שנצטווה לעשותה, כי עצבות היא ס"א – סטרא אחרא [זהר נח עא.יב] ועיין תורה קנה/מא^י שהיא פגם ופגם אמונה ועצלות וכבודות. והש"י שונא אותה/מב^י כאדון שלא אוהב את עבדו העובד בפנים חשוכות וזועפות, כי נראה שעבודתו למשא עליו : ואיתא בשם הבעל שם טוב זצוק"ל/מג^י שהיצר שמפתה

שיחות הר"ן סימן קכט – עקר התגברות התאוה הידוע דהינו תאוה המשגל הוא רק מחמת עצבות ומרה שחורה. וצריכין להתגבר בכל עז להיות אך שמח תמיד. ואמר: אפלו בשנופלין לפעמים לתוך רפש וטיט שקשה לו מאוד לצאת משם, צועקין וצועקין וצועקין ואמר בלשון אשכנז בוז הלשון: (אין אפלו אז מעפלט אין אה בלאטי אריין שרייט מען אין מע שרייט) מהגביה ידיו קצת ולא אמר יותר. ואמר שלענין המחשבות והבלבולים שמבלבלין לאדם בענין זה, שדיה לצרה בשעתה (ברכות ט:) ולא יבלבל עצמו כלל כלל בענין זה לא קדם ולא אחר כך: עכ"ל.

וכן מבואר בתורה קסט עקר פגם הברית הוא על ידי עצבות כידוע, כי פגם הברית בא על ידי הקלפה הידועה שנקראת לילית, על שם שמיללת תמיד שזהו בחינת עצבות, ועל כן עקר שמירת הברית זוכין על ידי שמחה, כי על ידי שמחה זוכין שהשם יתברך בעצמו יעזר לו לשמר את הברית קדש כנ"ל:

לח צ"ע משמע שקודם שנכנס בעבודת ה' העצבות אינה עבירה, והרי אומר שהיא ס"א והקב"ה שונא אותה. אבל באמת כך משמע מרבנו גם מדברי מוהרנ"ת בלק"ה ראה שיש"ק ח"א אות פד – אמר רבנו זכרנו לברכה: אפלו האדם הוא כמו שהוא, תכף כשמתעורר לשוב להשם יתברך, תכף הוא עבירה גדולה, כשיש לו עצבות, חס ושלום. (שם הלכות בבור בהמה טהורה הלכה ד', כ"ט).

^ח ועיין חת"ס תורת משה עה"ת כי תצא ודף מב. ד"ה כי שהעצלות והעצבות בזה הוא עון פלילי

^מ **זהר נח דף עא.** – ההוא, דכתיב ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו וגו', ובגין כך כתיב ברכת ה' שהיא השכינה, היא תעשי ודאי כמה דאתמר כי ממנה נמשכות הברכות והעשירות להתחתונים, ומש"כ ולא יוסיף עצב עמה, רזא סוד הפסוק הוא דכתיב אצל קללת אדה"ר בעצבון תאכלנה שפירשו עצבון וזיגזא בלא נהירו דאנפין מורה על עצבות ורוגז בלא הארת פני השכינה, והיינו כד אתחשף סתרא וברכאן לא משתכחי כאשר נחשך אור השכינה בעונות התחתונים ואין הברכות נמצאות, אז נאמר בעצבון תאכלנה, והטעם כי האכילה היא באמצעות סטרא דרחא אחרא דאמנע ברכאן מעלמא הסטרא אחרא שמונע ברכות מן העולם, ובגין כך לכן כתיב כשברכת ה' תעשיר אז ולא יוסיף עצב עמה פ' שאז תהיה ברכתה שלימה ותתבטל קללת העצבון, ו"ל כשהשכינה מאירה אז ברכתה תהיה ברכת ה' מבלי שיתערב זר בברכה ההיא, ודא הוא רזא דכתיב כשביצח השכינה את נח לא אוסיף לקלל עוד את האדמה ותקבל שפעה מהמלכות ולא מהסטרא אחרא, ועוד יש לפרש בפסוק ולא אוסיף, שלא אתן עוד רשות להנחש המקולל הנקרא עצב להעציב ולהחשיך אור השכינה הנקרא אדמה, אלא תאיר אל עבר פניה ואז היא תשפיע שפע ברכות לעולם. (מ"ק וכו' ומפרשים)

^{מא} **עיין תורה קנה** – עצבות הוא מדה רעה מאד. ומה שהאדם אינו נוסע להצדיק, הוא מחמת עצבות וכבודות. וכן מה שאינו מתפלל כראוי, הוא מחמת עצבות ועצלות. הינו מחמת חסרון אמונה, כי בודאי אם היה לו אמונה שלמה, והיה מאמין שהשם יתברך עומד עליו, ושומע כל דבור ודבור שיוציא מפיו, ומאזין לקול תפלתו, בודאי לא היה לו שום עצבות ועצלות וכבודות בתפלתו, ובודאי היה מתפלל כראוי. אך עקר בלבול התפלה, הוא בא מחמת חסרון אמונה. ועל כן נופל עליו עצלות ועצבות, ומבלבל את תפלתו: כי עקר העצבות והעצלות, הוא מחמת חסרון אמונה. כמו למשל, כשמניחין חטה בארץ טובה, אזי הוא גדל וצומח יפה, ואינו מזיק לו שום רוח ולא זיקים ורעמים, וזה מחמת שיש כח הצומח וכח הגדל, על כן אינו מזיק לו שום דבר. אבל כשנותנין החטה בארץ שאינה טובה לזריעה, אזי הוא נרקב בארץ, מחמת שאין לו כח הצומח וכח הגדל. ואמונה היא בחינת כח הגדל וכח הצומח, כמו שכתוב (אסתר ב:) "ויהי אומן את הדסה", לשון גדול, וכמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (שבת ל"א): 'אמונה זה סדר ורעים'. ועל כן כשיש לו אמונה, שהיא בחינת כח הגדל וכח הצומח, אזי אין מזיק לו שום דבר, ואינו ירא משום אדם ושום דבר, ומתפלל בחיות כראוי, ונוסע להצדיק, כי אינו מתירא ומתפחד משום ענין שבעולם. אבל כשיש חסרון באמונה, אזי אין לו כח הגדל וכח הצומח, ואזי הוא נרקב ממש, כמו החטה הנ"ל, ועל כן יש לו עצבות ועצלות וכבודות, וזוהי נרקב ממש:

^{מב} **שיחות מוהר"ן** – אות מא ...עצבות הוא בא מן הטחול (פ). ועצבות שהוא מהטחול היא סטרא אחרא והקדוש ברוך הוא שונא אותה.

^{מג} **נראה כוונתם לצוואת הבעש"ט** הנהגות ישרות אות מד – לפעמים מטעה היצר הרע לאדם ואומר לו שעבר עבירה גדולה, אף על פי שבאמת אינו אלא חומרא בעלמא או שאינה עבירה כלל, וכוונתו שיהיה האדם בעצבות מכח זה, ויבטל בעצבותו מעבודת הבורא יתברך שמו, וצריך האדם להבין הרמאות הזו, ויאמר ליצר הרע איני משגיח על החומרא שאתה אומר, שכוונתך לבטל אותי מעבודתו יתברך שמו, ושקר אתה דובר, וגם אם הוא באמת קצת חטא, יותר יהיה נחת רוח לבוראי כשלא אשגיח על החומרא שאתה אומר לי לגרום לי עצבות בעבודתו יתברך שמו, אדרבה אעבוד אותו בשמחה, כי זהו כלל גדול, כי אין כוונתי בעבודה לצורך עצמי רק לעשות נחת רוח לפניו יתברך שמו, ואם כן אף אם לא אשגיח על החומרא שאתה אומר, לא יקפיד הבורא יתברך שמו עלי, כי כל עיקר מה שאיני משגיח עליך הוא מחמת שלא אבטל מעבודתו יתברך שמו, ואיך אבטל מעבודתו אפילו רגע אחד, וזהו כלל גדול בעבודת הבורא (קלה) שיוזר מעצבות כל מה שיוכל: (הובא בבעש"ט עה"ת בראשית קנ)

ושם אות מו – ואל ירבה בדקדוקים יתירים בכל דבר שעושה (קל) שזהו כוונת היצר הרע לעשות לאדם מורא שמו אינו יוצא בדבר זה כדי להביא אותו לעצבות, ועצבות הוא מניעה גדולה לעבודת הבורא יתברך שמו, ואפילו נכשל ח"ו בעבירה לא ירבה בעצבות, שיבטל מעבודתו, רק שיעציב על העבירה ויחזור לשמוח בהבורא יתברך שמו, כיון שהוא מתחרט בחרטה גמורה ובדעתו שלא שייב לכסלתו בשום פנים ואפילו כשיודע בוודאי שאינו יוצא בדבר אחד מחמת מניעות הרבה לא יהי עצב ויחשוב שהבורא יתברך שמו בוחן לבות וכליות ויודע שרצונו לעשות מן המובחר, רק שאינו יכול, ויחזיק עצמו לשמוח בבורא יתברך שמו, כמו שכתוב (תהלים קי"ט) עת לעשות לה' הפרו תורתך, שפעמים יש מצוה שיש בה קצת נדנדוד עבירה, אל ישגיח על היצר הרע שרוצה לבטלו מלעשות המצוה, ויאמר ליצר הלא אין כוונתי באותה המצוה רק מה שאני רוצה לעשות נחת רוח לבוראי יתברך שמו במצוה זו, ובוה יסתלק היצר הרע ממנו בעזרת השם יתברך, אבל מכל מקום צריך להבחין בשכלו אם יעשה המצוה הזאת אם לאו: (הובא בבעש"ט עה"ת בראשית קנד)

לעבירה, אין כוונתו להסתפק בעבירה עצמה, אלא בעצבות וחלישות הרוח שתצמח לאחר מכן. ובשם החוזה מלובלין¹⁷ אמרו חביב לס"מ העצבות אחר העבירה מן העבירה גופא.

אחרי שדיבר מהתחזקות לא ליפול כשנדרמה לו שלא מתקדם כלל בעבודתו, וביאר שבאמת הוא מתקדם הרבה מאד בכל יום, עתה ידבר מעקשנות. עיקש הוא מי שאי אפשר להיזיז אותו ממה שהחליט. נמצא אחרי שרבנו שכנע אותנו שלא להתפתות לדמיון שאין תועלת בעבודתו, עתה כיון שאנו יודעים שיש תועלת והצלחה והתקדמות מזהיר אותנו רבנו מהייראוש הנובע מריבוי הזמן. דהיינו אע"פ שאני מאמין לכל הנ"ל שיש תועלת בעבודתי אבל כיון שהתועלת נעלמת והזמן נמשך שנים רבות צריך להחליט שמה שיעבור עלי איני זו מההחלטה לעבוד באמונה אע"פ שאיני רואה בחוש מה נעשה ונפעל ע"י עבודתי.

וצריך להיות עקשן גדול בעבודת ה',¹⁸ לבלי להניח את מקומו, דהיינו מעט מקצת

עבודתו שהתחיל, אף אם יעבור עליו מה [מ"ו] דהיינו לעולם לא לוותר על מה שכבר כבשתי, אלא תמיד לכסוף להמשיך ובימים שאין בכוחו להוסיף יעמוד על עמדו, כי כידוע יש ימים טובים שיש לאדם מוחין וכח לעשות עבודות, ובאמת היא סיעתא דשמיא שאחרי כמה זמן לוקחים ממנו, לנסותו האם גם בימים קשים הוא עדיין נכסף לשוב או שרק כשהוא מצליח, וראה תורה ו' שעל זה צריך בקיאות ברצוא ושוב, דהיינו לא ליפול מהרצון להתחבר אליו ית' ולעבדו בכל כוחו ולהמתין לימים הטובים שיחזור כוחו. אבל לעולם לא להתיראש וליפול ממה שכבר הורגל.

וזכור דבר זה היטב כי תצטרך לזה מאד כשתתחיל קצת בעבודת ה'. כי צריך עקשנות גדול מאד מאד להיות חזק ואמין לאחוז עצמו לעמוד על עמדו, אף אם מפילין אותו ח"ו בכל פעם.

עתה מספר לנו רבנו עוד עניין שעלול להפיל את העקשן הגדול ביותר, דבשלמא כשלא רואה התקדמות, מועילה עקשנות, אבל כשרואה שמפילין אותו ודוחים אותו ממש זה כבר יכול להפיל אפילו עקשן. ועל זה מחזק אותנו רבנו שגם צדיקים גדולים עברו את הנסיון הזה, ומגלה לנו רבנו שכמפילים את האדם מעבודת ה' זה כבר סימן שהוא ממש קרוב לפתח התשובה. כי הסט"א כשרואה שהאדם כבר סמוך לפתח התשובה הוא

¹⁷ עטרת ישועה על התורה – פרשת וילך – הידוע מספה"ק אשר העצבות מדה גרועה היא עד מאוד, וכאשר אמר מרן רבינו הקדוש מלובלין וצלה"ה אשר יותר חביב להס"מ העצבות אחר העבירה מן העבירה גופא ועיין בספר דברי אמת עמוד יט ומובא באמרי נועם פרשת מצורע מאמר א. עכ"ל.

¹⁸ לק"ה תפילין הלכה ה' מג – וצריך להיות עקשן גדול בזה מאד מאד, שאף על פי שנדמה לו שדבריו אינם מועילים כלל, והוא רחוק מדבריו מאד. כי זה ימים ושנים שעוסק בזה ועדיין לא פעל כלל. אף על פי כן צריך להיות עקשן גדול בזה כמו העקשן ממש שעושה הדבר בלי שום טעם, כן צריכין בעבודת ה', כמו שאמר רבנו ז"ל (פסימן מח בלקוטי תנינא) שצריכין להיות עקשן גדול בעבודת ה'. ובאמת צריכין עקשנות גדול מאד בכל עבודת ה', בכל עובדא ועובדא ובכל עצה ועצה, אבל עקר העקשנות ביותר צריכין בתפלה ותחנונים. והעקר בשחיתות של ההתבודדות, כמבאר בדברינו כמה פעמים. וכמו שפרש רש"י הנ"ל על נפתולי אלקים נפתלתי, לשון עקש פתלתול, נתעקשתי והפצתי פצירות ונפתולים הרבה למקום וכו'. והבן הדברים היטב אם תרצה להיות חיי עולם, כי אי אפשר לבאר הכל בכתב.

¹⁹ עיין שיש"ק ח"א קפא

²⁰ שיח שרפי קודש – חלק א אות קפא – בשבועות שנת תקפ"א דבר [מוהר"ן ז"ל] מהדפסת הספרים שעמד הדפוס באמצע הספר ואמר שכל התחלות קשות כידוע (מכילתא פרשת יתרו), ואמר בשם רבנו ז"ל בספרו הקדוש בלקוטי מוהר"ן תנינא דף לט עמוד ד (דפוס תקע"א, המלקט) בד"ה צריך להיות עקשן גדול שד"ר הבעל דבר בשרואה אדם סמוך ממש לשערי הקדושה וכמעט שיכנס או הוא מתפשט עליו בהתגברות גדולה מאד וכו' ואמר שמוכח מזה שהסוף קשה יותר מההתחלה ואמר שבמה בני אדם בשלומד איזה מסכת קשה לו מאד בהתחלתו ובשמתחיל אז הוא לומד בסדר בלי שום מניעה ולסוף המסכת אינו יכול לגמרה כי הסוף קשה יותר וצריך לשאר איזה דף כי קשה לגמרה ואמר דאיתא בגמרא (ירושלמי פסחים י, ד): 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', ומדאמרו אומרים לו גמור בודאי הגמר קשה מאד שצריכים לומר לו גמור. ואמר: אף על פי שהסוף קשה מאד, די בזה על כל פנים שהדפסתי עד כאן, ועל השאר ד' יגמור בעדי, כי על זה התפלל דוד המלך עליו השלום: "ד' יגמור בעדי" (תהלים קלח, ז), כי הגמר קשה מאד כנ"ל, וצריך על זה סיעתא דשמיא, והבן. ואמר שראה באיזה ספר בהקדמתו, כל מה שאדם עושה העקר על התכלית הוא צופה ומביט. למשל: כשאדם בונה ביתו, אי בהתחלתו אין לו שום תכלית מזה, וכשיבנהו הבית עד גמירא אזי הוא התכלית, וכן בהדפסת ספרים בהתחלה אין לו שום תכלית מזה. כשאגמור את ספרי עד גמירא ואדפיס אותו לגמרי אז יהיה מזה תכלית העקר, אבל אף על פי כן די לי על כל פנים במה שכתבתי עד כאן, כי בדבר שבקדשה אינו כמו שבשאר דברים כמו הבית כנ"ל, כשלא יבנה את הבית לגמרי אפלו באמצע אין מזה שום תכלית, אבל בדבר שבקדשה אינו כן, שכל מה שיעשה בקדשה יש מזה תכלית גדול מאד, וזה שאמר דוד המלך עליו השלום: "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד" (שם קיט, צו), פירושו: לכל תכלה היינו כל הדברים שבעולם צריכין להביט על הקץ, כי הלא זה אין לו מזה שום תכלית, אבל הדבר שבקדשה אינו צריך לראות על הקץ דייקא, כי אפלו כל מה שעושה אפלו כל מה שהוא יש מזה תכלית גדול וזה פירוש "מצותך רחבה מאד" והבן, עד כאן לשון הספר הקדוש. ואמר: שאף על פי שהסוף קשה עלי מאד, מכל מקום אני מזהיר עצמי בזה, כי אני מאמין באמונה שלמה שאפלו בהדפסת דף אחד נעשה מזה תקון בכל העולמות, ומכל שכן שהדפסתי חצי הספר בודאי נעשה מזה תכלית גדול, ובודאי יעזור לי השם יתברך להדפיס לגמרי ואז בודאי יהיה עקר התכלית מזה, אף אף על פי שלא הדפסתי אלא חצי הספר גם מזה נעשה תכלית גדול, ועל זה סים: "ד' יגמור בעדי" וכו' (אמונת אומן בתחלתו).

מתגבר ביותר כמאמר החכם אין גיבור כמתיאש/מ^מ. והקב"ה נותן לה להפילו כדי לנסותו עד כמה הוא באמת אוהבו ורוצה לשוב.

כי לפעמים יש שמפילין אחד מעבודת ה' כידוע [מט"ו]^י, דהיינו שגם עבודה שכבר אחזו בה שנים רבות, פתאם נלקח מהם כח הגוף ונהיה להם חלישות הדעת ולא מצליחים לקיים, כגון ותיקין או חצות או התבודדות, וכיו"ב, והיו צדיקים גדולים שספרו שפתאם הגיע זמן שלקחו מהם את המוחין עד שלא ידעו ללמוד גמרא, ואע"פ כן לא נפלו אלא בעקשנות עשו עצמם לומדים ולמדו מה שכן הצליחו עד שחזרו להם המוחין ולפעמים נמשך כמה חדשים ולא ויתרו, ועי"ז זכו אח"כ להרבה יותר, כי בוודאי הקב"ה רוצה בעבודתו ורק לנסותו מפילים אותו **אע"פ עליו לעשות את שלו, לעשות מה שיוכל בעבודת ה' ואל יניח עצמו ליפול לגמרי ח"ו**.

כי כל אלו הנפילות והירידות והבלבולים וכיוצא בזה צריכים בהכרח לעבור בהם קודם שנכנסין בשערי הקדושה,

וגם הצדיקים האמתיים עברו בכל זה. וכן כתוב (משלי כד טז) שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה. וכתוב (מכ"ה ז ח) אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי וגו' ופירשו חז"ל (מדרש תהלים מזמור כב) אלמלא נפלתי לא קמתי. נמצא שדייקא הנפילה שבע פעמים שנופל הצדיק היא מקימתו להיות צדיק, אבל רשע מיד בנסיון הראשון נופל, ומתיאש ולא קם. ויש אפילו צדיקים שנופלים וקמים כמה פעמים ואע"פ כן סמוך לפתח ואפילו בתוך הפתח מתגבר עליהם הס"מ.

ודע שיש אחד שכבר הוא אצל הפתח של הקדושה נא^י דהיינו פתח התשובה אל מדרגה עליונה יותר, והוא חוזר לאחוריו מחמת הבלבולים הנ"ל, קצת משמע שכשהוא בפתח ממש אזי כבר אין לסט"א כח להתגבר עליו, אלא בבלבולים, כנראה הכוונה להתגברות המדמה/נ^ב הוא שמו השמיני של היצירה כמבואר בסוף תורה כה שהוא קשה מכולם (כידוע שהשם מלמד על המהות).

או שאזי כשהוא סמוך אצל הפתח, אז

^{מח} **לק"ה תפילין הלכה ה' אות כט – כי עכשיו התגבר הבעל דבר מאד מאד מחמת שרואה שקרוב לבא קצו, על כן הוא מתגבר מאד. כמו שני בני אדם הנלחמים זה עם זה כשרואה שמתגבר כנגדו וכמעט שיפיל, אזי הוא מתגבר בכל כחו להפיל את שכןגדו. וכמו שאמר החכם, אין גבור כמתיאש.**

^ס או לנסותו אם יתחוק או להורות תשובה לרבים עיין ע"ז ד' סוף ע"ב ועיין לקמן מעשה בבעש"ט על דים ובדור המלך עה"פ גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' כמבואר בשיש"ק ח"ב רפד וח"ו תקלו (מה שכתב קס על דוד כ"ע כי כמחשבות קו: ובמחשבות קו: מה שכתב בענין כע"ז כי הלא כח"ל כמי שאין לו חלפה) (גם לרבינו היה נסיון רמז כחריה רמז גס עיין חז"מ סי' קמה וסימן רלג ובשכחי כר"ן טז)

^י **עיין לעיל** בעניין הצדיק שנפל לעצבות, ובחיי מוהר"ן סה שנפל לעצבות כיון שהפילו אותו מהעבודה שהיתה לו להיות נע וגד בתוך ביתו. ועיין תורה צב איזה המתקת הדינים ותחית המתים אפשר לפעול עי"ז, ובשיחות הר"ן רפ מבאר שיש נשמות נדחות שרק ע"י עבודה זו של הצדיקים יש להם עליה. (והיו צדיקים שזו היתה עבודה אצלם (ראה הערה תורה צב שם)) ובשיחה שבסוף ספורי מעשיות מבואר שהצדיק הגדול הנ"ל נפל לעצבות כל כך עד שכמעט לא יכול היה להחיות עצמו. נמצא מבואר שמפילים אפילו צדיק גדול וגם ממדרגות שכבר החזיק בהם שנים, והוא צריך התחזקות גדולה כנ"ל. ובאמת אין לנו מושג בעבודת הצדיקים ובעצבות שלהם, אבל יש בזה חזיון שכל מה שעובר עלינו עובר על צדיקים גדולים מאד. ומבואר בשיש"ק (ב' של) שהצדיק הנ"ל הוא הצדיק רבי מנדלי מפרעמישלאן. ועיין בספר דרכי ישרים הנהגות ישרות מהרב הצדיק מענדיל מפרעמישלאן (ליקוט מהבעש"ט ותלמידיו) שכתב (כנראה אחרי שהתחזק כנ"ל) עוד כלל שאל ירבה בדקדוקים יתרות בכל דבר שעושה שזהו כוונת היצר לעשות לאדם מוראות שמה אינו יוצא בדבר זה כדי להביא אותו אל העצבות והעצבות הוא מניע גדולה לעבודת הבורא כידוע ואפילו אם ח"ו נכשל בעבירה לא ירבה בעצבות ויבטל מעבודתו רק שיעצב על העבירה ויחזור לשמוח בהבורא ית' כיון שהוא מתחרט בחרטה גמורה ודעתו שלא לחזור לכסלה בשום פעם: ואפילו יודע בודאי שאינו יוצא בדבר א' מחמת מניעות הרבה לא יהי' עצוב ויחשוב שהבורא יתבר' בוחן לבות וכליות שהוא יודע שרצונו לעשות מן המובחר רק שאין אני יכול ויחזיק עצמו לשמוח בבורא יתברך וכמו שאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך שפעמים יש מצוה שיש בה קצת נדנוד עבירה אל ישיגח על היצר הרע שרוצה לבטלו מאותה מצוה רק יאמר ליצר הרע הלא אין כוונתי באותה מצוה להכעיס הבורא יתברך ח"ו וגם לא לכבודי אני עושה מצוה זו ואם הייתי יודע שהבורא יתברך אינו רוצה שאעש' דבר זה לא הייתי עושה מצוה. אך אני עושה מצוה זו כדי שיהיה נחת רוח ליצרתי במצוה זו ובזה יסולק היצר הרע בעזרת השי"ת:

^{יא} **יש אחד** שהוא על פתח הקדושה וחוזר לאחוריו. עיין כעין זה בתורה כה שכשעולה מדרגה אזי נדמה לו שירד מדרגה, כי כל מה שכבר כבש והתגבר במדרגה הקודמת עתה חוזר שוב כדי שיכבוש ויכניע במדרגה הגבוהה יותר עי"ש. אבל נראה שכאן אין הכוונה אחרי שעלה מדרגה אלא קודם שעולה מדרגה אזי הוא בפתח התשובה של מדרגה העליונה יותר ועדיין לא עלה איליה ואז הסט"א עושה מאמץ אחרון להפיל אותו לפני שהוא עוזב אותה ועולה למדרגה אחרת.

^{יב} **עיין קדושין ל: שהיצה"ר מתחדש בכל יום ומתגבר בכל יום, ואולי לבד ממה שבכל יום מתחדש בבלבולים ומתגבר בתאוות, יש גם בחי' שמתגבר כשהוא סמוך לפתח ומתחדש כשהוא בתוך הפתח.**

מתגבר עליו הס"א והבעל דבר מאד מאד ר"ל בהתגברות גדול ונורא מאד מאד ר"ל בבחי' אין גבור כמתיימש, ואין מניחין אותו ליכנס לתוך הפתח, ומחמת זה הוא חוזר לאחור ח"ו. נראה כוונת רבנו כאן לשני מצבים, אחד כשהוא כבר בפתח ממש ואזי חוזר בגלל בלבולים, והשני שהוא לא בפתח אלא סמוך לפתח, שאז מתגברים עליו ביצה"ר חזק ולא מניחים אותו להיכנס לפתח. (וצ"ע מלק"ה לקמן)

כי כן דרך הבעל דבר והס"א, כשרואה שהאדם סמוך סמוך ממש לשערי הקדושה וכמעט שיכנס, אזי הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד מאד ר"ל [א] בבחי' אין גבור כמתיימש. ועל כן אע"פ שרבים התחילו בעבודת ה' זעירין זכו להגיע למעלתם/י. ועיין לק"ה סעודה/י משמע שההתגברות האחרונה היא עפ"ר בתאוות אכילה, וכן משמע בשבחי הר"ן/י שרבנו שיבר תאוות אכילה באחרונה. וקצת משמע כן גם בתורה ס"ו/י שיש אנשים כשרים ויפים רק שנפילתם ע"י תאוות אכילה. כשרים ויפים משמע שהן כבר בפתח התשובה ורק ע"י תאוות אכילה הם לא מצליחים להכנס לפתח.

^א עיין הקדמה לספורי מעשיות ושם מעשה א' מהשני למלך כ"פ דייקא בסוף השנה נכשל. ובלק"ה תפלין ה' כט אין גבור כמתיימש

^ב **הקדמה שניה לספורי מעשיות** – וכשהאדם מתחיל לעסוק בזה ובאחר לו מקום להתבודדות לעסוק בעבודת השם ולכסוף ולהשתוקק אליו יתברך ולפעמים זוכה שנמשך איזה זמן, אף אחר-כך כשהוא סמוך מאד לבוא למבקשו שיתגלה אליו לפי בחינתו התגלות מלכותו יתברך, אזי ביום אחרון מומינים לו איזה נסיון לפי בחינתו, ואז באותו היום שהכל תלוי בזה היום, אזי מתגבר עליו הבעל-דבר וכל חילותיו עליו בהתגברות גדול מאד ונכנס עמו בדברים וממשיכו לעצתו ורואה כי תאוה הוא לעינים ונחמד וכו' (בראשית ג' ו) ולוקח מפריו ואוכל חס ושלום, ואינו עומד בנפיון שלו מה שהוא מכרח להתנסות ולהצטרף אז באותו העת והזמן, ואזי תכף נופל עליו שנה, ושנה היא הסתלקות המוחין נסתלק ממנו דעתו וחכמתו המאיר בפניו בסוד "ויפלו פניו" (שם ד, ה), ובתיב: "למה נפלו פניו" (שם שם, ו), ועין מזה במאמר המתחיל פתח רבי שמעון (בסימן ס לקוטי א') שם מדבר מזה, שעל-ידי פגם תאוות אכילה אובדין את הפנים שהוא השכל, ואז נופלין לבחינת שנה.

^ג **ליקוטי הלכות או"ח** – משא ומתן הלכה ד' אות טו – ועל כן אנו רואין שהרבה התחילו בעבודת ה', אבל זעירין אנן שזכו להגיע למעלתם. ונמצאים רבים שנופלים מעבודתם ואל על פי שבדאי בקדשה אין שום דבר שבקדשה נאבד לעולם. וכל מה שעשה בהתחלת עבודתו כל דבור דקדשה שיצא מפיו וכל תנועה קלה שעשה בעבודת ה' יתברך בודאי אינו נאבד לעולם וסוף כל סוף לא ישרא לו כי אם דברים באלה, הינו דברים שבקדשה שזכה לעשות בזה העולם, כי אין מליון לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד. אף על פי כן לזכות למה שצריך כל אחד לזכות אי אפשר לזכות עד שיגמר עבודתו בשלמות, דהינו שיזכה לעבד את ה' יתברך כל ימי חייו עד הסוף ועל כן רואין בחוש שהבעל דבר מתגבר עצמו מאד מאד בעת שהאדם סמוך וקרוב לכנס לשערי הקדשה. כמבאר בזה באריכות בדברי רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר:

^ד **לק"ה סעודה הלכה ה' אות ה'** – וזה צריך כל אדם לידע כשרוצה להתקרב לה' יתברך. ורואה שהמניעות והמסכים מתפשטים כנגדו מאד מאד. ובפרט כשכבר התחיל מעט ורואה שבכל פעם משתטחים כנגדו יותר ויותר ולפעמים רואה שאחר כמה ימים ושנים שנדמה לו שכבר התחיל להטהר קצת חור ונפל והתגברו עליו התאוות וההרהורים בהשתטחות עצום מאד רחמנא לצלן. צריך שידע שכל זה נמשך מהבגדים הצואים שעדיין לא נודף מהם שמשם כל המניעות וההתגברות וכמבאר היטב בהתורה הנ"ל (תורה יד) שהבגדים הצואים הם מונעים כמו נהר המפסיק וכו'. ... ומחמת גלל היגיעות שצריך להפשט מעצמו הבגדים הצואים ולא כל אדם זוכה לעמד בזה, מזה בא כל מה שעובר על האדם ואפילו מי שכבר התחיל קצת בעבודת ה' והתחיל לטהר עצמו מעט ואפילו אם כבר עלה קצת מדרגא לדרגא. ובכל פעם נודף ביותר אף על פי כן יכול להיות שאחר כך יחזור ויתפשט עליו כל התאוות וההרהורים בהתפשטות יותר מבתחלה והכל על ידי הבגדים הצואים שעדיין לא הפשט אותם לגמרי אף על פי שכבר התחיל לטהר עצמו קצת והדבר מובן היטב מענין הנ"ל של ברור הלחם שהוא חיות האדם שצריך לברור אחר ברור כנ"ל. דהינו שמתחלה צריך לחרש ולזרע ביגיעה גדולה ואחר כך לקצר התבואה ואחר כך לנקות החטה ממין ותבן ופסלת. וכו'. ... אף על פי כן כנגד תכלית שלמותו האחרון עדין לא התחיל וזוכה לכל, כי עדין צריך לעקר הזכור והברור שהוא הזכור והברור שנעשה בשעת האכילה בעצמה שאז דיקא נתברר הלחם בתכלית הברור. נמצא, שאף על פי שגם מקדם היו להחטה והלחם כמה וכמה ברורים על ידי כמה וכמה יגיעות עצומות, אף על פי כן אין אלו הברורים נחשבים כלל כנגד הברור האחרון שבשעת האכילה עצמה שאז עקר הברור מבגדים צואים ממש. וזהו ממש ענין כל מה שעובר על האדם ... **שם אות ו'** – וזהו בפרט ובכלל, כי בפרטיות על כל אדם צריך לעבד כל זה שצריך להתניגע לברר בברור אחר ברור. והברור האחרון שהיא בבחינת אכילה קשה מכלם. עוד שם אות לח – ואחר כך כשכבר נשלם בשלמות ברור הלחם. עדין צריך ברור האחרון שקשה מכלם שהוא בשעת האכילה עצמה וכו'. וכמו שהוא בענין האכילה בעצמה, כמו כן הוא בכל עבודתה אדם שכל העבודות שעובר את ה' יתברך בתורה ומצוות כלם הם בחינת ברורים. וצריך לסבל יגיעות אחר יגיעות ולשבר מניעות רבות ועצומות מאד הנמשכין מהבגדים הצואים עד שיזכה לברר הטוב בכמה ברורים כראוי. אבל עדין יש בחינת ברור האחרון שהוא בחינת ברור האכילה שאז צריך לגרש ולדחות הקלפות והסטרא אחרא הנאחזין בהטוב עדין שהוא בחינת הברור הנעשה בשעת האכילה בעצמה וכו'. ועל זה שאלו (בסנהדרין קב) מדיבן קשרית המוציא (מאיה צד בוצע את הלחם כשכא לאכלו) הינו איך זוכין לזה הברור האחרון שאז תכלית הברור. ואז מתפשטין המניעות והבלבולים על האדם כמו שמתפשטין עד שיש שנדמה להם שאי אפשר לעמד כנגדם. ומחמת זה רבים נכשלו ונפלו בשהגיעו סמוך לגמר שלמותם. וכמו שאמר רבנו זכרוננו לברכה שיש שהוא כבר אצל הפתח וחוזר משם. ויש שאז מתפשטין כנגדו כל כך וכו' כמו שמבאר בליקוטי תנינא (בסימן מח). וכל זה נמשך מבחינת הנ"ל.

^ה **שבחי מוהר"ן** – אות טו – וכן היה נוהג מתחלה שכל מגמתו וכל יגיעתו היו רק לשבר בראשונה התאוה הכללית הזאת. ולא היה משגיח כלל בתחלה לשבר תאוות אכילה, רק אדרבא, בתחלה היה אוכל הרבה מאד מאד, הרבה יותר משאר בני אדם, ואמר, שאז היה ממשיך כל התאוות לתוך תאוות אכילה, ואחר כך שבר גם זאת התאוה של אכילה. עכ"ל. ועין שם גם אות כא.

^ו **תורה ס' אות ו'** – ויש שנפלו לבחינת שנה, על ידי תאוות ומעשים רעים. ויש שהם אנשים כשרים ויפים, רק שנפילתם הוא על ידי אכילה. כי לפעמים כשאוכל האדם מאכל שלא נתברר עדין למאכל אדם, על ידי זה נופל מחו לבחינת שנה. כי כמו שבגשמיות, יש מאכלים שמרבים שנה, ויש שממעטים שנה. כמו כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתברר, שמפילין לבחינת שנה. וכשאוכל בקדשה

ע"כ צריך אז התחזקות גדול נגדו בבחי' "והוא יושב פתח האהל כחום היום", (כמבואר בלק"ה) ו/
 דהיינו שלא עוזב את פתח/י התשובה אע"פ שהסט"א מתגברת עליו מאד כחום התאוות, כדי להפיל אותו/י.

ושמענו מצדיק אמיתי שאמר, שאלו הי' אומר לו אחד יהי' מי שיהי', בעת שעסק
בעבודת ה' בתחילתו, אחי חזק ואחוז עצמך, הייתי רץ ומזדרז מאד בעבודתו ית', כי גם
עליו עבר כל הנ"ל ולא הי' שומע שום התחזקות משום אדם. מקובל/י^א שרבנו אמר זאת על
 עצמו. ומסתבר מאד שלא היה מי שיאמר לו חזק, שהרי עשה כל מעשיו בהצנע לכת מאד/י^ב כבר מקטנותו,
 וכמבואר בשיש"ק/י^ג שהסתיר עצמו אפילו מחותנו שגר אצלו והחזיק אותו לעם הארץ שאפילו לקרא שכת.

ובט"הרה, א"י הוא בחינת: "לחם הפנים" (ה). כי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח): "חכמת אדם תאיר פניו". אבל כשאין אכילתו
 בקדושה, א"י אובד פניו, הינו השכל, ונפול לבחינת שנה.

^א **ל"ה אה"ע הלכות אישות הלכה ד' אות יט - וזה, "והוא יושב פתח האהל כחום היום".** ושיבה לשון עקבה זמן רב, כמו, "ותשובו בקדש
 ימים רבים", הינו שזכה לזה שיתגלה אליו ה' על ידי שישב ונתעבב ימים רבים אצל פתח האהל, שהוא פתח הקדושה, שהוא בחינת
 מלכות שהיא מדרגה הראשונה שצריכין לעלות דרך שם עד שיבוא להשגת הנ"ל, שהיא נקראת פתח וְשַׁעַר בְּיָדָיו, בחינת זה השער לה'
 וכו', אבל בשרוצין לכנס לשם, מתגברין ומתפשטין כנגדו הסטרא אחרא שהם היכלי התמורות מאד, וכל מה שהוא סמוך יותר אל
 הפתח, מתגברין ומתפשטין כנגדו מאד מאד, עד שיש הרבה שכתב היו אצל הפתח וחזרו, רחמנא לצלן, מחמת שלא ידעו שכתב הם אצל
 הפתח, או שמתפשטין כנגדו מאד מאד עד שקשה לו לשברם, כמבאר מזה בדבריו הקדושים (בלקוטי תנינא בסימן מח), אבל הוא יושב
 ונתעבב פתח האהל. כחום היום זה בחינת התגברות המימות היצר הרע, שעל זה נאמר, "איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים". שאז זמן
 רע למרעה הצאן, כמו שפרש רש"י שם, כי צהרים בחינת חם היום, זה בחינת חמימות היצר שאז זמן רע לצאן קדשים שהצדיק רועה
 אותם הרועים לגשת אל הקדש, ורבים נחרקו על ידי זה, רחמנא לצלן, כמו שכתוב, "עד שיפוח היום וכו'". כמו שפרש רש"י שם, עין
 שם, שהיו ישראל מקריבין להשם יתברך בגדלה וכבוד עד "שיפוח היום", שהתגבר חמימות היום וכו', ועל ידי זה נחרב הבית, אבל מי
 שאינו רוצה להטעות את עצמו וחושב על תכליתו הנצחי באמת אינו שב לאחור בשום אופן בעולם יהיה איך שיהיה, רק הוא יושב
 וממתין ומתעבב אצל הפתח ימים רבים כמה שיהיה, ואף על פי כן מניחין אותו לכנס לתוך הפתח וחס היום לזהות אותו מאד ואף על פי
 כן אינו מניח את מקומו ויושב ומתעבב אצל הפתח האהל של הצדיקים והבשרים עד שירחם מן השמים, בבחינת והוא יושב פתח האהל
 כחום היום כנ"ל. והוא בחינת ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל.

^ב **משמע בלק"ה הנ"ל שגם בפתח עצמו מתגברות התאוות ולא רק בבלולים.** ואמנם החילוק הנ"ל אינו מוכרח, אבל אפשר גם לתרץ
 שפתח לאו דווקא, אלא הכוונה סמוך לפתח. וצ"ע.

^ט **כי כל מדרגה היא סולם, שעולה בו ע"י הכנעת עוד מידה ותאוה, וכשמכניע את כולן במדה השייכת לאותה מדרגה, אזי עולה**
 מדרגה, ואזי מה שהכניע עד עתה נהפך לקניין, (בבחי' המבוארת בתורה ו' אות ב' שכתבתי מה שבכוהו, אזי ה' מפיל לו את היצירה'
 חללים חללים) ואזי עולה מדרגה ושוב חוזרות התאוות ומדות רעות להתגבר עליו, ונדמה לו שנפל ממדרגתו, אבל באמת להפך עלה
 מדרגה, כמבואר בתורה כה. נמצא אע"פ שכבר הכניע אותן לגמרי לפי המדרגה הקודמת, זה נעלם ממנו במדרגה הבאה.

^א נראה שמהירות הפקיד שלא לסיים תיבה באותיות י"ה לכן כאן אע"פ שנשאר ריוח גדול אחרי התיבה לא השלים אותה. וכן נמצא בכמה תורות אבל לעומת זה נמצא גם כמה מקומות שלא הפקיד בזה. (כגון תורה מ' תינא
 דף כו. ובדף כז. וכן בבחי' תורה עו דף צא.)

^א **ראה שיש"ק חרש ח"ג אות תשכב - מקובל שרבנו הקדוש אמר כזאת על עצמו. וראה שארית ישראל בסוף מכתב קכ"ה מרבי משה**
 גלידמאן: "כמו שאמר רבינו ז"ל, בעת שעסק בעבודתו אילו אמר לו אחד 'חזק' - היה לו כוח והתחזקות".

^ב **שבחי מזהרין - אות ה -** וכן היה נכנס בעבודת השם וכל עבודתו היה בהצנע גדול מאד מאד עד שלא ידע שום אדם ממנו כלל כי
 היה סתום וגנון מאד. וכל עבודתו היה בסתר ובהצנע גדול. **ושם אות י' -** היה מטמין עצמו על גבי בית אביו תחת הגג, שהיה שם כמו
 חדר במחצה של קנים שמחזיקין שם תבן ומספוא ושם היה מטמין עצמו והיה אומר תהלים והיה צועק בלחש (יב) להשם יתברך שיזכהו
 לקרבו אליו יתברך: **ושם אות יג -** והיה עושה כל מיני עבודות פשוטות של עבודת השם בלי שום חכמות והכל בהצנע גדול. ותכף
 כשיצא לחוץ היה עושה בכונה כל מיני מעשה נערות כל מיני שחוק וקפיצות ושאר ענינים כאלו שקורין (פאר שייטקייט) עד שלא היה
 יכול לבוא על דעת שום אדם שהוא רוצה בעבודת השם. (טו): **ושם אות יט -** ובזמן החורף בעת שהיה הקרירות גדול מאד היה הולך
 לשם בלילה, ומשם חזר והלך אל המקוה. והיה שם מקוה חוץ למרחץ, ומקוה אחד בתוך המרחץ. ובחר לו לילך בהמקוה שחוץ למרחץ,
 בעת הקרירות גדול, וכבר היה קר לו מאד מחמת שבא מהקבר הנ"ל, כי היה דרך רחוק בין ביתו להבית עלמין, וכן מהבית עלמין למקוה.
 מלבד ההשיות שנשתתה הרבה על הקבר. אף על פי כן אחר כל זה היה הולך דוקא לטבל בהמקוה שהיתה עומדת בחוץ, כדי לסגף
 עצמו. וכל זה בהצנע בלילה: **ושמעתי מאחד שאמר ששמע מפיו הקדוש, שבעת שעשה הנהגות אלו, לא היה כי אם בן ששה שנים.** וכל
 כך היה מוצנע בעבודתו מבני אדם, עד שפעם אחת הלך למקוה בבקר בחרף, ובא מהטבילה והפאות היו לחות מהמים. ותמדה עליו
 העולם, שבהרף יהיה האדם חופף ראשו. כי לא עלה על דעתם שהיה במקוה, רק סברו שחפף ראשו. ותמדה עליו על שחפף ראשו
 בקרירות כזה. והיו מחזיקים זאת למעשה נערות שלו. כי היה מוצנע מאד מאד בעבודתו: גם כל התענייתים הרבים מאד שהתענה לא
 היה יודע מהם שום אדם בעולם אפילו אביו ואמו וקרוביו. רק אשתו לבד היתה יודעת מזה. והיה משיבחה שלא תגלה לשום אדם. והיה
 עושה כמה וכמה תחבולות להעלים ולהסתיר כל התענייתים שהתענה באופן שלא ידע מהם איש (כד):

^ג **שיש"ק ח"א אות תקי -** דרכו של רבנו זצוק"ל היה בהעלם גדול, שאפילו מפני חותנו היה מסתיר את עצמו מאד ובעת שנסע חותנו
 בחרף על הנהר הקפוא ראה את רבנו זצוק"ל, שהלך שם בנהר לשחק שם יחד עם הנערים הקטנים וסבר חותנו, שהוא מבטל זמנו, ואינו
 לומד כלל, והנה הוא היה בעל מכניס ארח גדול, וכל הצדיקים היו רגילים להתאכסן אצלו. פעם אחת נתאכסן אצלו אחד מתלמידי
 המגיד, וספר לפניו חותנו צערו, היות שלקח לחתן את נכד הבעל-שם-טוב, אולם דא עקא, שאינו לומד כלל, עד שאפילו את קריאת
 התבות קראי בודאי שכת, ואמר האורח, שבודאי אינו כן, כי ירא לדבר על נכד הבעל-שם-טוב, וחזרו וזכרנו-לברכה התוכח
 עמו, עד שאמר לו האורח: "אם-כן אבדן אותו", והתחיל לבחון את רבנו זצוק"ל בפרוש המשנה: "הפלב והגדי שקפצו מראש הגג"
 שבמסכת בבא קמא, ועשה רבנו עצמו כלא יודע לקרא, ואמר: "הפלב והגדי שקפצו מארש". עכ"ל. **עוד שם אות תקיא** שהיה בקטנותו

ע"כ מי שרוצה ליכנס בעבודת ה' יזכור זאת היטב. וחזק עצמך מאד, דהיינו אמור לעצמך כנ"ל אחי חזק ואחוז עצמך, ועשה מה שתוכל בעבודת ה', גם כשמתגברות המניעות עשה מה שעדיין בכוך לעשות, העיקר לא להתייאש מהרצון לשוב ולעלות עוד מדרגה. ולנהוג כר"ע (יבמות קכא.) ששאלוהו כיצד לא טבע בים? והשיב על כל גל וגל נענתי לו בראשי. הכי נמי שרוצים להפיל אותך כנ"ל אחוז עצמך חזק במקומך והורד ראשך עד יעבור זעם, כי ע"י הכנעה^י ושפלות עוברים את כל הגלים, כי היצה"ר נקרא גל (ראה סוף תורה א') כי הוא דומה לגל שעולה לגובה ומאיים ומפחיד וברגע נופל ומתנפץ כלא היה. ואם לא מפחדים ממנו הוא נופל מעצמו. ואנ"ש אמרו^י היא מלחמה ארוכה עם נסיונות קשים ומרורים עד נשימתו האחרונה, (רגל בפנים רגל בחוץ) פעם מנוצח ופעם מנצח העיקר להחזיק מעמד עד הסוף^י. **וברבות הימים והשנים תכנס לבטח בעזרתו ית' לתוך שערי הקדושה, כי הש"י מלא רחמים ואת כל העולמות ברא כדי לגלות רחמנותו^י ורוצה בעבודתך מאד כי רק ע"ז תתגלה רחמנותו בשלימות, שיוכל להטיב לנו עונג נצחי בלא שיהיה כנהמא דכיסופא.**

ודע שכל התנועות וההענקות שאתה ניתק ונעתק בכל פעם איזה מעט מן גשמיות לעבודתו ית', כולם מתקבצים ומתחברים ומתקשרים ובאים לעזרתך בעת הצורך, דהיינו כשיש ח"ו איזה דוחק ועת צרה ח"ו [י"]. בלק"ה^י מבאר מוהרנ"ת שכל העתקה שמנתק עצמו אפילו קצת מהגשמיות מתברר ע"ז ניצוץ קדוש מהקליפות וריבוי הניצוצות נעשה למחיצה בינו לבין הסט"א הרודפת אותו.

לסיום ההתחזקות להכנס בעבודת ה', מזהיר רבנו שכל ההדרכה והתחזקות שאמר עד כאן, הקיום שלהן הוא על גשר צר מאד, כגון העקשנות שיכולה להפך לעזות פנים, והסבלנות יכולה להפך לשאננות ושינה,

הצנע לכת מאד וכו' ע"ש. **עוד שם אות תרל** שאמר לרבי ברוך ממעוזו שכבר בגיל בר מצוה הגיע למדרגת הבעש"ט וכל כך היה מסתיר עצמו עד שרבי ברוך חשב זאת לחוצפה גדולה ודחף אותו וכמעט נפל מהעליה לבית.

^י **אמרי נועם** לרבי מאיר הורוויץ מדויקוב על התורה – פרשת ויקרא אות ח' – אמרו ז"ל [שמות רבה פרשה א אות כא] הרך עומד בפני הקשה. ועל כן יש לישראל קיום לעולמי עד, יען כי על כל גל וגל מנענעים ראשם [עין יבמות קכא.], וכמשל קנה בלב ים שכל הרוחות שבעולם אינם עוקרים אותו, כמבואר זאת בגמרא [תענית כ.]. ובמדרשים [ילקוט שמעוני במדבר פרק כג רמז תשעא].

^י **ייטב לב** לרבי יקותיאל טייטלבוים – פרשת וישב – ביבמות (קכא.) ברבי עקיבא שנטבע במים שאין להם סוף, ואמר לו רבן גמליאל מי העלוך, ואמר לו על כל גל וגל נענעתי לו ראשי כו'. הרי בשביל הכנעה והשתחויה ניצול. וכן מצינו במדרש (ב"ר נה, ב) – א"ר יהושע בן לוי נלך ונראה מה יהיה בסופו של כה ונשתחוה ונשובה אליכם בשרו שהוא חזר מהר המוריה בשלום א"ר יצחק הכל בזכות השתחויה ואברהם לא חזר מהר המוריה בשלום אלא בזכות השתחויה ונשתחוה ונשובה אליכם ישראל לא נגאלו אלא בזכות השתחויה שנאמר (שמות ד) ויאמן העם וגו' ויקדו וישתחוו התורה לא נתנה אלא בזכות השתחויה שנאמר (שם כד) והשתחיתם מרחוק חנה לא נפקדה אלא בזכות השתחויה שנאמר (שמואל א) וישתחו שם לה' הגליות אינן מתכנסות אלא בזכות השתחויה שנאמר (ישעיה כז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים בהמ"ק לא נבנה אלא בזכות השתחויה שנאמר (תהלים צט) רוממו ה' אלהינו והשתחו להר קדשו המתים אינן חיין אלא בזכות השתחויה שנאמר (שם צה) באו ונשתחוה ונברכה נברכה לפני ה' עושנו:

^{טו} **שיש"ק ח"ו אות של** – אמרו אנשי שלומנו לענין השיחה שאמר רבנו ז"ל הובא לעיל חלק סעיף א. לענין עבודת ה' שכשנפול האדם לתוך בוך ח"ו צריך לפחות שיחיה רגל בחוץ, וכך רגל בחוץ רגל בפנים א' פוס אריין א פוס ארייט' והעקר שהרגל האחרון יהיה בחוץ, שזה הרגל האחרון הינו ביום ההסתלקות, כי כל ימי חי האדם הם נסיונות קשים ומרורים עד נשימתו האחרונה. והעקר שיצליח לאחז עצמו תמיד במלחמה הגדולה והארוכה, והרגל האחרון יהיה מחוץ לבוץ ובוה יצא מנצח במלחמת עולם זו.

^{טז} **כדאמרי** אנשי צוחק מי שצוחק אחרון.

^י **כמבואר** בריש תורה סד עפ"י העץ חיים בתחילתו.

^{יח} עין לק"ה תפילין ו' לה

^{יט} **ראה לק"ה תפילין** הלכה ו' אות לה – זה בחינת מה שישמעתי מפי אדמו"ר ז"ל שכל מה שהאדם מנתק עצמו ממחשבות רעות למחשבות טובות, וכל העתקה והזוה ותנועה שהאדם מזיז ומניע ומעתיק עצמו מרע לטוב, הכל מתקבץ בעת הצרה והדחק ועוזר להאדם וכו', כמבאר בדבריו ז"ל (לקוטי תנינא סימן מ"ח). וזה בחינת (בראשית לא) לקטו אבנים, בחינת אבני קדש, שהם בחינת הנצוצות הקדושים המתבררים על ידי כל הזוה ותנועה מה שמנתקים עצמן מרע לטוב, כי הנצוצות הקדושים שנפלו הם בבחינת תשתפכנה אבני קדש בידע. וברורים הוא בבחינת לקטו אבנים ועקר ברוך ועלייתם הוא על ידי שמירת המחשבה בבחינת ה"ל על ידי שמנתק מחשבותו בכל פעם מרע לטוב. ואף על פי שיש להאדם יסורים גדולים מזה ונדמה לו שכבר קשה לו לעמד בנגדם מחמת שזוה ימים רבים שיש לו יסורים מהם ועדיין לא נשקט מהם, אבל צריך לדע כי אין שום תנועה טובה נאבדת כנ"ל. וזה בחינת מה שאמר יעקב לאחיו, "לקטו אבנים", שיקבצו וילקטו יחידיו כל האבני קדש, שהם הנצוצות הקדושים שנתבררו על ידי כל מה שהיו מנתקים עצמן בכל פעם ממחשבות רעות לטובות. ועל ידי כל ההענקות והזוה שנתקו עצמם מרע לטוב, ממחשבות רעות למחשבות טובות, שעל ידי זה נתבררו נצוצות הקדושים נעשה מהם גל ומחיצה להפסיק בינו לבין לבן, שהוא בחינת המחשבות רעות כנ"ל.

והשמחה לקלות ראש והוללות, ובדיחה לפגיעה בזולת או מתכבד בקלון חברו וכו' י, ואמונה לעצלות ושינה, על כן צריך להרגיש כמו על גשר צר שבכל רגע עלול ליפול ממנו ועי"ז להיות עירני, ובוהן בכל עת, האם אני באמת מכוון לאמת, או שברוב הימים שאני ממתין הצטבר אצלי סטייה מהאמת. אבל מאידך כיון שמרגיש על גשר צר צריך שלא ליפול מרוב פחד. כמו מי שמרוב פחד שלא יפול לימין הוא נופל לשמאל ולהפך. אלא להסתכל רק ישר אל המטרה ולא לימין ושמאל, וזה ע"י תיקון הברית כמו שביארנו בתורה ו' ותורה פב תנינא ש"לעשות בים דרך" אפשר רק ע"י שעינינו נעולות על המטרה (או אל הצדיק שהוא בחי' ככב צפון).

ודע שהאדם צריך לעבור על גשר צר מאד מאד ^[כא] דהיינו במדתו של יעקב אבינו מדת האמת (לק"ה) ^[כב], שהיא הגשר לעבור מעל הבלי עולם השקר אל עולם האמת, אבל הוא גשר צר מאד, כי האמת היא שביל דק מאד, ובקל אפשר ליפול ממנה לימין או לשמאל, ובפרט כשבאים סמוך לפתח מתגבר הסט"א מאד בבלבולים ודמיונות של שקר, והכלל והעיקר שלא יתפחד ^[כג] כלל ^[כד] ^[כה] כי כל כוחו של

^כ כמבואר בשיש"ק ח"ב אות יג – אמר: לשמיעת בדיחות נצרכים שלשה תנאים: א. להזהר מבלי לפגוע בבכבוד השני. ב. לבלי לדבר ניבול פה. ג. לא להתחנן לכבוד עצמו. והעטיר: בעת בבר יכולים הדבם להתבדח. "נישט טרעפֿען יעֿנעם, נישט רעדן ניבול פֿה, נישט מיינען זיך היינט זאגט ווערטלאר".

^{טז} והאמת היא הגשר ועל ידה עוברים את הגשר עייניו ל"ה תפילין ה' מא

כך **לך"ה תפליין** הלכה ה אות מא – וַיַּעֲבֹר אֶת אֲשֶׁר לוֹ שַׁעֲשֹׁה עֲצֻמוֹ בְּגֶשֶׁר, וְהַ בְּחִינַת תִּיתוּרָא שְׁהוּא גֶשֶׁר, כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת אֲמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִיכָה ו'), **תִּתֵּן אֲמֶת לַיַּעֲקֹב**. שְׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלִּין, כְּמוֹכָא בְּדִבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל (בְּסִימָן מ"ז). כִּי עֵקֶר הַתְּפִלִּין הֵם עַל יְדֵי בְּחִינַת אֲמוּנָה, שְׁהִיא בְּחִינַת אֲמֶת, בְּבָחִינַת עֵדֶק כִּד אֲתַחֲבֵרַת אֲמֶת אֲתַעֲבִידַת אֲמוּנָה, כְּמִבְּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (סִימָן ו' לְקוּטִי א'). וְהוּוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁהִיא ז' בְּנוּ ז"ל בַּהֲתוֹרָה שֶׁל אֲרִיכַת אֲפִים דְּבִרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל שֶׁאֲמָרוּ (סְנֵהֲדִירִין ק"א) עַל פְּסוּק, **וַיִּקַּד אֲרָצָה**. מִה רָאָה; אֲרָף אֲפִים רָאָה. וְהָאֵמֶר, אֲמֶת רָאָה וַיִּמָּר אֲמֵר חָדָא וַיִּמָּר אֲמֵר חָדָא וְלֹא פְּלִיגִי, כִּי אֲמֶת וְאֲמוּנָה בְּחָדָא שְׁחִיבֵי כְּנ"ל. וְהוּוּ בְּחִינַת הַתִּיתוּרָא שֶׁל תְּפִלִּין שְׁהוּא בְּחִינַת גֶּשֶׁר, כִּי עֵקֶר הַגֶּשֶׁר לַעֲבֹר עָלָיו בּוֹהַ הָעוֹלָם הוּא אֲמֶת, כִּי אֵיתָא בְּדִבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל (בְּסִימָן מֵח לְקוּטִי תַנְיָנָא) שֶׁהָאֲדָם צָרִיךְ לַעֲבֹר בּוֹהַ הָעוֹלָם עַל גֶּשֶׁר צַר, וְהַעֲקֹר שֶׁלֹּא יִתְפַּחַד כָּלָל. וְלִפְּנוֹת לָוֹה לַעֲבֹר עַל הַגֶּשֶׁר שֶׁל וְהָעוֹלָם, הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת גֶּשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, שֶׁהֵם בְּחִינַת אֲמֶת כְּמוֹ אֲוִמְרִים הָעוֹלָם שַׁעַם אֲמֶת יְכוּלִין לַעֲבֹר בְּלִי הָעוֹלָם, כִּי עֵקֶר הוּא הָאֲמֶת, כִּי חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲמֶת וּבוֹ נִתְחַמּוּ שְׁמִים וְאֲרָץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּרַאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים סוֹפִי תְּבוֹת אֲמֶת. שַׁעַל זֶה עוֹמֵד כָּל הָעוֹלָם וּמְלֹאוֹ. וְכָל הַבְּלִבּוּלִים וְהַמְּגִנְעוֹת שִׁישׁ לְהָאֲדָם מִעֲבֹדוֹת ה', שֶׁהַעֲקֹר הוּא מְגִנְעוֹת הַמָּוֶה. הַעֲקֹר הַעֲצָה לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם הוּא אֲמֶת, שְׁהוּא מוֹרֶה דְרָךְ לְהָאֲדָם לַעֲבֹר עַל הַכֹּל בְּבָחִינַת (תְּהִלִּים מ"א) שֶׁלַח אוֹרֵךְ וְאֲמַתְךָ הִמָּה יִנְחֹנִי וְכו'. וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב (שֵׁם פ"ו), **"אֵהְיֶה בְּאֲמֹתְךָ וְכו'".** כִּי הָאֲמֶת הוּא הַגֶּשֶׁר דְּקִדְשָׁה. בְּבָחִינַת מַה שֶּׁנֶּאֱמָר בַּיַּעֲקֹב, שְׁהוּא בְּחִינַת אֲמֶת שַׁעֲשֹׁה עֲצֻמוֹ בְּגֶשֶׁר, וְהַ רִמּוֹ שֶׁהָאֲמֶת הוּא הַגֶּשֶׁר כְּנ"ל, כִּי יַעֲקֹב עָשָׂה עֲצֻמוֹ בְּגֶשֶׁר לְהַצִּיל אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִפְּחַד הַלֵּילָה וּמִפְּחַדוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ שֶׁהִלָּךְ לְקִרְאָתוֹ, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת הַפְּחָדִים וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּגִנְעוֹת וְכו' שִׁישׁ לְאָדָם מִכָּל הַשּׁוֹנְאִים וְהַמְּעַכְּבִים שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם הַיֵּצֵר הָרַע, שְׁהוּא בְּבָחִינַת עֵשׂוֹ כִּידוּעִי. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב סָמַן לִבְנָיו שְׂאִי אֲפִשֶׁר לַעֲבֹר עַל כָּל הַפְּחָדִים הָאֵלֶּה כִּי אִם עַל יְדֵי אֲמֶת. שְׁהוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב שַׁעֲשֹׁה עֲצֻמוֹ בְּגֶשֶׁר, שְׁהוּא בְּחִינַת תִּיתוּרָא שֶׁל תְּפִלִּין. שֶׁכַּכֵּן הוּוּ יְכוּלִין לַעֲבֹר בּוֹהַ הָעוֹלָם כָּל יְמֵי חַיָּיו עַל הַגֶּשֶׁר הָצַר שֶׁצָּרִיכִין לַעֲבֹר עָלָיו בְּלִי פֹחַד כְּנ"ל. וְהוּוּ בְּחִינַת קְרִיעַת יָם סוֹף שֶׁהָפַךְ יָם לִיבִשָּׁה עַד שֶׁקָּפְאוּ תַּהוֹמוֹת כָּלֵל יָם וְעָשָׂה לָהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנֵס נִפְלֵא בְּחִינַת גֶּשֶׁר לַעֲבֹר הֵים בְּשִׁלּוּם. וְהַכֹּל הָיָה עַל יְדֵי בְּחִינַת יַעֲקֹב, שְׁהוּא בְּחִינַת אֲמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שֵׁם ק"ד), **"מִה לָךְ הֵים כִּי תִגּוֹס וְכו' מוֹלִפְנֵי אֱלֹקִים יַעֲקֹב"**. שְׁהוּא בְּחִינַת אֲמֶת כְּנ"ל, כִּי אֲמֶת הוּא בְּחִינַת גֶּשֶׁר שַׁעַל יְדוֹ יְכוּלִין לַעֲבֹר אֲפִלוֹ בְּאֲמִצָּע הֵים, בְּבָחִינַת (יִשְׁעִיָּה מ"ג) כֹּה אָמַר בּוֹרְאֵךְ יַעֲקֹב וְכו' אֵל תִּירָא וְכו' כִּי תַעֲבֹר בְּמִים אַתָּךְ אֲנִי וְכו'. בּוֹרְאֵךְ יַעֲקֹב דִּיקָא, שְׁהוּא בְּחִינַת אֲמֶת, שַׁעַל יְדֵי זֶה אֵל תִּירָא כִּי תַעֲבֹר בְּמִים וְכו', כִּי עַל יְדֵי הָאֲמֶת עוֹבְרִין עַל הַכֹּל וְנִצְלוּן בְּשִׁלּוּם כְּנ"ל.

^{בב} מההזהרה שלא יתפחד חשבתי לבאר שזה דומה למהלך על גשר צר שהוא נח להילוך, ורק בגלל שיש תהום משני צדדיו הפחד לנפול גורם ליפול, אבל אם היה הגשר על הארץ היה הולך בו בקלות. אבל מלשון רבנו ש"ה גשר צר מאד מאד" משמע שגם אם היה על הקרקע היה צריך זהירות שלא לסטות מהקו הישר. לכן נ"ל שהן שתי הזהרות אחת שהוא צר ושניה שאפשר גם רק מהפחד ליפול ממנו.

^{כד} ע"י התחזקות באמונה ע"י לק"ה גילוח ג' ט'.

ה"ל"ק"ה יו"ד גלוה ג' אות ט' – כי כל המלחמות שבעולם מרמזין עקר על מלחמת היצר הרע, כי אפלו המלחמות שיש לאחד בגשמיית עם שונאים ואויבים, הכל הוא בחינת מלחמות היצר הרע, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קג), בשם שיש לאדם צרים למטה, כך יש לו צרים למעלה. ועל כן עקר המלחמה הוא מלחמת היצר הרע. וזה שהזהיר הכהן קדם שנכנס למלחמת ה', לנצח את האויבים והסטרא אחרא שסביב הקדושה, סביב ארץ ישראל שהם כלל כל השונאים, המונעים והמעכבים מדברים שבקדושה, וכשאדם נכנס להלחם עמם, אי הוא בסכנה גדולה, חס ושלום, כי מתעורר עליו כמה קטרוגים, חס ושלום, ורוצים להפיל אותו מעבודתו לגמרי, חס ושלום. וזהו עקר המלחמה שצריך להתחזק, לעמד על רגליו לכל יפל מעבודתו יתברך, חס ושלום, ואז בודאי יזכה לנצחם ולשברם וילבטלם. אבל כמה יהיה בטחון חזק שלא יפל מעבודתו יתברך, חס ושלום. העקר הוא רק האמונה הקדושה שפשוהא חזק בהאמונה הקדושה, בודאי אין לו להתייר משום מלחמה ושום נסיון שבעולם. וזהו שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה וכו', נזכרת שמע ישראל לבר. הינו זכות וכן האמונה הקדושה. בזה לבר אתם יכולים להתקרב למלחמה בגשמיית וברוחנית, כי מאחר שאתם חזקים באמונתו יתברך, שוב אין לכם להתייר כלל משום מלחמה שבעולם. וזהו 'אל ירף לבבכם אל תיראו ואל תערצו ואל תחפזו מפניהם' 'אל תראו' משעטת סוסים ושפעת הקלגסים וקול הקרנות. הינו עניני תבסיסי מלחמה שעושים השונאים להפחיד ולאיים על שפנגדם, וכל הבחינות הללו יש במלחמת היצר הרע, וזהו ידוע למי שהתחיל לכנס קצת בעבודת ה' ובמלחמת היצר הרע, אפלו אדם פשוט לגמרי, פי דרך הבעל דבר והסטרא אחרא לאים ולהפחיד על האדם מאד מאד ולהכביד עליו עבודתו יתברך מאד מאד, ומחמת זה נמנעו רבים מלהתחיל לכנס בעבודתו יתברך, מחמת האיומים והפחדות הללו וכיוצא בהם. וזה בחינת שעטת סוסים ושפעת הקלגסים וקול הקרנות וכו', אבל העקר בעבודת ה' שלא יתפחד האדם כלל משעטת סוסים ושפעת הקלגסים וקול הקרנות וכו', וזהו 'אל ירף לבבכם אל תיראו ואל תערצו ואל תחפזו מפניהם' כי ה' אליכם ההולך עמכם להושיע אתכם וכו' כנ"ל. וזהו 'ה' לי לא אירא וכו' (תהלים כז) הינו כנ"ל. כמו שנאמר, 'ה' לי', דהינו שאני מאמין בה' יתברך

היצה"ר רק להפחיד בגל הזה שעולה לגובה רב ומאיים לשטוף את כל העולם וברגע מתנפץ מעצמו, ואם לא מתפחדים ממנו כלל ולא משנים מהאמת אזי עוברים בקל את הגשר, עם עצת התורה אמת/י¹ ועצות האמתיות של צדיקי אמת. והעיקר להאמין שאני לא לבד במלחמה אלא ה' נלחם עמדי תמיד, וכמבואר בקדושין ל:י² בכל יום היצה"ר מתגבר בגשמיות ומתחדש בבלבולים, ורק ע"י שהקב"ה עוזרו יכול לו: ונראה שלזה התכוון רבנו בשיחה/י³ שאמר שבכל יום מוסר כל תנועותיו לה' ית' כי ע"י מסיר הפחד שמא יחטא.

לעניין הנ"ל שהנכנס בעבודת ה' מיד מראים לו התרחקות ועוד שנים רבות מעלימים ממנו מה שפעל ונדמה לו שלא רוצים בעבודתו, מביא רבנו משל לאילן שבשמך מאה שנה הוא נדמה ככל שאר העצים ובאמת הוא עוצר בתוכו עוד ועוד כחות גדולים עד שרק אחרי מאה שנה מתגלה שאינו דומה כלל לשאר העצים שהם כבר נבלו מזמן והוא יורה בקול גדול. כך גם עובד ה' באמת שנים ואפילו מאה שנה אפשר שלא ידעו עליו כלום וגם לו בעצמו יהיה נדמה שאינו אלא איש פשוט אבל בסוף ואולי אפילו אחרי פטירתו הוא יגלה שכל התגברות קטנה על היצה"ר לשם שמים לא נאבד ומתקבץ עד יומו האחרון ואז יורה בקול גדול.

ודע שיש אילן שגדילים עליו עלים שכל עליה צריך להיות גדל מאה שנים והוא נמצא בפרדסים של השרים, וקורין אותו בלשונם כט(מאה שנים) ומסתמא כשגדל מאה שנים בוודאי עובר עליו מה שעובר, ואח"כ בסוף המאה שנים, הוא יורה בקול גדול כמו קני שריפה שקורין ל(אורמאטי) ואנ"ש אמרו (שיש"ק ד' נז) שידוע שהעץ הזה בסוף ימיו נעשה יבש מאד עד שלא נראה שאפשר שיחזור לחיים כלל, ודייקא אז הוא יורה בקול גדול. **והבן הנמשל היטב** [לא] כמו שאמר רבנו/י⁴ לאיש אחד שהיה עובד ה' באמת שיש עובדי ה' שאין הקב"ה מראה להם מה פעלו כל ימי חייהם ורק אחר מותם בעולם הבא:

ונראה שדוד המלך היא הדוגמא לזה כמבואר בגמ' (ברכות נה) שדוד מעולם לא ראה חלום טוב. וכל השבעים שנה שחי היו בצרות ועמל (שחר טוב צ' טו) כי עד שנמשך למלך החזיקוהו אחיו לממזר, והרחיקוהו מביתם

באמונה שלמה וה' עמדי תמיד, כי מלא כל הארץ כבודו, שוב "לא אירא מה יעשה לי אדם" כנ"ל. כי מאחר שיש להאדם אמונה חזקה, בודאי ינצח כל המלחמות וסוף כל סוף אשוב לה' יתברך באמת בחינת זאת אשיב אל לבי על פן אוחיל כנ"ל:

לק"ה נטילת ידים לסעודה הלכה ו' אות פד – שהאדם יש לו פח יותר מן המלאכים וכו' כנ"ל. והם סיחון ועוג הם נמשכין מהמלאכים שקטרגו על האדם ואמרו מה אנש וכו'. ועל פן משה שהוא בחינת הרבי הנ"ל שמאיר הדעת הנ"ל, על פן הכניע ועקר קלפת סיחון ועוג שהם ההפך מזה כנ"ל. ובכל זה מספר בכל פעם דברים עד שמסים, ואת יהושוע צייתי בעת ההוא לאמר עיניך הראת את כל אשר עשה ה' אלקיכם לשני המלכים האלה פן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה לא תיראום כי ה' אלקיכם הוא הנלחם לכם. וזה מרמז על עקר המלחמה הגדולה והפכה שהיא עקר מלחמת כל אדם שהוא מלחמת היצר בזה העולם שהעקר שלא יירא ולא יתפחד כלל כי ה' אתנו. כי מלא כל הארץ כבודו כמו שאמר אז אדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה, ה' יתברך עמך ואצלך וכו', אל תירא. וכמו שפבאר (בלקוטי תנינא סימן מח) שהאדם צריך לעבר בזה העולם על גשר צר והעקר שלא יתפחד. וזה, לא תיראום כי ה' אלקיכם הוא הנלחם לכם.

¹ **קדושין דף ל:** – בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר הלא אם תטיב שאת ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו שנה' "לפתח חטאת רובין" ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו כן שנאמר ואלין תשוקתו ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשל בו.

² **קידושין דף ל:** – אמר רב יצחק יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום שנאמר "רק רע כל היום". ואמר ר"ש בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו שנאמר "אלהים לא יעזבונו בידו".

³ **שיחות מוהר"ן אות ב'** – טוב מאד להשליך עצמו על השם יתברך ולסמך עליו. ודרכי, כשבא היום אני מוסר כל התנועות שלי ושל בני והתלויים בי על השם יתברך שיהיה הכל כרצונו יתברך, וזה טוב מאד. גם אזי אין צריך לדאג ולחשב כלל אם מתנהג כראוי אם לאו מאחר שסומך עליו יתברך. ואם הוא יתברך רוצה בענין אחר, הוא מרוצה להתנהג בענין אחר כרצונו יתברך: וכן כשמגיע שבת או יום טוב אזי אני מוסר כל ההתנהגות וכל הענינים והתנועות של אותו השבת או היום טוב להשם יתברך שיהיה הכל כרצונו יתברך. ואזי אין שמתנהג באותו השבת ויום טוב שוב אינו חושב וחושש כלל שמא לא יצא ידי חובה בהנהגת קדושת אותו היום, מאחר שכבר מסר הכל להשם יתברך וסמך עליו יתברך לבד:

וראה בספר מבחר הפנינים (לרבי ידעיה הפניני בן דורו של הרשב"א) בשער הבטחון אות ו' – אם תפקיד ביד האלהים כל ענין. תגיע אל נתיב הטובה:

¹ כן נמצא גם בדפוס

² כן נמצא גם בדפוס

³ עיין שיחות הר"ן סימן רמד

⁴ **שיחות הר"ן סימן רמד** – שמעתי מאחד מחשובי אנשים איש כשר וירא שמים ועובד את השם באמת, שאמר לו רבנו זכרוננו לברכה, שיש בני אדם עובדי ה' שאין השם יתברך מראה להם מה שפעלו כל ימי חייהם. רק אחר מותם בעולם הבא, אז יראו מה שפעלו. והבנתי שרבנו זכרוננו לברכה אמר לו דבר זה לענין התחזקות לבל יפל בדעתו מה שכבר עסק בעבודת השם, ועדין אינו רואה בעצמו שום פעולה. כי יש שאינו יכול לראות כל ימי חייו מה שפעל כי אם לאחר כך כנזכר לעיל:

עוד עיין בזה לק"ה ברכת השחר הלכה ה' אות מא מב

למדבר, ומשכשל בניסיון עם בת שבע, ששה חדשים היה מצורע ונסתלקה ממנו השכינה וסנהדרין פשוט ממנו (סנהדרין קז), רדפוהו וביזוהו עד סוף חייו/ל^י, ואעפ"כ לא נפל בדעתו והיה נלחם מלחמת היצר כל חייו בכל כוחו, ורק אחרי הסתלקותו ירה בקול גדול, כשפתאום כשל נפתחו דלתות ההיכל עד שביקש שלמה זכות דוד, נתברר שנמחל עונו, ואזי נהפכו פני שונאיו כשולי קדירה כמבואר בשבת ל.ל^י, וממילא התברר שאין מניע שתתקיים בו הבטחה שמזרעו יהיה מלך המשיח. נמצא שברגע אחד התברר לא רק שאינו חוטא אלא הוא דוד מלך ישראל חי וקיים לעד (איכה רבה א נא) ונמנה בשבעת הרועים (סוכה נב) והוא רגל במרכבה העליונה ביחד עם ג' אבות (זוהר ח"ב קז). עד שאמרו בזוהר מי לנו גדול מדוד.

עד כאן דיבר מהעקשנות שצריך, כדי להפוך את ההתרחקות להתקרבות, דהיינו תרופה לייאוש הנובע מריבוי הזמן שעובר ולא רואה הצלחה,

ועתה מוסיף עוד עניין שדיבר עליו בתורה רפב, תרופה לייאוש ועצבות מצד שנדמה לו שאינו מסוגל להתגבר על היצירה, אפילו לזמן קצר, והעצה היא לחפש בעצמו נקודות של התגברות על היצר, ולשמוח ולהתחזק שיש לו סיכוי להתעלות שהרי כבר מצא שכמה פעמים התגבר על יצרו. (עצה זו רבנו החשיב מאד ועל כן חזר והזכיר אותה בכמה תורות לבד מתורה רפב שבסוף החלק הראשון עוד בתורה י, מה, וקבה שבה חתם את החלק השני).

וראוי לילך עם מה שנאמר במאמר אזמרה לאלקי בעודי לה (בליקוטי הראשון בסימן רפ"ב), דהיינו לבקש ולחפש למצוא בעצמו איזה זכות ואיזה נקודה טובה. ובזה המעט טוב שמוצא בעצמו ישמח ויחזק עצמו ואל יניח את מקומו, אף אם נפל למה שנפל ר"ל, אעפ"כ יחזק עצמו במעט דמעט טוב שמוצא בעצמו עדיין/ל^י, עד אשר יזכה לשוב עי"ז להש"י, בתשובה מאהבה, וכל הזדונות יהיו נעשין זכויות {עין יומא פו;} כמבואר שם בגמ' שרק ע"י תשובה מאהבה נהפכים הזדונות לזכויות. וכנראה רוצה לומר שמי שעמד בכל הניסיונות כל כך זמן רב בוודאי תשובתו היא מאהבה.

רבנו מזכיר כאן ברמז נסיון שהיה לבעל שם טוב בנסיעה לארץ ישראל. ונראה שרוצה לומר שלא רק בתחילת התשובה ובהמשך, וכשהוא סמוך לפתח, וכשהוא בתוך הפתח ממש, מתגבר הסט"א להפילו, אלא אפילו צדיק גדול ביותר אחרי שנים רבות שכבר זכה לתשובה שלימה, עדיין הסט"מ רודף להפילו, ומצא רגע של חולשה כשהיו הבעש"ט ובתו ומשמשו בסכנה בים סוער ואח"כ נפלו בידי אוכלי אדם, ואזי לקח ממנו את כל המוחין וניסה להסיתו לשמד.

ומה עשה הבעש"ט זצ"ל על הים בנסיעתו לארץ ישראל וכמעט טבעה ספינתם/ל^י ונסתלקו ממנו כל המוחין, ואז כמעט שנאבד כשהסיתו הבעל דבר לעבור על דת ח"ל/ל^י ואף על פי כן לא נפל

^ל סנהדרין דף קז. – דרש רבא מאי דכתיב ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי נכים [ולא ידעת] קרעו ולא דמו אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שאם היו קורעין בשרי לא היה דמי שותת ולא עוד אלא בשעה שהם עוסקין בארבע מיתות בית דין פוסקין ממשנתן ואומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה אמרתי להם הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל המלכין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא.

^ל שבת דף ל. דבר אחר ושבח אני וגו' כדרך יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב "עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבושו" אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מחול לי על אותו עון, אמר לו מחול לך, אמר לו עשה עמי אות בחיי, אמר לו בחייך איני מודיע, בחיי שלמה בנך אני מודיע. כשבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים, דבקו שערים זה בזה, אמר שלמה עשרים וארבעה נגנות ולא נענה, פתח ואמר "שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד" רהטו בתריה למיבלעיה, אמרו "מי הוא זה מלך הכבוד אמר להו ה' עוז וגבור", חזר ואמר "שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה", ולא נענה. כיון שאמר "ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך" מיד נענה. באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה, וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו הקדוש ברוך הוא על אותו עון.

^ל נוסף בתקפא

^ל כמו שמספרים שאחד בא לסטייפלר זצוק"ל ואמר לו: רבנו, אני נכשל הרבה. שאלהו הרב: האם גם אתה מנצח? ענהו אותו אחד: אבל אני נכשל הרבה. שאלהו שוב הרב: אבל לפעמים אתה כן מנצח? ענה לו שוב: רבי, אולם הכשלוניות רבים המה. שאלהו שוב הרב: בכל זאת, תענה לי אם לפעמים אתה כן מנצח? או אז הבין התלמיד כבר את שאלת הרב וענה: אמת, לפעמים לפעמים אני מנצח. אמר לו הסטייפלר: ובכן, לך בכוחך זה, לך בנצחונות אלו המועטים, עליהם תשים לבך, מהם תשאב כח ועידוד ותמשיך הלאה. (כ"ס דרך במדבר ב' לרב יעקב לונסי)

^ל גרסת ברסלב לנסיעת הבעש"ט לארץ ישראל כפי שנהג רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל לספר בכל מוצאי שביעי של פסח נדפס בשיש"ק ח"ב אות שו. ושם מסופר שהספינה כשיצאה מאיסטנבול כמעט טבעה בסערה והבעש"ט אמר שאם ישליכו לים את כתביו או את בתו ינוח הים, ולבסוף השליכו את הכתבים ונח הים וטעו בדרך והגיעו לאי ותפסום אוכלי אדם וקשרו אותם והבעש"ט נסתלק ממנו כל המוחין. ולא מסופר שם שהס"מ בא להסיתו, אבל כיון שנסתלק ממנו המוחין אולי היה אז. ועיין לקמן גרסת הקמרא רב שהספינה טבעה ובתו כמעט טבעה ואז נסתלקו ממנו המוחין ובא הס"מ להפילו לשמד.

^ל כך הגרסא בדפוס יתקפא ותולד. ומתורגמו תוקן כשהסיתו הבעל דבר וכו' (במהדורת משך הנחל הישנים החזיר לנוסח הישן ובחדשים חזר בו ותיקן לנוסח תולדו וכן גרסת הקרן הירושלמי) (וצ"ע גם על דוד המלך נאמר כמעט נסיר רגלי וכן גרסוני מהסתפח וכו' ודרשו חז"ל כ"ל. גם צ"ע שאת הנסיון של רבינו הרמח בחרה וכו' העלים מהדפוס אבל כאן על הבעש"ט לא העלים)

ברוחו להתייבש ח"ו ולא הניח את מקומו אע"פ שנפל לנסיון נורא (אלא קיים בעצמו חבי כמעט רגע עד יעבור זעם).

בשיש"ק/מ^{מא} איתא שהיה נסיון שמד בבחי' שאמר דוד המלך "גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמור לך עבוד אלהים אחרים" (שמואל-א כו יט)^{מב}, דהיינו שאמר לשאול כיון שרודפים אותי אהיה מוכרח לצאת מארץ ישראל וכל היוצא מארץ ישראל כאילו עובד עבודה זרה. והכי נמי הבעש"ט היה בדרכו לארץ ישראל והוכרח לחזור, אמר לו הס"מ ראה שהקב"ה מגרש אותך מארץ ישראל להיות כל ימך בחו"ל כעובד עבוד זרה. ורצה הס"מ לייאש אותו ועי"ז להפיל אותו לע"ז.

הקמרנא רב/מ^{מג} כתב שהנסיון הזה היה בשעה שנסתלקו מהבעש"ט כל המוחין ונעשה בור ועם הארץ, והס"מ בא אליו ואמר לו ראה מה שעשה לך הקב"ה, והבעש"ט השיב לו אז אהיה איש פשוט ואעבוד את הקב"ה באמירת שמע ישראל.

בגרסת הסיפור של ברסלב/מ^{מד} נסתלקו להבעש"ט כל המוחין עד שלא זכר אפילו א' ב', וזה היה באי שירדו אליו לנח אחרי הסערה בים, בשעה שהאוכלי אדם תפסום, אבל לא מסופר שבא אליו הס"מ. ואולי אנ"ש לא רצו לדבר מזה (ראה גם תורה רנו שלא רצו לדבר מהנסיון שהיה לרבנו).

עכ"פ כדי לקרב את שתי הגרסאות אולי באמת אז כשנסתלקו ממנו המוחין אז בא הס"מ ואמר לו שהקב"ה עזב אותו, וניסה להסיתו לעבור על דת.

אבל א"א לומר שהנסיון היה כשהבעש"ט ובתו ומשמשו היו קשורים, וכבר השחיו המוקומיים את הסכינים כדי לאכלם, וא"ל שאם לא יכפור הם ישחטוהו, שהרי אפילו קטן בישראל מוסר נפשו למות ולא לכפור (כמבואר בתורה פ'). לכן מוכרח שהנסיון היה בזמן אחר.

^{מא} עיין שיש"ק ח"ו תקלו, עיין נתיב מצוותיך (לקמרנא-רב) נתיב אמונה שביל א' אות ט' עי"ש גרסתו לנסיעת הבעש"ט לא"י כשבתו כמעט טבעה ומרוב צערו איבד כל מדרגותיו בא אליו הס"מ ואמר לו מה שאמר וכו' עי"ש. (עמ' ח' במהדורת תשמ"ג) גם עיין בספרו זקן ביתו על אבות פ"א ט"ג אופן ל'.

^{מב} ראה נתיב מצוותיך (לקמרנא רב) נתיב אמונה שביל הראשון אות ט' - (שם מספר כיצד הבעש"ט נסע לא"י להפגש עם האור החיים) ואמרו לו מן השמים שיחזור, ולא רצה, ולקחו ממנו כל המדריגות אף תורתו ותפלתו, שלא ידע לומר 'ברוך' בתוך הסידור, שלא הבין האותיות, ואמר מה בכך, אסע עם הארץ ובור אל הצדיק אור החיים לארץ הקדושה, וקיבל הכל. עד שנשברה הספינה ובתו הצדקית 'אדל' טבעה בים וצעקה, אבי הרחמן, היכן אתה! שאתה רואה בצרתי. ומרוב צערו וצרתו, וגם שנסתלקו ממנו המדריגות וכל הקדושה, בא אליו הס"מ ימ"ש ואמר לו מה שאמר. וכשראה שצרתו צרה גדולה, שבא נפשו עד שאול, אמר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, רבון העולמים אני חוזר לביתי. ותיכף בא אליו רבו המובהק אחיהו השילוני הנביא, והראה לו היכן היה, וברגע הביאו בחזרה לסטאמבול, ומשם נסע תיכף לביתו.

^{מג} ראה שיש"ק ח"ו אות תקלו - מספר שהיה זה נסיון של שמד שעמד בו הבעל שם טוב, בנסיון הקשה שהיה בבחינת הנאמר אצל דוד "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים" (שמואל-א, כו, יט) רחמנא ליצילן, ואף על פי כן לא נפל ברוחו להתייבש חס-ושלום:

^{מכ} שמואל-א פרק כו (יט) ועתה ישמע נא אדני המלך את דברי עבדו אם ידוד הסייתך כי ירח מנחה ואם בני האדם ארורים הם לפני ידוד כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ידוד לאמר לך עבד אלהים אחרים:

פרש"י - כי גרשוני - מארץ ישראל, לך עבד אלוהים אחרים - היוצא מארץ ישראל לחוץ לארץ בומן הבית, כאלו עובד עבודה זרה. ויונתן תרגם: איזיל דוד ביני עממיא פלחי טעותא:

מלבי"ם - כי גרשוני היום - ר"ל כי עתה גמרתי בדעתי לצאת מא"י אל ארץ פלשתים וכמ"ש בסימן שאח"ז, וא"כ בסבתם אני גרש מהסתפח - (גרר פעל ספח הוא תוספת טפל אל העקר, ר"ל שהיה מרוצה להיות טפל בנחלת ה' ואינו רוצה שם שום משרה וחלק ונחלה) בנחלת ה' - לקיים מצות התלויות בארץ, לאמר לך עבד אלהים אחרים - שאהיה בח"ל תחת צל השרים העליונים רחוק מהשגחת ה' הדבקה בארץ הקדושה:

^{מז} ראה ספר זקן ביתו (לקמרנא רב) על אבות פ"א מ"ג אופן ל' - שמעתי בשם רבינו אלקי הריב"ש טוב כשהיה רוצה לנסוע לארץ הקדושה, היה מה שהיה כידוע המעשה לכל עובדי השם יתברך, וכשהיה נוסע בספינה על הים הגדול נשבר אז כל הספינה, עד שלא נשאר ממנה אלא דפים אחדים, ואחו הריב"ש עצמו על דף קטן, וגם בתו צדיקת מרת אדיל ליה היתה גם כן אוחות בדף אחת קטן, והיתה צועקת בקול גדול לאביה אבי אבי היכן אתה, ומי אתה היכן כוחך הקדושה והגדולה ומה יהיה, וכשראה רבינו הריב"ש טוב באיזה מעמד הוא עומד אז, ולא עוד אלא שהקב"ה מנסה אותו, ולקח ממנו כל המדריגות הקדושות, אף כל התורה שהיה בו, ונשאר איש פשוט, עד שלא היה יודע לדבר שום דבר בלשון הקודש, אף נוסח איזה ברכה לא היה יודע לומר, ומיד בא אצלו הס"מ הרשע ואמר לו ישראל ראה מה שהקב"ה עושה לך מוטב וכו', השיב לו הריב"ש טוב וזה"ה מה יהיה כשאני אהיה איש פשוט, אבל איש פשוט רשאי לומר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, מיד כשראה הס"מ שאין דבריו נשמעין לפניו, מיד ברח ממנו, וכשברח, מיד אמר הריב"ש טוב, אני לא אסע עוד לארץ הקדושה ואחזור לביתי, מיד ברגע זז, בא לו בחזרה כל המוחין ומדריגות גדולות, כמו שהיו לו מקודם, ובא אליו אחיה השילוני רבו והוציא אותו ובתו מרת אדיל ע"ה מן הים הגדול והעמידם על היבשה סמוך לאיזה ישוב, ע"כ.

^{מד} גרסת הנסיעה של הבעש"ט לא"י המובאת בשיש"ק - ק.... והלך הבעל-שם-טוב עם בתו אדיל ושמשו רבי הירש סביבות הקאי, לפתע התנפלו עליהם רוצחים הנקראים "אידימאקעס" ורצו להרוגם, וקשרום אָחָד לְאָחָד על הארץ, נענה רבי הירש בצעקה להבעל-שם-טוב מדוע שותקים הנכם? ענה לו הבעל-שם-טוב: אין לי כעת שום מִן וְאִינִי יוֹדֵעַ כְּלוּם. וכשכבר עמדו סמוכים להם ונחדו את סביניהם כדי לשוֹחֵטִים צֶעֶק שׁוּב רַבִּי הִירֶשׁ לְרַבּוֹ הִבְעַל-שֵׁם-טוֹב מְדוּעַ שׁוֹתְקִים הַנְּכֵם? ענה לו שׁוּב הִבְעַל-שֵׁם-טוֹב: אִינִי יוֹדֵעַ לֹא כְלוּם, אֲוִלִי יוֹדֵעַ אֲתָהּ מִשְׁהוּ? ענה לו רַבִּי הִירֶשׁ, אִינִי יוֹדֵעַ כִּי אִם אֶלֶף-בֵּית, צֶעֶק לוֹ הִבְעַל-שֵׁם-טוֹב אָמְרוּ! וְהִתְחִיל רַבִּי הִירֶשׁ לִזְמֹר אֶלֶף-בֵּית כְּסֻדֵּר וְתִכְפֹּף נִשְׁמַע מִרְחוֹק קוֹל עֲגָלָה נוֹסֶעַת, נִפְחָדוּ הָרוֹצְחִים לְנַפְשָׁם וּבָרְחוּ לָהֶם.

ואולי נסתלקו ממנו המוחין עוד לפני שנתפסו ע"י אוכלי האדם, ואז היה הנסיון שהס"מ אמר לו ראה שהקב"ה השליך אותך מקדושת א"י, וממנו, ונדמה לו שכך ישאר בלי מוחין עד סוף חייו, ותאר לו איזה בזיון נורא יהיה לו שצדיק הדור מפרסם כמוהו יתגלה שהוא שוטה גמור.

נמצא שהנסיון היה משולש שדייקא בשעה שנפל מאד ברוחו כיון שלא הצליח להגיע לארץ ישראל הקדושה הסתיו הס"מ שהקב"ה גרש אותו מקדושת א"י, והוא בזיון גדול לבעש"ט ומה יגידו, ועוד מה יגידו שיגלו שהוא שוטה בלא מוחין כלל, וכל זה הסתיו הס"מ כשהוא בלא מוחין כלל כדי להתגבר על הנסיון. וראה בסנהדרין קז.^מ שדוד המלך ביקש לעבוד ע"ז כדי שלא יהיה חילול ה' שצדיק כזה גדול נענש וכביכול עבד דינא בלא דינא.^מ הכי נמי אולי אפ"ל שהסתיו הס"מ בטענה זו שמוטב שיראה עצמו כעובד ע"ז כדי שלא יהיה חילול ה' שצדיק גדול כמוהו נענש ונדמה שנעשה דינא בלא שדינא.

וכשראה הס"מ שלא יכול לו אזי גלגל שיתפסו אותם אוכלי אדם, ואעפ"כ לא הצליח להסתיו. ואזי כשהס"מ הסתלק שאל הבעש"ט למשמשו אם יודע א' ב' וחזרו לו המוחין (כמבואר שם בגרסת ברסלב).

והכל בדרך אפשר כי באמת לא ידוע בגרסת ברסלב מה היה הנסיון, ואם טעיתי הוא רחום יכפר עוון. ובאמת אין לנו שום שמץ מושג על הנסיונות של צדיקים שהם בהמתקת דינים כמבואר בתורה עב.

וגם לא בנסיון הנ"ל של דוד המלך.^מ שנדמה שיש איזה מהלך ומשא ומתן בינו לבין חושי הארכי.^מ ובאמת נכתב ברמז בלבד.^מ רק כדי שנדע להתחזק ממה שעבר עליהם, ושרק עי"ז זכו להיות צדיקים גדולים מאד, כי

^מ **סנהדרין דף קז.** – ואמר רב יהודה אמר רב בקש דוד לעבוד עבודה זרה, שנאמר "ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים" ואין ראש אלא עבודה זרה, שנאמר "והוא צלמא רישיה די דהב טב", והנה לקראתו חושי הארכי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו, אמר לו לדוד יאמרו מלך שכמותך יעבוד עבודה זרה? אמר לו מלך שכמותי יהרגנו בנו? מוטב יעבוד עבודה זרה, ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא.

^מ **כמבואר בשפתי כהן** (דברים כא יח) – במסכת סנהדרין פרק חלק (ק"ז). על פסוק (שמואל ב ט"ו, ל"ב) ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם אמר רב יהודה אמר רב ביקש דוד לעבוד עבודה זרה, כוונת דוד שביקש לעבוד עבודה זרה היה כדי שלא יתחלל שם שמים שיאמרו ראו דוד אחר כמה תפילות וכמה תעניות והוא עושה משפט וצדקה לכל עמו והוא אב בית דין ראש הסנהדרין ואחר כל זה בנו יבקש להורגו, לית דין ולית דין, ולזה ביקש לעבוד עבודה זרה לפניו, לא שחש ושלום עובד אותה אלא שיתקדש שם שמים ויאמרו הכל לא עבד דינא בלא דינא, והו אומרו יאמרו מלך שכמותי בנו יהרגנו צדיק הוא וצדיק דינו, אמר לו חושי הארכי אין אתה צריך לכך שיאמרו לפי שלקח יפת תואר. עוד עי"ש (בראשית לט יא) שמבאר שגם הנסיון של יוסף עם אשת פוטיפר למ"ד בסוטה לו: שהתכוון לעבור עבירה, הפירוש שכדי שלא יהיה חילול ה' שכזה צדיק גדול סובל כל כך, רצה שיחשבו שעבר עבירה, ועל כן הוא סובל כל כך, ולא יאמרו דעביד דינא בלא דינא.

^מ **ראה השל"ה הקדוש** – ספר שמות – פרשת וארא תורה אור (ד) – וזהו גם כן ענין מאמר רז"ל (סנהדרין קז, א) אצל דוד המלך ע"ה, ויבוא דוד עד הראש אשר ישתחוה (לא נאמר) ביקש דוד לעבוד עבודה זרה, אמר מלך כו'. הענין גם כן כנזכר, כי ידע דוד שהעולם מחזיקים אותו לחסיד, והוא היה נרדף, וירא דוד שיתרעמו העולם על מדותיו של הש"י. על כן רצה לעשות מעשה בנגלה כדי שלא יחזיקוהו לחסיד ואז לא יתחלל השם, אבל לא מלבו חס ושלום, רק לעשות כן בנגלה. ואף מזה חזר ואמר מלך כמוני כו'.

^מ **ראה פרדס יוסף** (בראשית לט יא) – וי"ל למשל שהיה מלך אכזר אשר בחטא קטן שעשה אחד מעבדיו היה דן במיתה, ואירע ששר המשקים שפך מעט מכוס המלך על השלחן בשוגג, וכשראה שפני המלך נשתנה וחמתו בערה בו, לקח הכוס ושפכו כולו על השלחן, ותמחו על זה שהוסיף פשעו במזיד, ואמר ידעתי כי לא תסלח לי, ומה יאמרו השומעים כי בעבור חטא קטן הרגת ולא חמלת, ומגדל אהבתי למלך שלא יהיה לבוז ולקלון בכונה הגדלתי פשעי למען יצדיקו את דינך והמלך וכסאו יהיו נקיים, כשמוע המלך דבריו הוטבו בעיניו ועוד נשאו על כל השרים: כן דוד כשראה שנגזר עליו מיתה ע"י בנו, ידע כי יתחלל שם שמים שצדיק כמוהו (ובדבר אוריה עשה תשובה כראוי) יענש בעונש כבד כזה, וכדי שלא יתחלל שם שמים רצה לעבוד עבודה זרה, וזה שהשיבו לו מלך שכמותך יעבוד עבודה זרה, והשיב מלך שכמותי יהרגנו בנו ואעבוד עבודה זרה שלא יתחלל שם שמים, ואמר לו כי בלא זה לא יתרעמו כי ידונו סמוכים, עיין שם. והמעשה הנ"ל הובא ג"כ בספר בן המלך והנזיר (שער כ"ד):

^מ **ראה באר מים חיים** פרשת ויצא סוף פרק כח – בפשוטו פלא גדול הוא שדוד יבקש לעבוד עבודה זרה, ואכן הנה נודע מעשה חטא דוד הפלגה בעיר ומגדל שבנו שרצו להמשיך כל בחינות השפעה דרך שם, והעיר ומגדל היה נוכח ציון וירושלים כמו שאיתא בזה"ק כי רצו בכח שמות הקדושים להשפיע השפעה לשם אל מקום הקליפות ארץ שנער שנער שם כל בחינת הרע בכדי שיוכלו לעשות כל התועבות ויהיה להם השפע הטוב....

.... והנה באמת זה הוא עבודה זרה ממש, כי כל בחינת ההשפעה האמיתי מבחינת היחוד השלם כשנמשך בכח שלא מול ציון וירושלים הרי מורידין ההשפעה בזה לבחינת הקליפות והרע ומתגדל הרע ח"ו והיא בחינת עבודה זרה ממש, ועל כן דוד בברחו מפני אבשלום בנו טעה בזה ורצה להמשיך ההשפעה האמיתי אליו מבחינת הראש דרך מקום שהיה שם, ולעצור כח ההשפעה מציון וירושלים בכדי שלא יאיר אור ההשפעה שם אל אבשלום שהיה בירושלים ורצה לסבב ההשפעה הטובה אליו בכדי שלא יוכל לו אבשלום בנו והכל לכבודו יתברך שלא יתחלל שם שמים ח"ו כאשר יהרגנו בנו, וזה ויבוא דוד עד הראש שרצה להמשיך שם ההשפעה מבחינת הראש המגיע השמימה ולא דרך ירושלים שלא יגיע לאבשלום מזה. אבל טעה בזה כי השפע הטוב היורד דרך ירושלים לא יגיע כלל לבחינת הרעים המטמאים את עצמם כי שם בחינת מקור הטהרה והקדושה. ועל כן אמרו ביקש לעבוד עבודה זרה, עבודה שהוא זרה להמשיך השפע למקום אחר חוץ משער השמים עד שאמר לו חושי הארכי מלך שכמותך יעבוד עבודה זרה. פירוש הנה אתה הוא המלך מול בחינת מדת המלכות ואתה יודע מקומה האמיתי ואיך שחלילה להמשיך השפע במקום אחר כי אם אל בית האלהים ועתה תעשה אתה כזאת, ואפשר על כן אמר דוד המלך ע"ה (שמואל א כ"ו, י"ט) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמור לך עבוד אלהים אחרים. כי באמת אף שכל התפילות והעבודות של ישראל בחוץ לארץ עולים דרך ארץ ישראל והם מורידים השפע דרך שם ומשם מקבלים כל בחינת השפע מכל מקום כיון שעל כל פנים מוכרח השפע הטהור להשפיע אליהם בארץ העמים והם שם עושים כל בחינות היחודים והזיווגים ואי אפשר שלא יגיע מהתמצית דתמצית ח"ו

ככל שאדם מתחזק בשעת נסיון גדול יותר, כך זוכה יותר למדרגות קדושה. ו**מזה תבין עד היכן אתה צריך להתחזק, ולבלי לייאש עצמך ח"ו** [י], **אף אם יהי' מה שיהי'.** ראה תורה עח תנינא – והעקר לחזק עצמו בכל מה שאפשר, וכי אין שום יאוש בעולם כלל. (ואמר אז בזה הלשון: קיין יאוש איז גאר ניט פאר האנדין), ומשך מאד אלו התבות קיין יאוש וכו' ואמרם בכח גדול ובעמקות נפלא ונורא מאד, כדי להורות ולרמוז לכל אחד ואחד לדורות, שלא יתיאש בשום אופן בעולם, אפלו אם יעבר עליו מה, ואיך שהוא, אפלו אם נפל למקום שנפל, רחמנא לצלן, מאחר שמחזק עצמו במה שהוא, עדין יש לו תקוה לשוב ולחזור אליו יתברך:

עתה בחתימת התורה חוזר לענין הנ"ל שעצבות היא סט"א והקב"ה שונא אותה. ועתה יבאר שהעצה לזה היא לשמח עצמו אפילו במילתא דשטותא, העיקר לצאת מהעצבות שהיא קרקע לכל רע ואחיות הסט"א. **והעיקר להיות בשמחה תמיד** [יא] כי העצבות מביאה ליאוש, והיא בעצמה אבק הכעס¹¹ שהוא כעובד ע"ז. **וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפי' ע"י מילי דשטותא** [יב] אפילו דייקא, אע"פ ששטות הוא דבר רע, כי הוא חסרון הדעת וסיבת כל העבירות¹², אבל העצבות רעה הרבה יותר והקב"ה שונא אותה כנ"ל, והיא כפיות טובה, וכדי לצאת מעצבות מותר לעשות מעשה הדומה לשטות¹³ **דהיינו לעשות עצמו כשוטה ולעשות עניני שטות וצחוק או קפיצות וריקודים, כדי לבא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:** [יג] ¹⁴ הכוונה קודם כל לצאת מעצבות ע"י שעושה עצמו כאילו הוא שמח, ומילי דשטותא היא

ח"ו לבחינת הקליפות והרע הרי הוא עובר אלהים אחרים ועל כן אמרו ז"ל (עבודה זרה ח'). ישראל שבחוץ לארץ עובדי עבודה זרה בטוהרה.....

¹¹ עיין קיצור ליקוטי מוהר"ן של מוהר"ן אות י' שכתב כאן כבר מבואר שאין שום יאוש בעולם כלל וכו' ועי"ש נראה שכל הנאמר שם שייך לתורה עח תנינא ומוהר"ן שייך זאת לכאן, ועיין קיצור לק"מ השלם שהסדר השמיט את כל האות הו' לגמרי. ועיין תורה עח תנינא מה שכתבנו בענין היאוש.

¹² ועיין שער הכוונות הקדמה לברכת השחר ד"ה אסור לאדם שכתב – כדמיון העבר המשמש את רבו בשמחה יתירה, ואם משמשו בעצבות עבודתו נמאסת לפניו.

¹³ **כי העצבות היא לב מכוון ואז הוא דואג ומכונס בעצמו וכבד ועצל ועסוק רק בעצמו כחיה ובהמה.** והוא עיקר נשיכת הנחש (תורה קפט). ועיין ספר החרדים פרק סו אות ח' עצבות אבק הכעס **ובשיחות הר"ן מב** – עצבות הוא כמו מי שהוא בכעס וברגז כמו שמתרעם ומתלונן עליו יתברך חס ושלום על שאינו עושה לו רצונו. אבל לב נשבר הוא כבן המתחטא לפני אביו כתינוק שקובל ובוכה לפני אביו על שנתרחק ממנו וכו' ועיין במקום אחר מזה (פד):

שיחות הר"ן אות מא – לב נשבר ועצבות אינו ענין אחד כלל. כי לב נשבר הוא בלב, אבל עצבות הוא בא מן הטחול (פ). ועצבות שהוא מהטחול היא סטרא אחרא והקדוש ברוך הוא שונא אותה. אבל לב נשבר היא חביב לפני השם יתברך, כי לב נשבר יקר מאד מאד בעיניו יתברך (פא). והיה טוב שיהיה לו לב נשבר כל היום, אך אנשים כערכם יכולין לבוא מלב נשבר לעצבות. על כן צריכין ליחד איזה שעה ביום שיהיה לו לב נשבר דהיינו להתבודד ולשבר לבו לפניו יתברך כמבאר במקום אחר (פב) אבל שאר כל היום כולו יהיה רק בשמחה (פג). ועל זה הזהיר אותנו כמה פעמים. להתאמץ ולהתגבר שלא יהיה לנו לב נשבר רק איזה שעה ביום, ועצבות כלל לא. ושאר כל היום יהיה בשמחה:

שם אות מב – עצבות הוא כמו מי שהוא בכעס וברגז כמו שמתרעם ומתלונן עליו יתברך חס ושלום על שאינו עושה לו רצונו. אבל לב נשבר הוא כבן המתחטא לפני אביו כתינוק שקובל ובוכה לפני אביו על שנתרחק ממנו וכו' ועיין במקום אחר מזה (פד):

¹⁴ עיין לעיל תורה כז תנינא ובהערה שם – עיין שיחות הר"ן סימן כ' שאמר שנראה שא"א לבא לשמחה אלא ע"י עניני שטותא ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצג ורגל. ולק"ה א"ח ברכת הודאה הלכה ו' אות יד ואות טז ואות נז ותפילין ו' לה וערובי תחומין ד' יא. ונפילת אפים ד' ה' שזה מה שנהגו תנאים ואמוראים לומר מילי דבדיחותא לפני הלימוד, ועיין חוקוני דברים א' ו' שגם משה רבנו נהג כך. וקיצור ליקוטי מוהר"ן השלם תורה י' תנינא אות ו' ועי"ש בהגה לעיין כתובות יא אהניא שטותי לסבא ובערובין נז. בפרש"י ד"ה באהבה תשנה תמיד וגמ' תענית כב שאמר אליהו הם בני עוה"ב ועיין לקוטי תפלות ח"ב סימן כא ועלם לתרופה מכתב יו, כה, פד, קי, ועוד. ועיין פני יהושע פתחת המחבר דקשה לשון בדיוחא שהרי בשבת ל: לעיל מינה אין השכינה שורה מתוך שחוק וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עי"ש.

¹⁵ **כמבואר סוטה ג.** – ריש לקיש אמר אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות שנא' איש איש כי תשטה אשתו תשטה כתיב. ¹⁶ **ראה בעל שם טוב על התורה** – בראשית סוף אות מא – ויהי ערב ויהי בוקר וגו', במדרש (ב"ר ג') ויהי ערב אלו מעשיהם של רשעים, ויהי בוקר אלו מעשיהם של צדיקים כו'..... זהו שכתב המדרש ואינו יודע באיזה מהם חפץ, מאחר שגם מעשה הרשעים הוא כסא למעשה הצדיקים אם כן הכל אחדות אחד, לכך נאמר וירא אלהים את האור כי טוב אלו מעשיהם של צדיקים, כי במעשה הרשעים צריך הבדלה וכו', ונחזור לביאור מורי זללה"ה בפסוק הנ"ל, כי יש מעשה הרשעים, אכילה ושתייה ושמחה ושחוק וכיוצא, ויש מעשה הצדיקים תענית וצום ובכי ומספד וכיוצא, אמנם כשנתגברה חולי המרה שחמה על ידי עצבות וסיגופים וכיוצא, אז צריך לאחוז במדות הרשעים, לאכול ולשתות ולשמוח להסיר החולי הנ"ל, ולפעמים כשרואה שיצר הרע מתגבר בו, ילבש שחורים ועצבות (קדושין ד"מ ע"א) וכל זה צריך לשקול במאזני שכלו, וזהו שאמרו ואינו יודע באיזה מהם חפץ וכנ"ל: (צפנת פענח דק"ד ע"ג, בן פורת יוסף דמ"ו ע"ג)

¹⁷ וכן לקטן סוף תורה מה תנינא

¹⁸ **עיין חיי מוהר"ן תקצג ע"ש** כל השיחה ובפרט באמצע שכתב ועל-פי רב צריכין לשמח את עצמו במילי דשטותא, לעשות עניני צחוק ומילתא דבדיחותא כדי לשמח את עצמו במה דאפשר. ועל-פי רב אי אפשר לשמח את עצמו כי-אם על-ידי-זה, כי המרה-שחורה והעצבות מתגבר על האדם יותר מן הכל, וקשה לשפירה יותר מכל המדות, ומקצת להאדם מאד יותר מהכל. וכל עקר ההתרחקות כל אדם מהשם יתברך היא רק מקומת עצבות ומרה שחורה, על-כן צריכין לראות לשמח את עצמו בכל הכחות בכל מה דאפשר אפלו בעת שצר להאדם ודחוק לו מאד בגשמיית וברוחנית, הן בפרנסת הנפש הן בפרנסת הגוף אף-על-פי-כן צריך לראות לבטח בה' תמיד שסוף כל סוף לא יעזוב ה' אותו לנצח חלילה, ולשמח את עצמו בכל מה דאפשר. מכל-שכן כשהשם יתברך מרחיב לו בעת צרתו ודחוק קצת, ויש לו איזה נחתא בעלמא, בנדי צריך להיות בשמחה תמיד ולהגדיל השמחה ביותר.

גם עיין קיצור לקוטי מוהר"ן השלם תורה י' תנינא אות ו – גם במה פעמים צריכין לשמח את עצמו על-ידי מילי דשטותא מלי דבדיחותא, ומרובי צרות האדם שסובל כל אחד בגוף ונפש וממון, על כן על-פי רב אין יכולין לשמח את עצמו כי אם על-ידי מלי

חיזוניות השמחה, ואחר המעשים נמשך הלב שנעשה משוחרר, בחי' טפח שוחק, דהיינו מרווח, ואזי נקל יותר להסתכל על הטוב, ולשמוח בחלקו שזה עיקר השמחה להיות שמח במילוי האמיתי לכל החסרונות דהיינו בהקב"ה בבחי' דעת קנית מה חסרת. ומבאר מוהר"ן ת"י^{נח} שעתה בגלות נפלה השמחה דקדושה לקליפות לכן א"א היום לבא לשמחה אלא ע"י שמילי דשטותא.

עד כאן ביאור חברותא לתורה מח תנינא

שייך להנ"ל שגם צדיקים אמתיים עברו בכל זה, שמשמים הפילו אותם לנסותם ראה פחד יצחק (הוטנר) אגרות ומכתבים – מכתב קכח – החכם מכל אדם אמר "שבע יפול צדיק וקם". והטפשים חושבים כי כונתו בדרך רבותא. אע"פ ששבע יפול צדיק מ"מ הוא קם. אבל החכמים יודעים היטב שהכונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך ה"שבע נפילות" שלו. וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד. טוב זה יצר טוב. מאד זה יצר הרע.

אהובי, הנני לוחץ אותך אל לבבי, ולוחש באזניך, כי אילו היה מכתבך מספר לי על אודות המצוות ומעשים טובים שלך הייתי אומר שקבלתי ממך מכתב טוב. עכשו שמכתבך מספר על דבר ירידות ונפילות ומכשולים, הנני אומר שקבלתי ממך מכתב טוב מאד. רוחך סוערת לקראת השאיפה להיות גדול. בבקשה ממך אל תצייר לעצמך גדולים שהם ויצרם הטוב בבחינת חד-הוא. לעומת זאת צייר בנפשך גדלותם של גדולי עולם באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והנמוכות. ובזמן שהנך מרגיש בקרבך סערת-היצר, דע לך שבזה הנך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלימה שאתה רוצה בה. דוקא באותם המקומות שהנך מוצא בעצמך הירידות הכי מרובות, דוקא באותם המקומות עומד הנך להיות כלי להצטיינות של כבוד שמים.

דשטותא, לעשות עצמו פשוטה כדי לבוא לשמחה^{***} שכל החיות בגוף ונפש תלוי בזה. וגם למעלה נעשה מזה יחוד גדול על-ידי שמקשר האדם השמחה למחו ודעתו, ואז המוח משחרר ויש לו ישוב הדעת. והנה בחינת בדיחא דעתה (שבת ע"ז) שהוא דבר גדול. ויזכנו השם יתברך לזה תמיד אמין בן יהי רצון^{***}

^{***}אמר המעתיק, עין בזה בגמרא כתבות דף י"א. אהנייה ליה שטותי לסבא. ופרש רש"י שהיה מתנהג בשטות לשמח חתן וכלה; ובגמרא ערוכין נ"ד ע"ב ברש"י דבור המתחיל באהבה תשגה תמיד בשביל אהבה תעשה עצמך שטות ופתי וכו'. וישמחו כל חוסי בך לעולם ירגנו וכו' ויעלצו בך אהבי שמך. נמצא שמחה בה' היא מענין אהבתו יתברך כמובא בספרים הקדושים:

^{***}ועין בגמרא תענית כ"ב שהגיד אליהו ז"ל לרב ברקא על שני אחים שהם בני עולם הבא, ושאל אותם מה מעשיהם ואמרו לו שהם שמחים ומשמחים בני אדם מעצבותם. וגם שעושים שלום בין שנים שמתקוטטים זה עם זה על-ידי שמטריחים את עצמם במלי דבדיחותא לעשות שלום ביניהם. ופרש רש"י דהבאת שלום בין אדם לחבירו הוא אחד מהדברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרו קיימת לו לעולם הבא:

^{נח} עיין לק"ה נשיאת כפים ד' ה' – מחמת שעבשיו השמחה בגלות היא מלוכשת במילין דעלמא שהם מילין דשטותא. על כן מי שרוצה לבא לשמחה לשמוח בקדושת יהדותו במה שזכה להיות מזרע ישראל ולא עשני גוי אי אפשר לבא לשמחה כי אם על ידי מילי דשטותא דייקא. כי לשם נפלה השמחה מחמת גלות השכינה שהוא שמחתן של ישראל כנ"ל. ועל כן איש הישראלי כשמשמח את עצמו על ידי מילי דשטותא אזי נעשה מזה תיקון גדול בחינת עליית ניצוצי השכינה מגלותה. כי מעלה ניצוצי השמחה מן הגלות מאחר שהוא בא לשמחה על ידי מילי דשטותא אלו. כי תיכף כשאיש ישראל הוא בשמחה, תיכף חזרה ועלתא השמחה למקומה ושרשה שהיא אצל ישראל ששם שורש השמחה האמתית כי ישראל יש להם לשמוח כל ימיהם בכל מיני שמחה בלי קץ וסוף מאחר שזכינו להאמין בה' ובמשה עבדו ובתורתו הקדושה וכו'. כי מקור נשמת ישראל הוא בבחינת שמחה שהיא השכינה שהיא שמחתן של ישראל ששם שורש נשמתנו, כמו שכתוב (ישעיה מ"ו) העמוסים מני בטן הנשואים מני רחם. שישראל הם חלק מהשכינה שהיא השמחה כנ"ל:

... כי עיקר גלות ישראל שהוא גלות השכינה. עיקר הגלות הוא מה שהעצבות שהם הסטרא אחרא והקליפות מתגברין על ישראל, ואינם מניחים אותם לשמוח בה' ובתורתו הקדושה. כמבואר בהתורה אמצעותא דעלמא הנ"ל. שזהו עיקר גלות השכינה שהוא שמחתן של ישראל. שעיקר גלותה כשהעצבות מתגבר עליה דהיינו על ישראל ח"ו עיין שם. נמצא שעיקר גלות השכינה ונכנסת ישראל הוא מה שהשמחה היא בגלות. ועל כן עכשיו בגלות שמחך הגלות הוא שהשמחה נפלה למטה בגלות ומשם נמשך כל השמחה של העובדי כוכבים והרשעים ההולכים בשרירות לבם אשר באמת הם רחוקים משמחה אמיתית כמו שכתוב (משלי י"ז) ילד כסיל לתוגה לו. כי כל ימיו כעס ומכאובות וכו'. כי הסטרא אחרא נקראת יגון ואנחה כידוע. אך כל השמחה שיש אצלם נמשך רק מבחינת גלות השכינה שהיא שמחתן של ישראל שהוא עכשיו בגלות.

...וזהו הענין מה שהיו נוהגין כל הצדיקים הגדולים המפורסמים שהיו בימינו שעל פי רוב היה להם אנשים שהיו כמו בדחנים. והיו עושים לפנים כל מיני צחוק ושטות כמפורסם. והכל בשביל שמחה כי אין דבר מזיק לעבודת ה' כמו העצבות כמובא בכל הספרים הקדושים. ומגודל מרירת וצרות הגלות המר הזה בגוף ונפש וממון אי אפשר להיות בשמחה כי אם על ידי מילי דשטותא דייקא כנ"ל. וזה בחינת מילי דבדיחותא שהיו נוגים התנאים ואמוראים הקדושים קודם הלימוד כדי לבא לשמחה על ידי מילי דבדיחותא שהם מילי דשטותא דייקא. וזהו בחינת מה שכתוב בזהר הקדוש (ויקרא ד' מ"ז ע"ב) שרב המנונא סבא הוה מסדר קמי חבריי' פרקא דמילי דשטותא. היינו כנ"ל.

מאמר בעניין גשר צר

בס"ד

ליל יום חמישי כ"ז טבת תשס"ט

מה שרבינו אמר כל העולם כולו גשר צר מאד
נ"ל שכלל בכמה מלים אלו יסוד נורא ואיום שבו תלוי הכל ועל כן הזהיר מיד והעיקר שלא להתפחד כלל, כי
באמת זה הדבר המפחיד ביותר שקיים. אלא שהפחד יכול לגרום שלא ירצה לעלות על הגשר ואינו שם על
ליבו שבעצם זה בעצמו נפילה מהגשר לצד השמאל.

והביאור נ"ל עפ"י מה שאמר רבנו:

הבאתי לכם מתנה מחלוקת
כי רק על ידה מתברר הצדדים
ורק ע"י שני צדדים ניתן לברר את האמצע
שהוא הגשר צר כחוט השערה
לעבור בו את העולם בנחת ולא בסערה
לזכות

לגבול ה"שלא להתפחד כלל" בלי לפגום ב"אשרי אדם מפחד תמיד"

וגבול ההשתדלות שלא פוגע בבטחון
וגבול האסק שמים הלא נוגע בהריסה
וגבול השפלות הנוגע ולא פוגע בעזות דקדושה
וגבול עזות דקדושה שלא נוגע בעזות דסט"א
וגבול חולשת הגוף הטוב לנשמה ולא פוגע בעבודה
ולגבול אוכל המחבר ומאיר פנים ולא מפיל לבחי' שינה
וגבול שמירת הבגד ולא מניח ל"ותתפסהו בבגדו"
גבול הנצחון הקדוש ולא נוגע באמת והדעת להיות מנוצח
גבול הידיעה שהכל לטובה ולא נוגע בביטול האחריות על הבחירה
גבול ההכנעה וסילוק השכל לביטול למנהיג אמיתי שלא נוגע לביטול למנהיג של שקר
גבול הפתיות שלא נוגע בערמה וכן להפך גבול הערמה שלא פוגע בפתיות
גבול החכמה ו"דרוש לקבל שכר" בלא לגעת בלימוד שלא עמ"נ לשמור ולעשות
גבול השמור שלא נוגע בזכור
וגבול הקפדה הגדולה על דקדוקי צמצומי המצוות שלי בלא לגעת בגבול הדקדוק אחר חברי
וגבול בריחה משבח וכבוד שלא נוגע בחלישות הדעת ויאוש
גבול האהבה שלא נגע בפגם היראה
וגבול היראה שלא נוגע בפגם האהבה
וגבול השכלתנות שלא פוגע באמונה
וגבול האמונה ובטחון שלא נוגע בעצלות
וגבול הלב נשבר שלא נוגע בעצבות
וגבול השמחה שלא נוגע בהוללות או ליצנות
גבול אי הנחת יסוד ודעה מוקדמת בחיפוש האמת בלי לפגוע ביסוד האמונה הפשוטה
וגבול ה"לחש לה" כשהיא גוצה שלא פוגע ב"אל תרבה שיחה עם האשה"
גבול הלהיות מעורב עם הבריות שלא נוגע בלהיות נגרר ומושפע ואיבוד היחודיות
גבול היראה היא הבושה מהרב שלא נוגע באין הביישן למד
ועוד ועוד הרבה בכל מדה ועבודה

דהיינו שעבודת ה' היא תמיד על גשר צר וכשרוצים לכוון בה לאמת אזי ככל שיותר זוכה לאמת כך מגלה עד
כמה הגשר עוד יותר צר ממה שחשבתי קודם וכמו שא"ס לאמת שהיא חותמו של הקב"ה שהוא א"ס כך א"ס
לבחי' הצר של הגשר, עד שתופסים שבאמת אין לו רוחב כלל אלא בבחי' חצות דהיינו שני חלקים חצויים
שאינן כלום באמצע, שרק לצדדים שלו יש רוחב אבל הוא בעצמו כלום.

אלא שבעולם הזה ההכרח להתנהג כאילו יש לו איזה רוחב לגשר עבודת ה'.

ע"כ עמנו מדקדק הקב"ה כרוחב הגשר שלנו (כחוט השערה ושטיפת הדמים העכורים) ועם הצדיקים (שליבים
חלל) מדקדק כחוט השערה. ורק בעולם הבא יתברר שאליבא דאמת אפילו כחוט השערה אין לרוחב הגשר
האמיתי)

וברור שלפי גודל הענין והעבודה כך גודל הסכנה בשני צידיה

כגון עבודת הממון הימין שלו היא צדקה והשמאל שלו הוא לאסוף ממון כדי להיות בטוח, וכדברי קהלת (י'
ט) והכסף יענה את הכל. דהיינו אע"פ שכל תיקון העולם תלוי בצדקה כי משפיע ומקבל הם בחי' קודשא בריך
הוא ושכינתיה והכלל שכל דבר שלמטה בעוה"ז דומה לקדושה עליונה אזי היא מתלבשת בו בבחי' מרכבה
לקדושה. כמבואר בחז"ל צדיקים מרכבתו של מקום והכי נמי בכל מעשה שנעשה בשלימות. ואעפ"כ מבואר

בתורה רסד שלפעמים צדקה גורם לניאוף וזה כשנותן כי רוצה להשפיע ולא מכווין לשם שמים ועי"ז נותן למקבל שלא יוליד מהממון כבוד שמים כגון עני שאינו הגון וכיו"ב. נמצא שלפי גודל קדושת הממון יש לו שמאל נורא ואיום שהיא תאות ממון הנוראה (כשאוסף ממון ולא נותן צדקה) שכמעט א"א לצאת ממנה כמבואר בספורי מעשיות (מבעל תפילה) ומאידך גם הימין שבה נוראה ואיום (כשנותן צדקה באופן פגום) שהרי מה נורא יותר מתאות ניאוף שהיא פגם הברית בינו להקב"ה.

עוד דוגמא היא האכילה שגם היא כיון שהיא חיבור נשמה לגוף לכן באכילה כראוי אפשר לזכות ליחוד קב"ה ושכינתיה וכמבואר באריכות בתורה סב. ואעפ"כ אכילה שאינה כראוי היא הדבר היותר מגשם את האדם שיש בבחי' וישמן ישורון ויבעט ועל ידה נופל מהשכל. וקדושה נדמית לו לחול והצדיק חשוך אצלו כמבואר בתורה יז. וכן כמבואר בכמה תורות בלק"מ (מז סז) פגם תאות אכילה.

והדוגמא המושלמת ביותר להיות מרכבה ליחוד קב"ה ושכינתיה היא איש ואשה ועל כן בקשר ביניהם יש שמאל וימין נוראים ביותר כי אין לך מאוס מהתאה הידועה ואין לך קדושה יותר מהיחוד וכמו שכתוב בתורה לב תנינא כששני הזוג מתנהגים בקדושה ובפרט האשה אזי בהם תלוי יחוד עליון של קב"ה ושכינתיה

וכן ידוע שעיקר תורת הסוד היא ביאור כל הבחינות כיצד מביאים ליחוד קב"ה ומה נעשה ע"י היחוד הזה וכו' אריכות נוראה בכל ספר עץ חיים שבנוי על זה אלא שכתוב בשפת הסוד אבל אם יבוא אדם ויתרגם לשפת בני אדם אזי ממש כמו שהוא הספר הקדוש ביותר כך יהפך על ידו לספר המתואב ביותר. (וכעין זה ספר שיר השירים עין תורה רמג וכן הצדיק האמת כגון משה רבנו קדש קדשים בתכלית הפרישות שנדמה לקלים הפגום ביותר בברית) ואעפ"כ רבינו ומוהרנ"ת כמה פעמים בלק"ה כתוב עיין בספר עץ חיים. אעפ"כ היו צדיקים שע"כ לא רצו ללמוד ע"ח כי פחדו מהגשמה, ואעפ"כ אותם אנשים לא פטרו עצמם ממצות עונה.

ורק שלא להתפחד כלל לעלות על הגשר

הדוגמא היותר טובה היא מי שמפחד לאכול חייב מיתה. והיא הדבר היחידי בעולם שבשב ואל תעשה נגזר עליו דין מות בלי דיון בבית דין כלל. דהיינו מרוב חשיבות הענין לקיום העולם רוחני וגשמי, גזר הש"י מיתה על הממאן בקיומה. הרי לנו שמי שלא עולה על הגשר לפעמים חייב מיתה.

והדוגמא השניה היא מצות עונה שגם היא מרוב חשיבות הענין לקיום העולם ר"ג אמנם אינו חייב מיתה בעוה"ז אבל לעולם הבא אין לו שום חלק כלל שום שער לא נפתח לפניו. וכן מצינו שהמונע אחרים ממצוה זו אפילו לצורך מצוה ובשעת הדחק גדול כגון יהושע בשעת מלחמת כיבוש הארץ אע"פ שמנע את ישראל רק כמה שעות לילה אחד נענש לכל חייו שלא היה לו בן.

עוד דוגמא לגשר צר היא הסתירה שבין מדת מלכותו למדת רחמנותו ועל כן העיקר שלא יתפחד. כי מצד הדין יש לפחד מאד אבל זה מפיל לעצבות ודאגה שפוגם במלכות לכן צריך לסמוך על רחמנותו אבל אם יסמוך יותר מדאי שוב יפגום במלכות. וזו גם סיבת ההזהרה בתורה מד תנינא שלא להחמיר יותר מדאי כי מצד מלכותו ראוי להחמיר מאד וכו' כנ"ל

להמחיש קצת יותר הענין עד כמה גדול הפסד המפחד לעלות על הגשר אפילו מעובר עבירה. כי המפחד לאכול עד שמת נידון כמתאבד ונקבר מחוץ לגדר בית העלמין. אבל הרשע שאוכל נבלות נקבר בתוך בית העלמין.

וכן מי לא רוצה בנים אין לו שום תיקון אלא לחזור בגלגול ולהוליד, אבל הרשע שהוליד ממזר בעבירה חמורה של עריות קיים מצות פו"ר אעפ"י שיצטרך לסבול תיקון איום בגהנם אבל עכ"פ אחרי הכל יהיה לו תיקון.

עוד פן במהות הגשר הצר

בהלכות פסח מבואר שאכילת מצה לכתחילה צריך לאכול בזית בבת אחת ומבואר שם שאין הכוונה להכניס לפה בזית, כי שם אכילה זה רק על הבליעה, לכן אפשר להכניס לפה מעט מעט וללעוס, וכשיהיה לו בפיו בזית מצה לעוס היטב, אזי יבלע בזית בבת אחת (אבל בלע מצה בלי ללעוס יצא רק בדיעבד דלכתחילה צריך שגם יטעם טעם מצה, והטעם נרגש רק בלעיסה, כי חוש הטעם הוא בחלל הפה, נמצא שדייקא במצה לעוסה מתקיימת המצוה) ובזה מקיים מצוות עשה מהתורה מהחשובות ביותר רק מילה ומצה מי שמבטל אותה חייב כרת, משמע שהן עומדות באותה מדרגת חשיבות, דהיינו מילה שהיא מצות קיום הברית עם הקב"ה לכל החיים ולעולם, עם מצווה זו של אכילת מצה לעוסה היטב. וזה תימה גדולה שהמצווה לבלוע דבר שאם היינו מוציאים אותו מהפה, נחשב דבר מאוס, שהאוכלו עובר עבירה מהתורה של כל תשקצו.

ובאמת אומר רבינו אדרבה להפך כך ראוי לנו שאין אנו מבינים את הקב"ה שהרי אם היינו מבינים היתה דעתו נמוכה כדעתינו. וכן מובא מאמר החכם אילו ידעתיו הייתי.

וזו דייקא מעלת ישראל שעל ידה קבלו את כל התורה שעשו עצמם עם נבל ולא חכם כמבואר בתורה קכג. וזה בחי' נעשה ונשמע.

יש עוד מצות אכילה "את הלחם אשר הוא אוכל" שגם היא נראית מאוסה אבל שם המיאוס הוא רק כפי הדעת, כי אותו דבר שתרגום יונתן (בראשית כה כז) מכנה אותו נחש על ירכו של עשו, מכנה הזוהר בשר קודש אצל יעקב, וכידוע קודש הוא חכמה עלאה שורש כל הקדושה. כי היכן שנמצאת המחשבה שם האדם אם למעלה למעלה בקדושה ואם למטה למטה בגשמיות. ובמצווה זו מושך נשמה מאין סוף לחכמה ומשם יורד בכל הספירות עד המלכות שהיא אשתו. כי כל נשמה היא דבר חדש שבא לעולם לכן יש שמחה בשגולד כי אין שמחה אלא בדבר חדש ואין חדש תחת השמש.

וזה בחי' זכור ושמור כי איש בלא אשה אם ימשוך נשמה היא מיד נעשית שדים ומזיקים (ערובין יח). שכל מהותם להפריד בני אדם מהקב"ה, כי הם קדושה נוראה בכלי פגום של סטרא אחרא לכן יש בהם הרבה חיות אבל הכל מופנה לצד הרע. כי רק אשה יכולה לשמור נשמה שתשאר נשמה קדושה שיכולה למשוך גוף לכסופים להש"י ועבודת ה'. ומאידך אשה בלי איש הרי אין לה מה לשמור אינה אלא כלי ריק.

והיינו זכור ושמור. כי זכר הוא ראשית חכמה כמבואר בתורה א' דהיינו שזכר בכוחו להביא חידוש לעולם ואשה בכוחה לשמור אותו שלא ירקב, וכל זה רמזו בילקוט שמעוני בראשית רמז כג א"ל רבי יוסי לאלהיו במה אשה עוזרתו לאדם? א"ל אדם מביא חיטים, חטים כוסס? וכו'.

וזה בחי' ירידה צורך עליה, שבירידה, לוקחים מהאדם את השכל, וחשוכה קדמא לנהורא וכן ברייתו של עולם ועיזי מסגי ברישא והדר אמרי. (שבת עז:) ושאל פעם בחור את רבו מדוע צריך להתחתן וא"ל כי צריך להכנס לארץ ישראל. כי בחור עולה ומתעלה כמו דור המדבר אבל העיקר לרדת לקטנות ולהתנסות ולהשתפשף ברחים על צוארו, רק משם מתעלים באמת.

וזה החילוק בין נזיר יהודי לנזיר גוי שאצלם העיקר הפרישות בבחי' כל קרבנות עכו"ם עולות הכל לה'. כי לקדש גוף לא שייך אצלם אבל אצל ישראל ידוע שיותר קל לפרוש לגמרי מהנסיון מאשר תחילה לרדת ולהיכנס בתוך המידה ולשבר אותה בהתנהגות של קדושה בבחי' וכמאמר חז"ל התקדש במותר לך.

וכן כל בכור יש בו סגולת החכמה וקדושה יותר מאחיו כמבואר בתורה א' ועל כן עבודת בית המקדש לכתחילה ע"י בכורים. כי הם בחי' דוגמא של מעלה בחי' בני בכורי ישראל בחי' ראשית חכמה יותר מאחרים. ועפ"י רוב הבכור נולד לבני זוג שלא מכירים זה את זה כמעט ולא הורגלו יחד כלל ומקיימים המצווה מאונס, ואולי דייקא גם ע"י נמשך עליו כזו קדושה.

נמצא

שכאן בעולם השקר אליבא דאמת ובשכל גבוה הכל מאוס ומתואב כי מה יותר מתואב משקר ומחושך ופירוד וריחוק מהש"י.

ואעפ"כ דייקא לשם כך נברא העולם כדי להעלים את האמת כדי לתת שכר למתעלם מההעלם ונקשר לנעלם. ומגלה שהאמת לאמיתה אינה כך אלא להפך העוה"ז יכול להיות יפה ובעל חן נפלא.

אלא שכל דבר חדש וכך גם האמת וכל יופי העוה"ב מתגלה בבחי' לידה וכמו שעץ נולד ע"י זרע רק אחרי שנרקב באדמה, נרקב דייקא, כן לעוה"ב בהכרח שניולד מתוך הפכו שהוא עולם השקר הנראה כרקבון העוה"ב והאמת.

כי באנו מלמעלה בבחי' שהקב"ה זרע אותנו כאן בעולם האדמה והדמיון על מנת שבתוך השקר והרקבון נלקט ניצוצי אלוקות ומהם נצמח ונוולד לבחי' מדרגת עוה"ב. כי דייקא בתוך החושך נמצאים ניצוצות הקדושה שצריך ללקט כדי להוליד מהם בחי' עוה"ב שיעלו וימתינו לנו עד אחרי קב שנה.

ובאמת צדיק עושה אותם דברים ממש שאצלינו נראים מאוסים ואעפ"כ אצלו הם יפים כי הכל תלוי במחשבה כי היכן שאדם חושב שם הוא נמצא (תורה כא בשם הבעש"ט).

אבל כשהמחשבה לגשמיות ותאוה אזי כל מעשה יכול להדמות למכוער. אפילו תפילה ותורה. הרי גם תפילה עם פניות היא דבר מכוער מאד, שמדבר עם המלך ובאותו רגע ממש משוטטת הרחק ממנו, ודומה למדבר מהעורף. וכן תורה בשביל כבוד היא דבר מכוער מאד. ובפרט שעושה דבר שכל תכליתו התקרבות ומהפכו לחושך ותאוה.

וכנ"ל שעוה"ז האמת והיופי שבו הם גשר צר מאד אל העוה"ב והימין ושמאל מכוערים.

ואעפ"כ אסור להתפחד מלעלות עליו.

כמבואר בתורה מח תנינא

ועי"ש שלפעמים רק אחרי "מאה שנה" רואים את היופי שנעשה ע"י מעשיו.

